Publicație lunară editată de DACIA REVIVAL INTERNATIONAL SOCIETY

DACIA magazin

Director fondator: Dr. Napoleon Săvescu

Nr. 5 - iunie 2003

AL IV-lea CONGRES INTERNAȚIONAL DE DACOLOGIE

TĂRTĂRIA 2003

19-20 iunie 2003
BUCUREŞTI

TĂRTĂRIA 5500 î.d.H.
PRIMUL MESAJ SCRIS
DIN ISTORIA OMENIRII

HOTEL INTERCONTINENTAL - sala Rondă

DACIA REVIVAL INTERNATIONAL SOCIETY

www.dacia.org

Sponsor Compania Hotelieră INTERCONTINENTAL ROMÂNIA

În acest număr special, găsiți rezumatele comunicărilor ce se prezintă la cel de-al IV-lea Congres internațional de dacologie - Tărtăria 2003

DACIA REVIVAL INTERNATIONAL SOCIETY, INC

Extras din STATUT

2. Descriere

Organizație culturală ce desfășoară activități cu caracter cultural științific, pe principii pluridisciplinare și nu este afiliată nici unui partid politic. Formele principale de manifestare ale acestei organizații vor fi conferințe publice și simpozioane, deschise profesioniștilor și neprofesioniștilor și prin editarea paginii web: www.dr-savescu.com/dacia

3. Scop și obiective

Organizația își propune să inițieze și să desfășoare, prin forme legale de comunicare ale mass-media, următoarele activități pentru a readuce în drepturile ei adevărata istorie a poporului daco-român:

- activități de cercetare, ocrotire și promovare a limbii și istoriei străbune în toate regiunile țării, precum și în comunitățile daco-românești din afara granițelor, folosind izvoare referitoare la daci, vlahi și români;
- activități de cinstire a marilor valori din trecut, care au exprimat unitatea spirituală a Daciei antice, cu prioritate a marilor personalități uitate sau încă neintegrate la locul potrivit în cartea istoriei și de limbă a poporului daco-român;
- activități de păstrare și de perpetuare a marilor comori materiale și spirituale prezente în vatra satului daco-român, ca: etica familiei țărănești, obiceiuri de viață, datini, credințe, folclor, port etc;
- activități de afirmare și susținere a realizărilor tehnico-științifice încă necunoscute, ale strămoșilor noștri daci, și neintroduse în circuitul universal, cum sunt: construcții, metalurgie, medicină, astronomie etc;
- activități de ocrotire a valorilor universale ca: monumente, toponomie, embleme, simboluri din vatra Carpato-Pontico-Dunăreană, împotriva poluării, denigrării și falsificării;
- acordarea de premii anuale sub formă de diplome sau alte moduri de stimulare pentru cei interesați în readucerea din negurile timpului a adevăratei noastre istorii, a istoriei Daciei.

4. Sediul Central al Societății se află la:

21-26 Broadway, L.I.C.NY
11106, USA
Tel.718267-7965
Fax.718728-7635
E-mail: dacia@dr-savescu.com

5. Mijloacele financiare ale societății vor fi obținute prin donații și cotizații ale membrilor.

6. Structura organizatorică este formată din: un președinte și șase directori, șase consilieri, șase cofondatori.

DORIȚI SĂ PRIMIȚI ACASĂ CU REGULARITATE PUBLICAȚIA NOASTRĂ ?

NIMIC MAI SIMPLU !

Pentru a vă abona la publicația DACIA MAGAZIN, trimiteți prin mandat poștal suma de 180.000 lei pe adresa Daniela Gridan 2600, Orăștie, Piața Victoriei, nr. 20, cu mențiunea „abonament Dacia Magazin". Astfel veți primi la adresa indicată pe mandatul poștal în spațiul destinat corespondenței 12 numere din Dacia Magazin.

ADEZIUNE

Data:

Numele:

Prenumele:

Adresa:

Tel./Fax.:

E-mail:

Născut(ă)în:

La data

Profesia:

Am luat cunoștință de prevederile statutului societății și doresc să devin membru al acesteia. Declar că nu voi angaja oficial societatea din inițiativa proprie.

DACIA REVIVAL INTERNATIONAL SOCIETY

Dr. ***NAPOLEON SĂVESCU***
Fondator, Președinte
Pr. ***THEODOR DAMIAN***
Director
Poet ***GELU DORIAN***
Director
Ing. ***MARIUS SPRINCEANĂ***
Director Tehnic
Dr. ***NICK STOIAN***
Director Relații Publice
Jud. ***TUDOR PANȚIRU***
Fost Ambasador al Moldovei la U.N., International Legal Counceler
Ing. ***ANDREI VARTIC***
Director, Fondatorul Institutului Civilizației Dacice - Chișinău
Gen. ***NICOLAE SPIROIU***
Prim Consilier
Dr. ***LUCIAN DAJDEA***
Consilier, Relații cu Comunitățile Daco-Românești
TIBERIU FRAȚILĂ
Consilier, Relații Publice
PhD. ***MARIA MARINESCU***
Secretar General
Av. ***DAN DIMA***
Consilier Legal
Dr. ***VICTOR SUCIU***
Consilier Financiar

PATRONI-2002
Dr. ***DAN CIMPONERIU***
Dr. Științe Economice
GEORGE PĂUNESCU
Dr. ***MIHAIL RUDEANU***
Ing. ***LUMINIȚA SAVA***
Dr. ***NICK STOIAN***
Ing. ***ELIAS WEXLER***

CUVÂNT ÎNAINTE

Dr. Napoleon Săvescu

Reînvierea Daciei (Dacia Revival) este o fundaţie care îşi propune să arate că "Noi, dacii nu am pierit".

Păreri, concepţii, interpretări neştiinţifice care caută în mod eronat să atribuie poporului nostru o origine recentă sunt incorecte. Când Alexander von Humboldt spunea: *"capacitatea de a lămuri propria istorie constituie pentru fiecare popor piatra de încercare a maturităţii sale",* cred că ne includea şi pe noi, cei care trăim de milenii în spaţiul carpato-pontico-dunărean, oricum vreţi să ne numim: români sau vlahi, adică geto-dacii de astăzi.

Tocmai acele interpretări eronate care ne atribuie o origine "romană", şi care trec cu vederea faptul că poporul carpato-pontico-danubian constituie poporul matcă al Europei, m-au determinat să înfiinţez această fundaţie, "Reînvierea Daciei", publicaţia "Dacia Magazin", la New York "Dacia TV", să organizez congresele de dacologie: Sarmizegetusa 2000, Burebista 2001, N. Densuşianu 2002 şi Tărtăria 2003.

Adevărul nu trebuie numai rostit, ci şi dovedit.

Crearea unei istorii false a poporului nostru, în decursul ultimilor 200 de ani, bazată pe falsuri şi pe ignoranţă, pe o preocupare demonică de a dovedi că suntem un popor de bastarzi, o încrucişare recentă dintre nişte soldaţi romani şi localnice dace, este o ruşine. Logica morbidă care guvernează astfel de concepte "istorice" despre formarea poporului nostru este criminală. Dar să răsfoim câteva dintre cărţile "noastre" de istorie, să vedem cum s-a format poporul român.

Florin Constantiniu în "O *istorie sinceră* a poporului român", Editura "Univers Enciclopedic", Bucureşti, 1998, la pagina 36 ne învaţă: "...un loc important în procesul de romanizare a revenit contactelor umane şi, în primul rând, căsătoriilor… Dacia secătuită de bărbaţi … nu se poate tăgădui că războaiele au provocat pierderi mari în populaţia masculină a Regatului dac… Colonişti au umplut aceste goluri şi pe măsura amalgamării autohtonilor (autorul uită să menţioneze dacă este vorba de femei sau bărbaţi –n.n.) cu cei noi veniţi, căsătoriile mixte au devenit tot mai frecvente." În continuare, acelaşi domn istoric ne mai spune: "Superioritatea *categorică* a civilizaţiei romane faţă de cea geto-dacă şi-a spus cuvântul; ea s-a impus în spaţiul carpato-danubian, a romanizat pe băştinaşi şi a făcut din geto-daci, mai întâi, romani, apoi romanici şi, în cele din urmă, români." Şi aceste "perle istorice" le găsim din abundenţă nu numai în această "*istorie sinceră*" a poporului român, dar şi în celelalte opuse ei.

Domnilor, Dacia a fost ultima ţară cucerită de romani în Europa şi prima părăsită de ei. Pe maltezi, romanii i-au ocupat 1.088 de ani (218 î.d.Hr.-870.d.Hr.) şi ei nu vorbesc limba latină azi; ce să mai spunem de greci, care au stat sub ocupaţie romană 641 de ani (146 î.d.Hr.-395 d.Hr.), de egipteni 425 de ani (30 î.d.Hr.-395 d.Hr.), de evrei 325 de ani (70 d.Hr.- 395 d.Hr.), britanicii 450 de ani. Nu îmi amintesc să fi auzit cineva că în vreuna din ţările sus amintite se vorbeşte azi latina. Andre Maurois, în "Istoria Angliei", se întreabă: unde sunt acei celţi şi britoni romanizaţi, după cei 450 de ani de ocupaţie romană? Nici unul dintre aceste popoare, ocupate sute şi mii de ani de romani nu şi-au uitat limba, doar noi, dacii, şi asta în mai puţin de 165 de ani de ocupaţie romană parţială (14 % din teritoriul Daciei a fost ocupat de romani). Eu cred că trebuie să existe şi o limită a credulităţii noastre în acceptarea dogmei (crede şi nu întreba!) istoriei noastre.

Spaţiul carpato-dunărean-pontic poartă în el cele mai vechi vestigii ale existenţei şi activităţii omului în Europa, indicând apartenenţa lui la marea arie a antropogenezei. În judeţul Vâlcea, la Bugiuleşti, bogate resturi de oase de animale ne duc în faţa perioadei Villafranchiane. Resturi osteologice umane din peştera de la Ohaba Ponor (două falange de la mână şi una de la picior) provenind de la tipul Homo Sapiens neandertalensis ne poartă într-o altă perioadă istorică. Aşezarea din "Peştera Cioarei" de la Boroşteni, judeţul Gorj, datată cu carbon radioactiv, se dovedeşte a fi fost locuită acum 47.550 ani. Despre aceşti strămoşi îndepărtaţi sigur că nu putem spune prea multe azi. Dar unele dintre cele mai deprimante aspecte ale istoriei noastre încep în momentul când politica încearcă să ne manipuleze trecutul. Te descoperi neputincios în faţa unor astfel de oameni de stiinţă, care ajung la nişte concluzii aşa de ilogice despre istoria poporului nostru încât te întrebi, cu teamă, dacă nu cumva este bine să nu te amesteci în "afacerea" dumnealor. Dar cum adevărului îi trebuie două lucruri - cineva să-l rostească şi cineva să-l audă -, voi face primul pas şi vă voi vorbi despre adevăraţii noştri strămoşi, geto-dacii.

Nu putem trece prin viaţă mergând cu ochii închişi şi astupându-ne urechile la un adevăr evident. Nu putem să refuzăm să auzim comentariile celor ce refuză să accepte dogma: crede şi nu cerceta, eu sunt profesorul, pe mine trebuie să mă asculţi! Nu putem accepta faptul că până în anul 106 d.Hr. n-am existat, pentru că aşa învăţăm la şcoală sau la facultate. Nu putem accepta faptul că legiunile romane au pătruns în Dacia, au cucerit 14% din teritoriul ei pentru o perioadă istorică de neglijat, 165 de ani şi, peste noapte, toată populaţia Daciei, ocupată sau neocupată de romani, a început să vorbească o altă limbă, romanică (fără ca 86% din teritoriul Daciei să fi fost călcat de picior de soldat roman). Nu putem accepta că niste mercenari ai Imperiului Roman, sosiţi din toate colţurile lumii antice, Africa, Palestina, Germania, vorbindu-şi limba de acasă, care numai limba latină nu era, s-au repezit în Dacia să o "însămânţeze". Şi au reuşit să însămânţeze nu numai teritoriul de 14% ocupat de ei, dar culmea, şi teritoriile neocupate, 86% din teritoriul Daciei. Dar istoricii noştri, în continuare, ne conving că soldaţii romani erau nu numai foarte virili (după un serviciu militar de 20-30 de ani), dar şi foarte culţi, ei reuşind să înveţe limba latină nu numai pe femeile dace, pe soţii şi părinţii acestora, dar şi pe noi născuţi...mare răbdare şi cultură pe aceşti mercenari romani! Şi asta într-o perioadă de 100 de ani!

Ce or fi avut dacii aşa de special ca romanii să-i înveţe numai pe ei limba latină, în 165 de ani şi "au refuzat" să-i înveţe pe maltezi în 1.088 de ani, pe greci în 641 de ani, pe egipteni în 425 de ani, pe britanici în 450 de ani sau pe evrei în 325 de ani.

Domnilor, aşa trăznăi "istorice" numai pe la noi se mai pomenesc şi numai noi trebuie să le acceptăm fără să obiectăm. Nu cumva este mai logic ceea ce ne dovedeşte N. Densuşianu, şi anume că dacii vorbeau "latina vulgară"? Faptul că noi nu suntem urmaşii Romei, romanii fiind nepoţii noştri târzii (v. prof. Augustin Deac, "Istoria adevărului istoric", 2002) este un fapt dovedit care aşteaptă să fie descoperit şi de noi. Noi nu suntem un popor de bastarzi, inexistent până în anul 106 d.Hr. Citiţi-l, domnilor, pe Carolus Lundius, preşedintele Academiei de Ştiinţe a Suediei, care în anul 1687 publica "Zamolxis, primul legiuitor al geţilor", în care vorbeşte de primele legi scrise din istoria omenirii ca fiind legile lui Zamolxis.

Vedeţi primul mesaj scris din istoria omenirii, judeţul Alba, Tărtăria, unde s-au descoperit tăbliţe de lut cu un scris presumerian. Asumându-ne o origine trivială, recentă, romană, sigur că acestea nu ne mai aparţin.

Când oare istoria noastră va începe nu cu o înfrîngere măruntă şi neînsemnată, ci cu regii geto daci?

Pe vremea când Roma era o mică adunătură de câteva sătuleţe neglijate, prăfuite, geto-dacii se luptau cu marile imperii ale lumii

şi le învingeau.

Iordanes ne vorbeşte de sosirea pe teritoriul nostru, în anul 529 î.d.Hr., a lui Cyrus cel Mare, rege persan, stăpân al unui vast imperiu, întins de la Marea Mediterană şi până la Indus. Forţa lui militară, adevărată maşină de război, concepută pentru a zdrobi orice încercare de rezistenţă, cedează în faţa vechiului popor carpato-dunărean, iar Cyrus cel Mare moare într-o luptă cu messageţii. Regina Tomiris, învingătoarea lui Cyrus cel Mare, nici nu este pomenită în cărţile noastre de istorie.

Cincisprezece ani mai târziu, la 514 î.d.Hr., vrând să spele ruşinea suferită de înaintaşul său, în fruntea a 700.000 de soldaţi, construind un pod de vase din Calcedon şi până în Bizanţ, soseşte marele rege persan Darius, fiul lui Histaspe. El dorea să-i vadă mai de aproape pe acei geţi "care se credeau nemuritori" şi … a avut ocazia. La început, Darius a cerut în căsătorie pe fiica lui Antirus, regele geţilor. Dispreţuind înrudirea, geţii l-au refuzat. Înfuriat, Darius construieşte un alt pod, de astă dată peste Dunăre, pătrunzând pe teritoriul nostru, dar norocul nu-i surâde. A fost învins la Tapae şi fuge, în grabă mare, fără să se mai oprească în Moesia. Visul lui cel mare i-a fost spulberat de Regele get Antirus (vezi Iordanes, Fundaţia "Gândirea", Bucureşti, 2001, pag. 24).

După moartea lui, fiul său, Xerxes, voind să răzbune insulta tatălui său (ne spune acelaşi Iordanes, la pag. 25), porneşte împotriva noastră cu o armată de 1.000.000 de oameni: 700.000 ostaşi, 300.000 auxiliari, precum şi cu 1.200 de corăbii rostrate şi 3.000 de vase de transport. Ce spuneţI, domnilor, asemenea forţă armată ridicată împotriva unui popor neînsemnat, fără cultură, care a trebuit să-i aştepte încă 650 de ani pe romani să-l cucerească şi să-l "însămânţeze". Nu vi se pare că cineva "glumeşte" rău de tot cu istoria noastră?

Nu demult, la numai câteva luni de la cel de-al III-lea Congres Internaţional de Dacologie, închinat lui Nicolae Densuşianu, apare, în Editura "Vestala", volumul "Istoria militară a poporului român", operă postumă a lui N. Densuşianu. O lucrare deosebită care, împreună cu "Domni glorioşi şi căpitani celebri ai Ţărilor Române" (I. Oprişan), are darul de a relativiza substanţial opiniile absolutizant-denigratorii emise în legătură cu opera istoricului (Nic. Densuşianu), impunând o reevaluare, lipsită de prejudecăţi, a contribuţiei acestuia la istoriografia şi cultura românească", ne spune I. Oprişan.

Astăzi istoria spaţiului carpato-ponticodunărean este redescoperită de nişte străini ca William Ryan şi Walter Pitman (senior scientists la Columbia University, N.Y.) sau Marja Gimbutas (profesor de arheologie lingvistă, University of California, Los Angeles). Acestora, asemenea lui N. Densuşianu, nu le este teamă să declare că vatra vechii Europe este acest spaţiu unde noi, românii, ne găsim. De fapt, citind concluziile acestora, ne reîntoarcem la el, la Nicolae Densuşianu, cel care în anul 1913, prin lucrarea sa postumă "Dacia Preistorică", ne prezenta pe noi, pe daco-români, drept popor primordial şi formator al Europei.

Din nefericire, lucrarea sa a apărut într-o perioadă când latinismul şi ideea politico-religioasă de tip catolic înflorea, perioadă care ne va trage în jos pentru câteva sute de ani.

Deşertăciunea ideii apariţiei poporului român după anul 106 d.Hr. ca un popor tânăr în Europa, goliciunea ei îl revoltă pe N. Densuşianu, dar nu şi pe contemporanii săi şi, de ce să nu recunoaştem, nici pe ai noştri; ea continuă şi astăzi, fiind perpetuată tocmai de cei puşi să apere demnitatea şi destinul poporului nostru.

Nicolae Densuşianu are curajul să-i înfrunte pe toţi şi să dovedească o altă origine a poporului nostru, una care în loc să înceapă în anul 106 d.H. se întindea cu mii şi mii de ani în urmă, unde moşii şi strămoşii noştri erau nişte eroi, nişte personaje demne de respect. El, Nicolae Densuşianu, şi-a închinat toată puterea de muncă şi suflarea pentru neamul din care a ieşit şi cu care s-a mândrit. El era dintre aceia care iubeau cu patimă toată ţara locuită de români, fără anume hotare decât acela al graiului nostru. Dacia, Dacia protolatină, Dacia Pelasgă era patria pe care el a iubit-o, pentru a cărei înălţare a muncit şi s-a sacrificat.

Nicolae Iorga, cel care a repus în circulaţie aşa-zisa "romanizare" a poporului dac, idee nefericită care a frânat cercetarea dacică pentru câteva sute de ani, "într-un moment de luciditate şi inspiraţie", avea să conteste tot ceea ce a susţinut o viaţă, afirmând că "nu suntem un popor de bastarzi". Este "imposibil de crezut că poporul român s-a născut din potenţa ofilită a unor veterani romani(??), storşi de vlagă după un serviciu militar de 20-30 de ani", ne spune şi Cornel Bârsan în "Revanşa Daciei" (Ed. Obiectiv, Craiova, pag. 90).

Totuşi, galeria monştrilor asmuţiţi împotriva neamului nostru nu ar fi completă, ne spune acelaşi C. Bârsan, dacă nu se menţionează autori români, care, întru spirit de solidaritate cu cei amintiţi mai sus, nu se dau la o parte de a jigni spiritul neamului, etichetându-i pe daci drept beţivi, pe Decebal drept invadator, pe Vlad Ţepeş - criminal ilustru din categoria lui Stalin şi Hitler, pe Mihai Viteazul - colonist paranoic, pe geniul poeziei româneşti, Mihai Eminescu - fascist, pe Octavian Goga - lichea sau pe Mihail Sadoveanu şi George Călinescu - comunişti.

Oare nu credeţi că a sosit timpul să ne respectăm patria, istoria, neamul?

Câteva dintre întrebările la care îşi propune să răspundă cel de-al IV-lea Congres de Dacologie anul acesta sunt:

- A existat un scris în Europa mai vechi cu 2.000 de ani decât cel Sumerian şi Egiptean ?

- Unde în Europa a apărut acest scris? În spaţiul Carpato-Dunărean?

- A dispărut acest scris al proto-europenilor sau l-a continuat cel de astăzi?

Răsfoind publicaţiile lumii îl găsim pe sumerologul american John A. Halloran întrebându-se: *"Cum se poate explica faptul că într-o regiune din vestul României, înconjurată de oraşe cu nume sumeriene ca: URAŞTIE, SIMERIA, KUGIR, s-au găsit trei tăbliţe din lut local cu pictograme sumeriene, dar mai vechi cu 1.000 de ani decât cele din Mesopotamia?"*

În "The Scientific American Journal" din 1968, tăbliţele de la Tărtăria sunt prezentate ca fiind similare cu cele din Mesopotamia, dar sunt cu 1.000 de ani mai timpurii.

Arheologul rus V.Titov consideră că scrierea primitivă îşi are originea în Balcanii mileniului IV î.Hr.

Milton Mc Chesney Winn, în 1973, şi-a susţinut teza de doctorat la University California din Los Angeles, cu privire la apariţia scrisului în cadrul culturii Vincea, considerând scrisul de la Tărtăria-România ca fiind cel mai vechi scris din lume, cel puţin până la data respectivă.

Marija Gimbutas, profesor de arheologie la USLA, unul dintre promotorii acestei ipoteze, i-a fost coordonator de teză de doctorat (v. şi "The living Goddesses", University of California Press, 1999, p.50-51, unde sus-numita cercetătoare ne vorbeşte de faptul că scrisul de la Tărtăria îl precede pe cel Sumerian cu câteva mii de ani).

Cercetătorul Haral Harmann, "Research Center on Multilingualism" din Bruxelles, pe 28 octombrie 2000, la o conferinţă ţinută la Milano, vorbeşte despre începuturile scrisului în Balcani, 5.500 î.Hr., neuitând să menţioneze faptul că până nu demult se considera că scrisul a fost inventat în Sumer 3.300 î.Hr.

Arheologii români au fost mai circumspecţi, considerând tăbliţele de la Tărtăria la început ca fiind un fals. Mai târziu, au considerat semnele de pe ele drept semne primitive, apoi semne sacre, poate un scris sacru, poate un început de scris? Sau nişte negustori sumerieni au trecut pe la noi şi le-au pierdut (asta cu mai mult de 1.000 de ani ca Sumerul să existe). Cum, ei, pre-dacii să scrie înaintea tuturor?! Cum să scrie dacă nu ştiau să citească?

După 42 de ani de la descoperirea lor de către arheologul român N. Vlassa începe să se accepte existenţa lor. Dar ... arheologii români nu sunt de accord cu datarea lor arătând că ar fi un fals istoric să fie considerate aşa de vechi cum sunt menţionate în lume.

•

Ideograma - mesaj de comunicare cu semenii şi cu posteritatea

Prof.dr. Vasile Boroneanț

Tăbliţele de la Tărtăria au readus, în discuţia specialiştilor neoliticului şi celor interesaţi, tema începutului conştientizării prezenţei şi rolului speciei umane în ecosistem. Privită din acest unghi, chestiunea pare mai simplă şi poate fi urmărită pe etapele treptelor de dezvoltare a istoriei umanităţii, ca o problemă de devenire istorică, pe spaţii şi areale geografice. Ea stă în strânsă legătură cu schimbările intervenite în mediu care îi ofereau mereu noi potenţiale în existenţă şi de repoziţionare activă faţă de ele, conferind dinamica prezenţei sale. Individul a căutat întotdeauna comunicarea cu semenii şi cu posteritatea. Cu semenii prin grai, cu comunitatea şi posteritatea prin mesaje incizate pe piatră, pe şi cu obiectele pe care le manipula sau desenând şi pictând pe stânci mesaje (ideograme), marcând locul, momentul şi viziunea sa. O făcea aşa cum treapta istorică, cunoştinţele sale despre mediul înconjurător îi permiteau sau impuneau.

Ideograma însuma tradiţiile şi experienţele însuşite de iniţiaţi şi insul de rând, punctând epoca. Evident, în paleolitic nu putea fi ceramica sau obiectele de metal materia pe care să le realizeze, pentru că nu le inventase. Mesajul său nu putea să fie marcat decât pe stâncile peşterilor şi în adăposturile unde trăia, pe obiectele pe care le manipula, scrijelindu-le sau desenându-le în culorile, cu semnele pe care le cunoştea. Mesajul nu putea fi altul decât

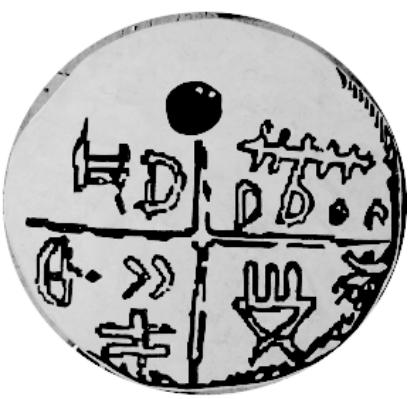

acela pe care îl cunoaştem de pe stâncile de la Lascaux, Costier, Alta Mira, Vale do Coa, Cuina Turcului, Icoana, Gaura Chindiei, ca să le pomenim pe cele care ne sunt cele mai la îndemână.

În neolitic, vasele şi toate produsele din lut ars, pe care le-a imaginat mintea sa şi le-a modelat, i-au pus la îndemână un câmp larg pentru desfăşurare artistică şi pentru mesajul ideogramat. Trecerea la activitatea productivă a permis îmbogăţirea mesajului, adăugând semnelor folosite altele noi legate de activitatea de cultivare, recoltare, de construire a caselor folosind tot lutul, de animalele pe care le creştea şi hrănea. Orizontul său spiritual s-a îmbogăţit cu noi revelaţii în dorinţa sa de a comunica cu creatorul universului înconjurător. Toate aceste noi experienţe şi viziuni asupra lumii pe care i-o aduce şi descoperirea mijloacelor de călătorie pe apă într-un mediu climatic schimbat, mai blând, mai generos şi care au fost cuprinse între semnele comunicării, în noile mesaje ale sale.

Evoluţia tematicii în sine este legată de creşterea numărului membrilor comunităţii, de fixarea comunităţilor în aşezări stabile cu forme de organizare şi proprietăţi stabile, cu denumiri proprii, îmbogăţindu-şi vocabularul. Toate acestea au dus la creşterea numărului şi calităţii mesajelor. Acolo unde populaţia era rară, şi mesajele erau mai puţine, comunicarea mai slabă.

În epoca neolitică, rezultă din cercetările arheologice că spaţiul carpato-dunărean avea cea mai densă populaţie şi că spre sfârşitul perioadei, în eneolitic, a atins apogeul, în timpul de desfăşurare a culturilor Vinca-Turdaş, Petreşti, Pre-Cucuteni, Cucuteni, Boian şi Gumelniţa. În legătură cu acest timp istoric reapar în discuţia specialiştilor ideogramele de la Tărtăria, ca şi cum până atunci ele nu ar fi existat. Acest punct de vedere este complet fals şi neavenit pentru că mesaje au existat şi au avut rolul lor încă din paleolitic şi ele sunt mai frecvente în momentele de înflorire şi maturitate ale unei culturi, civilizaţii. Prezenţa lor în momentele acestea de culme ale neoliticului, în bazinul dunărean şi al râurilor din Carpaţi cu afluenţă spre fluviu, este normală şi se înscrie pe traseele fireşti ale cursului istoriei.

Prezenţa ideogramelor pictografice la Tărtăria a readus în discuţie o temă mai veche sesizată de Szofia Torma, de Marton Rosca şi de alţii. Marele lor merit este că au aprins discuţia după câteva decenii, după ce s-au făcut noi descoperiri, şi că în discuţie s-au angajat la incitaţiile lui N. Vlassa specialişti de mare prestigiu ca: M. Garasanin, Vl. Milojcic, D. Srejovic, L Zagorka, B. Nicolov, V. Ghiorghiev, J. Todorovic, Vl. Dumitrescu, H. Todorova. J. Makkay, Emilia Mason şi istorici ai culturii, precum M. Eliade, C. Chadefoud ş.a. Din această discuţie reţinem faptul că ideogramele de pe tăbliţele de la Tărtăria apar pe aproape toate categoriile de produse ceramice de caracter productiv, artistic, magico-religios; pe vase, rondele, pandantive, greutăţi de război de ţesut, de plase de pescuit, pe sigilii etc., şi au fost utilizate de oameni de rând sau magi iniţiaţi. Ele vor fi fost cu siguranţă şi pe obiectele de lemn, pe piesele de îmbrăcăminte care au pierit,

dar s-au transmis pe produsele etno-culturale tradiţionale ale populaţiilor care au locuit, pe dimensiunea mileniilor, în spaţiul nostru geografic. Ele au influenţat şi arealele vecine.

În această împrejurare s-au adus în discuţie, în arealul nostru geografic, ceramica şi în special idolii de la Vinca, Gradesnica, Căscioarele, Kotacpart, Karanovo, Tangaru, Chitila etc. din civilizaţiile Vinca, Boian-Spantov, Pre-Cucuteni III, Cucuteni, Gumelniţa, întărind părerea că ele sunt elemente de permanenţă culturală şi că au fost preluate de epocile care au urmat: a bronzului şi a fierului, apoi au trecut în epoca istorică şi sunt prezente până în secolul nostru ca elemente de tradiţie etno-culturală, în special în spaţiul carpato-dunărean.

•

Fenomenul Tărtăria şi paradigmele receptării

Prof.dr. Mihai Popescu

Biblioteca Militară Națională

Descoperirea tăbliţelor de la Tărtăria, de către arheologul clujean Nicolae Vlassa, în l961, a fost primită cu entuziasm şi interes de unii cercetători români şi de numeroşi cercetători străini, însă a fost trecută cu vederea ori primită cu maximă reţinere, chiar cu neîncredere, de majoritatea specialiştilor români în arheologie şi istorie veche. S-au ridicat semne de întrebare privind proveniența locală a tăbliţelor, privind întâietatea, cel puţin cronologică, faţă de scrierile similare din Creta şi din Mesopotamia, s-a invocat necesitatea unor noi descoperiri şi a unor noi ipoteze interpretative.

Printre specialişti, se spune că însuşi descoperitorul ar fi regretat scoaterea la lumină a celor trei tăbliţe, deoarece nu se încadrau în tiparele recunoscute şi păreau pentru bietul om o cruce sau o povară mai grea decât putea duce.

Reprezentativă şi simptomatică pentru paradigma "ştiinţifică" a majorităţii specialiştilor în domeniu este prezentarea fenomenului Tărtăria în primul volum al *Tratatului de Istoria Românilor*, publicat în anul 2001, de Editura Enciclopedică, sub egida Secţiei de Ştiinţe Istorice şi Arheologie al Academiei Române (coordonat de academicianul Mircea Petrescu-Dîmboviţa şi de Alexandru Vulpe, membru corespondent al Academiei Române; autorul celor aproape două pagini despre Tărtăria este arheologul ieşean Dan Monah).

După o prezentare a "problemei", cu trimiteri la bibliografie şi o descriere a tăbliţelor, urmează o analiză a scenelor, a simbolurilor şi semnelor "misterioase", despre care "s-a presupus că... reprezintă un sistem de notare ideografică sau chiar o scriere, încercându-se chiar ‹citirea› lor". Autorul continuă, afirmând că "tablete asemănătoare ca formă, cu semne mai puţin ordonate" au fost descoperite şi în alte cinci culturi neolitice, exemplificând cu situri din România şi Bulgaria. Concluziile sunt stupefiante: *"În stadiul actual al cercetărilor, credem că primii locuitori neolitici de pe teritoriul României au adus (de unde ?!!! – n.n.), o dată cu noua ‹ideologie›, şi un sistem simbolic de ideograme.... Existenţa în neo-eneoliticul românesc a unor simboluri, poate cu valoare de ideograme, nu poate fi contestată, dar rezolvarea acestei chestiuni nu poate veni decât o dată cu noi descoperiri şi noi ipoteze de interpretare."*

Este o nefericită confirmare a observaţiei lui Mircea Eliade că "diletanţii au simpatizat întotdeauna istoria şi au înţeles-o, deoarece sensurile profunde şi marea sinteză le sunt mai accesibile decât profesionistului" (1927). Dacă specialistul foloseşte sofismele şi stilul celebrului Pontius Pilat, ne punem speranţele tot în intuiţia diletantului.

Este nevoie de o nouă paradigmă de abordare a fenomenului, care să treacă "dincolo de specializarea istoricului", aşa cum ne îndemna Nicolae Iorga încă din 1913 (anul când apărea *Dacia preistorică* a lui Nicolae Densuşianu). Doar aşa putem înţelege de ce umanişti întârziaţi ca Bogdan Petriceicu Haşdeu şi Nicolae Densuşianu au intuit existenţa scrisului la daci, iar cercetători cu un orizont ideatic şi cultural mai larg (Radu Florescu, Paul Lazăr Tociulescu, Iordache Moldoveanu, Ion Pachia Tatomirescu, Viorica Enăchiuc, Augustin Deac, Ariton Vraciu şi alţi români, alături de o pleiadă de cercetători străini) sunt capabili să afirme cu argumente că *"avem de-a face cu un început de geneză a scrierii locale"*.

Propunem constituirea unei echipe interdisciplinare, care să aibă următoarele obiective: 1) alcătuirea unui corpus al textelor străvechi păstrate pe stânci şi pe alte categorii de suporturi materiale (statui, morminte, vase de cult etc.); 2) strângerea tuturor comentariilor şi interpretărilor româneşti şi străine privind arheologia scrisului în Dacia (după ideea lui Alexandru Strachină); 3) formularea celor mai îndrăznețe întrebări pentru elucidarea tuturor aspectelor complexe ale fenomenului; 4) găsirea a cât mai multe răspunsuri serioase şi argumentate ştiinţific.

•

Mărturiile Tărtăriei (cca 5300 – 5200 î.Ch.)

Prof drd. Zenovie Cârlugea, Târgu-Jiu

Eseul porneşte de la recentul simpozion ştiinţific de la Milano, „ORIGINILE SCRIERII", (23-29 octombrie 2000), în cadrul căruia cercetătorul Haral Harmann, de la *„Research Centre on Multilingualism"* din Bruxelles, a reluat, pe baze documentare noi, ideea privind apariţia primelor incizii scrieriforme pe obiecte descoperite în arealul carpato-balcanic, adică în spaţiul a ceea ce s-a numit *„vechea Europă"*.

Noua teorie lansată în cadrul simpozionului academic de la Milano venea să acrediteze ideea, - care pentru cercetătorii *Vechii Europe* nu era chiar nouă – conform căreia apariţia scrisului era împinsă cu mult înainte de anul 3.300 î.Ch., devansând cu peste două mii de ani chiar scrierea hieroglifică egipteană. Începutul scrierii în bazinul carpato-balcanic ar data, aşadar, din mileniul al VI-lea î.Ch., având ca motivaţie, desigur, atât consideraţii cultico-ritualice (pentru *„a vorbi cu zeii"*, cum zice Harmann), cât şi administrativ-economice.

De la primele semne de *scriere incizată* pe tăbliţele ceramice descoperite în „Corona Montium", adică în Ardeal, mai apoi în regiunea Balcanilor, la *pictogramele* încrustate pe plăcuţele de argilă din Mesopotamia (3500-3300 î.Ch.), de la *hieroglifele* egiptene de pe plăcuţele de os (3200-3000 î.Ch.) la *pictogramele* cu inscripţii de pe Valea Indului (încă nedescifrate – cca. 2500 î.Ch.) sau cele din China, din timpul dinastiei Shang (cca. 1500 – 1200 î. Ch.), de la enigmaticele mesaje ale zapotecilor mexicani (cca. 600 î. Ch.) până la atâtea şi atâtea inscripţii având ca suport piatra şi ceramica, ce îşi aşteaptă încă descifrarea din partea cercetătorilor, de la toate acestea până azi există un drum lung, imens, cu borne milenare, grăind despre apariţia scrisului în istoria omenirii ca manifestare primară a unei mentalităţi cultural-autoritare, reflex al organizării cultice şi administrării tribale.

Tăbliţele de la Tărtăria, dimpreună cu cele descoperite la Karanovo şi Gracialniţa din Bulgaria, cercetate cu metoda C 14, aduc o mărturie preţioasă cu privire la poporaţiile pelasgice, ariene, carpato-danubiene, *în roirile lor succesive spre zări asiatice*, atingând nord-vestul Chinei (dovadă mumiile de la Tarim Bassim) sau coborând înspre India, ori aducând în Sumer scrierea pictografică şi suprapunându-se aici peste o poporaţie negroidă.

Astfel că inscripţiile descoperite în arealul carpato-balcanic, cercetate cu atenţie de oameni de ştiinţă şi savanţi de indiscutabilă autoritate ştiinţifică (acad. bulgar Vladimir Georgiev, acad. rus Boris Perlov ş.a.) aparţin unei populaţii neolitice pre-indoeuropene, databilă 7500-3500 î.Ch. (v. Marija Gimbutas). Revenind asupra chestiunii în 1997, cercetătoarea americană de origine lituaniană Marija Gimbutas, precizează că sistemul de scriere la vechii europeni *„nu*

➔

➔

servea unor scopuri economice, juridice sau administrative", ci *„era o scriere sacră, apărută în urma unei îndelungate folosiri a unor semne grafice încărcate de un simbolism particular".* Apariţia acestei scrieri (cum atestă relictele neolitice de la Turdaş, apoi, de la Tărtăria şi, ulterior, la Isaia, în apropiere de Iaşi) *„este strâns legată de cultul dezvoltat al divinităţii feminine"* (*Civilizaţia Marii Zeiţe şi sosirea cavalerilor războinici*, Ed. Lucreţius, 1997, p. 31).

Aceste incizo-picto-ideograme grăiesc despre o scriere primordială aparţinând carpato-danubienilor (sec. V î.Ch.), ce-au fost comparate de savantul rus Boris Perlov cu ideogramele sumeriene (sec. IV-III î.Ch.) şi cu cele ale *Linearului A* din Creta (începutul mileniului II î. Ch.). Identitatea caracterelor este nu numai frapantă, ci mai ales identitară sub aspectul unor conotaţii privind un aşa-zis ritual sacrificial dedicat zeului suprem Şaue (nume cu „rezonanţe summeriene", generând o întreagă toponimie şi hidronimie ardeleană.

Suntem de părere că Tărtăria este, desigur, nu atât o localitate multimilenară, cât o aşezare mai recentă ce face parte din comuna Săliştea, judeţul Alba, locul de naştere a academicianului David Prodan (13 martie 1902–11 iunie 1992), îndeobşte recunoscut drept cel mai mare istoric al Transilvaniei.

În inciziogramele de pe tăbliţele de lut ars de la Tărtăria se presupune a se fi folosit *un vechi alfabet pelasg*, unele din semnele acestuia păstrându-se în răbojul plutaşilor de pe Bistriţa, socotit drept *„cel mai vechi alfabet de pe teritoriul nostru"* (Dr. N. Săvescu, *Op. cit*., p. 261). Acest „alfabet arhaic", cu semne identificabile în *„runele scandinave, în cele anglo-saxone şi în alfabetele Rheţilor şi Salassinilor",* cuprinde *„caractere grafice, cari, pe lângă toate că astăzi şi-au pierdut valoarea fonetică, au însă o origine istorică"* (N. Densuşianu, *Dacia preistorică*, 1913, Cap. *„Monumentele preistorice ale Daciei",* p. 658).

În albumul „Identităţi europene" (Ed. Tehnică, Buc., 1994), arh. Silvia Păun reproduce, cu o uluitoare probitate ştiinţifică, toate formele de mesaj, din istoria omenirii, de la cele zoo-antropomorfe la cele abstract-geometrice, precum şi primele *semne-mesaj* privind comunicarea umană în timp şi spaţiu, de la scrierea pictografică la cea încrustată pe răboj sau abstract-geometrică.(*Cap. „Semne-mesaj",* pp. 17-24). Rezultă, comparativ, *„o uimitoare similitudine, până la identitate"*(p.18) a unor semne, dovadă că *„ele fac parte din marea masă a unei scrieri preistorice".*

O reinterpretare a mesajelor incizate picto-ideografice de pe tăbliţele de la Tărtăria se cere imperios întreprinsă, în contextul în care au proliferat atâtea *aproximaţii mitologice* pe marginea acestor prime mesaje criptice din istoria omenirii.

Departe de a fi elucidată, această scriere, comparabilă cu alte sisteme de scriere, poartă totuşi pecetea neoliticului arian din bazinul carpatic nord-dunărean şi, desigur, *un cod* specific acelor realităţi administrativ-cultice, care încă se lasă descifrat de specialişti.

•

IMPORTANŢA MĂRTURIILOR POETULUI OVIDIU

DESPRE LIMBA TRACO-GEŢILOR

Conf.univ.dr. G.D. Iscru

De la începutul secolului al XIX-lea, de la demonstraţia pertinentă a învăţatului Petru Maior, cuprinsă în dizertaţia sa asupra limbii şi până azi, s-au adunat atâtea dovezi despre existenţa unei singure, străvechi şi puternice limbi în Spaţiul carpato-danubiano-balcanic, încât a devenit pur şi simplu jenantă susţinerea că o asemenea limbă a autohtonilor traco-geto-daci a putut să dispară, să se „topească" la „focul" romanizării, instalându-se în locul ei limba latină.

Şi, în fond, care limbă latină ? Pentru că, aşa cum reieşise încă din demonstraţia lui Petru Maior, la Roma şi în Imperiu se vorbeau *două limbi latine: limba latină populară,* („vulgară"), veche, „priscă", pe care o vorbeau oamenii de rând şi care nu era alta decât eventual o variantă locală a limbii aduse în vremuri imemoriale de *roiurile* venite din Spaţiul carpato-danubiano-balcanic, şi limba latină cultă – o creaţie artificială, „academică", special alcătuită pentru aristocraţi, demnitari şi cărturari (scriitori, jurişti, etc), ca şi limba elină, dealtfel, limbi create pentru ca respectivii să se detaşeze de poporul de rând („vulg") şi pe această cale. Jenantă constatare pentru demnitatea umană! Această „dedublare lingvistică" s-a realizat şi mai târziu în Spaţiul european, cel puţin în cazurile limbilor franceză şi germană, aşa cum a demonstrat dl. Gabriel Gheorghe, deschizând o pistă foarte interesantă de cercetare.

Recent (1995), cercetătorul aromân C.B. Stefanoschi, într-o lucrare tradusă în româneşte de dr. Ion Cardula a demonstrat şi a concluzionat că „limba armână – macedoneană (de fapt este vorba de un *grai* armân, n.n. G.D.I.), este cea mai curată şi cea mai veche din Europa", neschimbată, în esenţă, faţă de *limba strămoşilor traco-daci* – afirmaţie ce se poate extinde, cu atât mai mult, asupra a ceea ce dl. Gabriel Gheorghe numeşte *limba română arhaică*. Demonstraţia d-lui C.B. Stefanoschi îi permite acestuia şi concluzia, acuzatoare în fond, că *„latinizarea poporului armân (de fapt, parte a naţiunii române,* n.n. G.D.I.), *este o improvizaţie ..., un mare neadevăr* care a fost inventat în perioada Renaşterii şi Umanismului şi adoptat de oamenii de ştiinţă"; este, figurat spus, „*o casă fără temelii*".

Problema se pune în aceiaşi termeni şi pentru partea cucerită de Imperiu în Dacia nord – dunăreană, ca şi pentru litoralul pontic stăpânit de geţi.

Poetul Publius Ovidius Nasso, exilat la Tomis (8-17 d.Hr.) este cel mai important „martor" care ne atestă *limba unică a traco-geto-dacilor şi forţa ei extraordinară de asimilare a altor limbi* cu care aceasta venea în contact. El *depune mărturie de la faţa locului*! „*În jurul meu glăsuiesc aproape numai graiuri tracice şi scitice*" – arată el. Aci, la Tomis, unde „barbarii" geţi erau la ei acasă, fără teamă de soldaţii romani (ausoni), *nu era*, între „barbari" desigur, „*nimeni care să asculte cu urechile lui vorbe latineşti*", căci „*barbarii nu cunosc limba latină*" – evident, latina cultă, latina în care scria el şi semenii lui poeţii, latina învăţată la şcoală, din cărţi, din gramatici, o limbă necunoscută nici de „romanul" de rând.

Grecii întemeiaseră colonia Tomisului în sec. IV î. Hr. , iar Ovidiu „transmite", de la începutul sec. I d.Hr., de pe *ţărmul* „*care ţine mai mult de geţii nedomoliţi*", că „limba greacă a fost învinsă de limba getică", astfel încât „*la puţini dintre ei* (dintre locuitorii

Tomisului, între care mulţi greci, desigur, în vorbirea curentă, în oraş, unde aveau acces şi „barbarii"!, n.n., G.D.I.) *se mai păstrează urme ale limbii greceşti*". *Limba greacă* – explică Ovidiu – „*a devenit şi ea barbară din pricina accentului ei getic*". În mulţimea *din oraş „nu-i nimeni care întâmplător să ştie latineşte şi care măcar să poată rosti câteva cuvinte*" (în latină, n.n.). El însuşi, Ovidiu – şi pentru aceasta îşi cere iertare Muzelor! – se vede nevoit să vorbească „de cele mai multe ori după obiceiul sarmatic" – care nu putea fi altul decât vorbirea în limba geţilor, adevăraţii stăpâni ai ţărmului. Mai mult încă, continuă Ovidiu, „*din cauza dezobişnuinţei îndelungate, chiar mie-mi vin cu greu în minte cuvinte latine*" şi nu se îndoia că în „cărţulia" pe care o scrisese „s-au strecurat multe (cuvinte, n.n) din limba barbarilor; nu-i vina omului ci a locului" – se scuza poetul. Ovidiu învăţase între timp limba geţilor – evident, limba vorbită de poporul de rând! – care la început nu-i plăcuse, dar încă mai vorbea uneori prin semne cu „barbarii" care nu înţelegeau limba sa. „*Eu sunt aici barbarul* – spune Ovidiu – , *căci nu sunt înţeles de nimeni*; *când aud cuvinte latineşti, geţii râd prostește*". Peste tot sunt numai „barbari cu glasul lor sălbatic". Şi poetul recunoaşte singur: „*Eu însumi am impresia că m-am dezvăţat de limba latină, căci am învăţat să vorbesc limba getică şi sarmatică*". De aceea, revoltat pe sine însuşi, ca orice poet, temperamental, „scriu şi ard în foc cărţile pe care le scriu".

Aprecierea supremă asupra forţei de asimilare a limbii getice, Ovidiu o face în aceste versuri: „Dacă cineva l-ar fi aruncat în această ţară pe Homer însuşi, / credeţi-mă, şi el ar fi devenit get".

Între timp, găsindu-şi un confrate într-ale poeziei printre aceşti „sălbatici", pe Cotys, fiu şi moştenitor de rege trac (tracii odrizi, n.n.), apoi rege el însuşi, i-a citit poemele, scrise în *limba getă* (deci, un *trac* scria în *limba getă*, căci, de fapt, aveau aceiaşi limbă, n.n.) şi i-au plăcut foarte mult. Aprecierea este elogioasă: „O, Cotys, urmaş demn al părintelui tău, / poeziile tale sunt o dovadă; dacă ai îndepărta de pe ele numele tău / aş spune că nu le-a compus un tânăr trac. / În acest ţinut Orfeu nu mai este singurul poet, / iar ţara bistoniană (Tracia, n.n.) este mândră de talentul tău". Iată, deci, că limba „barbară" a geţilor, între timp învăţată de Ovidiu, era elogios apreciată de un *preţuitor* profesionist al limbii poetice iar comparaţia cu Orfeu nu mai suportă comentarii. Uitând, prin poezie, de semenii „sălbatici" ai poetului trac, Ovidiu îl roagă pe „cel mai blând dintre tineri" să facă în aşa fel ca ţara acestuia „să fie prielnică exilului meu". Elogiindu-l, Ovidiu îl compară pe Cotys cu Orfeu, simbolul spiritualităţii tracice – simbol „confiscat" de cele două mitologii şi literaturi „clasice" ale antichităţii, greacă şi latină!

Poate din poezia lui Cotys, Ovidiu a îndrăgit limba traco-geţilor, astfel încât, o spune singur, „*am devenit aproape un poet get*". Şi dacă el însuşi o spune, unii literaţi români chiar au început să-l numească „primul poet get". Deşi n-ar fi primul, reţinem aprecierea ca atare. Pentru aceasta, lui Ovidiu îi era ruşine de ai lui, dar le mărturisea că deja „*am scris o cărţulie în limba getică*". Mai mult, în versurile scrise, „*cuvintele barbare au fost aşezate după ritmul versurilor noastre*", deci în metru latin. Şi aici, Ovidiu ne oferă surpriza surprizelor: aceşti „barbari" şi aceşti „sălbatici", chemaţi să le recite versurile scrise în limba lor, s-au dovedit a avea *simţ estetic*. Surpriza a fost pentru el: nu-i crezuse, desigur, capabili pe „barbari" chiar şi de simţ estetic! Ei, bine, spune Ovidiu, *versurile* „*le-au plăcut*" – şi le-au plăcut atât de mult, reţinuse el, încât îşi permite şi le sugerează alor lui chiar să-l felicite pentru succesul obţinut. Mai mult, îi informează că „*am început să am faimă de poet printre neomenoşii geţi barbari*". Prejudecata nu-l părăsea pe poet, deşi „geţii barbari" îi dovediseră şi alte sentimente alese: „*au plâns de suferinţele mele*" – constatase el într-o împrejurare; şi încă mai constatase că „*pe acest ţărm*, decât care altul mai sălbatic nu-i, *numele prieteniei mişcă inimile barbarilor*". Şi după ce un bătrân i-a ţinut o sensibilă vorbire, le atrăgea atenţia alor lui, în Italia: „Ce trebuie să faceţi voi, cei născuţi în cetatea ausonică/Dacă *astfel de fapte îmblânzesc pe geţii sălbatici?*". Dar când geţii veniţi la „recital" – având la ei nelipsitele tolbe cu săgeţi! – au înţeles şi mesajul politic al versurilor – Ovidiu adusese laude împăratului roman! –, iarăşi o spune el, „*toţi au dat din cap şi şi-au mişcat tolbele pline*" (pline de săgeţi, n.n.). Deci, „zăngăneau armele", ca *semn de supărare*! Iar unul dintre ei chiar i-a spus direct: „*Deoarece scrii astfel de lucruri despre împărat, ar fi trebuit să fii trimis înapoi sub stăpânirea împăratului*". Nu le plăcuse geţilor, prin urmare, mesajul politic al versurilor. Poate, supărat pentru această „atitudine" din final, a geţilor, rămânând cu sine însuşi, poetul îşi va fi aruncat în foc „cărţulia" scrisă în limba geţilor – sincer, spre marea părere de rău a „strănepoţilor", de atunci şi până azi şi continuu.

•

O autoritate în cercetarea arheologică a geto-dacilor:

DUMITRU BERCIU (1907 – 1998)

Conf.univ.dr. Adina Berciu

Dumitru Berciu s-a născut la 27 ianuarie 1907 în satul Bobaiţa, comuna Malovăţ, judeţul Mehedinţi, în partea oltenească a pământului românesc care a dat ţării şi alte personalităţi: C. S. Nicolaescu-Plopşor, Grigore Elenescu şi Dumitru Tudor.

A urmat Liceul „Traian" din Turnu-Severin şi apoi la Bucureşti a frecventat cursurile Facultăţii de Litere şi Filozofie, luându-şi licenţa în istorie şi geografie, cu specialitatea principală istoria antică, secundar geografia – a treia disciplină preistoria. La licenţă a obţinut calificativul *magna cum laude*. Printre dascălii de aici s-au numărat S. Lambrino, S. Mehedinţi, Ioan Andrieşescu ş.a.

După terminarea facultăţii, în anul 1931, a funcţionat o perioadă ca profesor secundar (1933– 945) la liceele de la Mănăstirea Dealu, Giurgiu şi Bucureşti. În 1945 a fost director al liceului comercial „Nicolae Bălcescu" din Bucureşti.

În tot acest răstimp a întreprins cercetări arheologice şi şi-a desăvârşit pregătirea ştiinţifică săpând la Balta Verde, Tangîru, Petru Rareş, Oinacu, sub îndrumarea prof. Ioan Andrieşescu.

Studiile publicate i-au adus, în 1936, premiul „Vasile Pârvan" al Academiei Române.

În 1938 şi-a susţinut teza de doctorat cu *Arheologia preistorică a Olteniei*, având-l drept conducător pe prof. Ioan Andrieşescu. A obţinut titlul de doctor în filozofie şi litere al Universităţii din Bucureşti, cu menţiunea *Magna cum laude*. Lucrarea va fi publicată la Craiova în 1939, impunându-l definitiv în lumea arheologiei româneşti.

Între 1938 – 1940 a muncit enorm ca director – fondator al muzeului „Teohari Antonescu" din Giurgiu şi al Buletinului Muzeului. Până în 1940 a fost şi membru al Comitetului director al Revistei Istorice

➔

➔
editată de Nicolae Iorga.

Rezultatele obținute în cercetarea arheologică, contribuțiile sale științifice au făcut să fie numit șef al misiunii arheologice române din Albania, apoi secretar, apoi director al Institutului român din Albania, creat la inițiativa lui N. Iorga.

Din anul 1945 și-a început cariera didactică universitară, mai întâi ca profesor suplinitor de la Istoria artelor (la catedra condusă de Petre Constantinescu – Iași), apoi conferențiar și profesor de istorie veche a României la Facultatea de Istorie a Universității din București. Între 1966 și 1971 a fost decanul acestei facultăți.

Din 1948 a activat și în cadrul Institutului de arheologie din București. Săpăturile arheologice nu le-a întrerupt nici în timpul războiului. După 1945 a început săpături arheologice sistematice. Săpăturile i-au permis să aducă contribuții de excepție referitoare la perioada neolitică – Hamangia.

Descoperirile sale au deschis un capitol nou în cercetarea epocii neolitice din România și din Balcani. Tot el este și descoperitorul celor două statuete de lut ars „Gânditorul" și perechea sa, care au devenit celebre în preistoria Europei și care au făcut înconjurul lumii prin buletinul de specialitate editat de UNESCO.

Întreaga activitate desfășurată de trei decenii cu rezultate de excepție și cu o abnegație ieșită din comun, i-au adus în 1961 un premiu al Academiei, premiul „N. Bălcescu".

A cercetat și studiat o nouă cultură din epoca bronzului, cultura Verbicioara din Oltenia, continuându-și investigațiile asupra evoluției tracilor și geto-dacilor.

În deceniul șapte, i-au apărut, în cascadă, lucrări de mare importanță științifică: *Zorile istoriei în Carpați și Dunăre, Romania before Burebista,* apărută la Londra , New York, Washington, *La izvoarele istoriei. Arta traco-getică. Lumea celților.*

În 1976, publică, la editura Nagel din Elveția, lucrarea *Dacoromania*, în colaborare cu numismatul Bucur Mitrea. Lucrarea reprezintă o sinteză a întregii istorii vechi a României.

După 1966 a început cercetările în stațiunea dacică de la Ocnița, unde a descoperit piese de o valoare excepțională. Rezultatele investigațiilor vor fi publicate în 1981 în monografia *Buridava dacică*.

Pe lângă munca de cercetare arheologică, Dumitru Berciu a avut și o îndelungată activitate de catedră, a pregătit cu răbdare, pasiune și dragoste numeroase generații de studenți.

A participat la congrese și reuniuni internaționale, impunându-se și făcând cunoscute rezultatele cercetărilor arheologice românești (Hamburg, Roma, Praga, Viena, Moscova, Budapesta, Londra și altele).

Meritele sale au fost recunoscute atât în țară, cât mai ales în străinătate: în 1935 a fost ales membru al Institutului de preistorie din Viena, în 1960, corespondent al Institutului Arheologic German (1965), membru al Societății Preistorice din Ariége (Franța), membru al Uniunii Internaționale de Științe Preistorice și Protoistorice, medaliat al Universității din Liege.

În România, în 1979 a fost numit director al Institutului de Tracologie din București, sub egida căruia s-au ținut numeroase simpozioane naționale și s-a editat periodicul *Thraco – Dacica.*

În concluzie, contribuția științifică a profesorului Dumitru Berciu se poate rezuma în următoarele:

·Descoperirea culturii Hamangia care a deschis un capitol nou, inedit în cercetarea neoliticului din România și din sud-estul Europei; neolitician cu contribuții în stabilirea cronologiei culturilor neolitice și din epoca bronzului;

·Cercetarea unor culturi noi din epoca bronzului, ceea ce i-a permis tragerea unor concluzii majore privind evoluția tracilor, a geto-dacilor în mileniul I î. Hr.;

·Contribuții în domeniul civilizației geto-dace: cercetarea stațiunii de la Ocnița. Descoperirile vor fi publicate în primul volum al monografiei stațiunii *Buridava dacică*. Este printre foarte puținele monografii de stațiuni dacice din epoca civilizației și culturii dacice „clasice".

Prin cercetările sale neobosite, săpături, cercetări de teren, în muzee, prin munca de peste 60 de ani de activitate științifică și didactică, profesorul D. Berciu poate fi socotit un punct de referință al istoriografiei românești din domeniul arheologiei.

Evenimentele din 1989 l-au găsit la pensie, după o campanie arheologică din vară la Ocnița (a fost ultimul șantier arheologic pe care a lucrat).

Din nefericire, nu a fost acceptat în Academia Română nici după anul 1990. În 1996, a fost, în sfârșit, ales membru de onoare al Academiei Române și nu membru corespondent. Dar el a fost mulțumit că a apucat să aibă în mâini carnetul de membru al Academiei Române, pe care-l merita cu prisosință.

A murit în 30 iunie 1998 și a fost înmormântat la cimitirul „Sfânta Vineri".

Ne-a părăsit cu gânduri bune și frumoase vis-a-vis de tânăra generație de istorici și a nutrit mereu speranța că soarele va răsări din nou pe altarul arheologiei românești, căreia el i-a dedicat întreaga viață.

•

In memoriam

Preot cercetător DUMITRU BĂLAȘA

(1 august 1911 – 22 decembrie 2002)

Prof.drd. Zenovie Cârlugea

În urmă cu un an, la deschiderea lucrărilor celui de-al III-lea *Congres Internațional de Dacologie*, vocea nonagenarului preot cercetător DUMITRU BĂLAȘA răsuna aparte, lansând încă o dată mobilizatorul mesaj densușian privind străvechimea multimilenară a carpato-danubienilor, ca *„o datorie a noastră a românilor de pretutindeni să spunem ce suntem în adevăr"*.

Amintind de nedreptatea făcută marelui Nicolae Densușianu, în 1908, când a fost *„împiedicat să-și lanseze ideile"*, vorbitorul a rememorat succint problematica activității sale de cercetare istorică, de la Roma Veche la Ler-Galerius Împăratul Daciei Mari, din Romula Romanaților. În finalul mult-apreciatei sale alocuțiuni, părintele Dumitru Bălașa a rezumat întreaga problematică a domeniului, căreia i-a dedicat lucrări întregi, în câteva memorabile propoziții, ce se constituie, iată, într-un mesaj către viitorime, cu reverberații mai ample în conștiința națională a românilor:

„Noi suntem pe această vatră de milenii, nu am venit din altă parte.Vă rog pe toți să vă faceți un examen de conștiință să vedeți de unde suntem. Noi suntem de la Roma Veche, nu de la Roma Italică".

Acest mesaj mobilizator, pe care însuși

îl aprecia drept *„literă de evanghelie pentru istoria neamului românesc daco-roman”*, era, de fapt, o profesiune de credinţă, care acum, după trecerea sa în Eternitatea Zalmoxiană, capătă o valoare testamentară, de neştearsă preţuire şi aducere-aminte faţă de Om, de o Viaţă, de un Destin…

Părintele Dumitru Bălaşa s-a născut la 1 august 1911, în cătunul Dealul Mare, com. Guşoieni, Vâlcea. A urmat şcoala primară la Spârleni, apoi Seminarul Teologic ,,Sf. Nicolae ” de la Râmnicu-Vâlcea (1923-1932), după care se înscrie la Facultatea de Teologie din Bucureşti, absolvită în 1939. Preoţit în 1934, a slujit la mai multe biserici din Romanaţi (Băleasa,1934-1938), Dolj (Hagienuş şi Craiovița, 1940 – 1959) şi Vâlcea (Creţeni şi Zăvideni, 1959 – 1966), fiind pensionat în 1972, ca preot la Catedrala Mitropolitană ,,Sf. Dumitru’’ din Craiova.

În timpul celui de-al doilea război (1941-1944) a fost mobilizat pe frontul de răsărit, fiind decorat cu Ordinul *« Steaua României cu Spade şi Panglică de Virtute Militară »* în gradul de Cavaler.

A suferit ani grei de detenţie politică în închisorile comuniste de la Piteşti, Jilava, Arad şi Balta Brăilei (1959 – 1964), dar şi în timpul lui Carol al II-lea, când suferă o condamnare de trei luni şi o zi cu privare de libertate (1938).

Cercetătorul Dumitru Bălaşa s-a afirmat, mai întâi, pe tărâmul culturii ecleziastice, colaborând sau diriguind cunoscute publicaţii precum: *Oltenia* (revistă a Institutului de Istorie al Academiei – Filiala Craiova), *Mitropolia Olteniei* (1946-1974), periodic pe care l-a slujit sub trei mitropoliţi: Firmilian, Teoctist (actualul Patriarh) şi Nestor Vornicescu. În perioada 1939-45 s-a îngrijit de editarea *Monografiei Judeţului Dolj*, din care au apărut 9 volume (trei de documente etnografice, trei de documente istorice şi trei de folclor).

Membru al *Societăţii de Slavistică* şi medievist strălucit, părintele Bălaşa a publicat sute şi sute de articole şi studii de cercetare istoriografică şi ecleziastică, între care editarea Hronografului lui Dionisie Ecleziarhul, în Editura Academiei, rămâne un model de valorificare culturală în ediţie critică (introducere, comentarii etc.), ca şi studiul istoric *„Luptele pandurilor cu turcii pe Valea Oltului”*, Ed. Academiei, 1966. A scris un număr impesionant de articole pe teme de cultură şi literatură veche, ca şi temeinice monografii privind mănăstirile: Căluiu, Bucovăţ, Tismana (2 ediţii), Sadova, Iezerul, Surpatele, Viezuri, Morunglav, Dobruşa, Coşuna.

Dovedindu-se unul din cei mai de seamă preoţi cărturari pe care i-a avut Biserica Ortodoxă Română, părintelui Bălaşa i s-a oferit cea mai înaltă distincţie, « Crucea Patriarhală », de către însuşi patriarhul Justinian Marina, al cărui sfătuitor a fost în anii grei ai dictaturii comuniste. Actualul patriarh Teoctist i-a oferit, în mai 2001, *Crucea Mitropolitană « Firmilian »* şi *Medalia Comemorativă « Patriarhul Justinian »,* felicitându-l personal cu prilejul acordării titlului de *Cetăţean de Onoare* al comunei Suteşti, în august 1995.

Prezent în paginile a sute de periodice româneşti şi străine, ca şi la diferite congrese, simpozioane, sesiuni ştiinţifice, asociaţii, ligi şi societăţi culturale, cenacluri, lansări de cărţi, preotul cercetător Dumitru Bălaşa aducea cu sine imaginea unui cărturar de larg orizont ideatic, întemeind în ultimii ani Aula Academică « Zalmoxis » din Târgu-Jiu (1994), al cărei preşedinte de onoare a fost, dar şi Fundaţia Culturală « DOKIANA », la Suteşti-Vâlcea (împreună cu preotul Ion Marinescu, 1996), al cărei periodic « DOKIANA » a capacitat colaborări de prestigiu din întreaga ţară şi nu numai, publicând în această editură *„Crinii ţarinii”* (1998), *„Codicile de la Suteşti-Vâlcea”* (1999), *„Roma Veche, cronică ortodoxă daco-română”* (2000), *„Suteşti. Repere istorice”* (1995).

Marile sale cărţi însă, în care s-a adunat o cercetare de amănunt, febrilă şi pasionantă, privind străvechimea multimilenară a tracogeto-dacilor, au apărut în ultimul deceniu, într-un anotimp de scuturare a roadelor îndelung rumenite, în văpaia unei conştiinţe solare, zalmoxiene : De la Zamolxe la Iisus Hristos (Ed.*„Cuget Românesc”*, Birda, 1993), Ţara Soarelui sau Istoria Dacoromâniei (Ed. *„Kogaion”*, Buc.,1998 ; Ed. *„Semne”*,Buc., 2001, ediţie revăzută şi întregită), Dacii de-a lungul mileniilor (Ed. *„Orfeu”*, 2000), Basmul romanizării. Dacii întemeietorii Romei (ed. *„Fundaţia Dor”*, Craiova, 1998), Marele atentat al Apusului papal împotriva independenţei Dacoromânilor (*Liga Română de Misiune Creştină,* Cluj-Napoca, 1999).

Toate aceste lucrări, vădind o vocaţie densuşiană şi o fermitate hasdeiană, utilizează un aparat bibliografic impresionant şi se constituie într-o vibrantă mărturie a străvechimii noastre spirituale şi a continuităţii daco-românilor în vatra carpato-balcano-pontică, în ciuda tuturor vitregiilor istorice şi feluritelor interpretări.

A scris până în ultima zi de viaţă, *22 decembrie 2002*, când trimite nu mai puţin de 40 de studii şi scrisori cunoscuţilor şi prietenilor săi din întreaga ţară. Slujba de prohodire s-a ţinut, în prezenţa unui public ales, numit prin dorinţă testamentară, la Catedrala municipală ,,Adormirea Maicii Domnului’’ din Drăgăşani, unde, între alţii, au vorbit P.S. Gherasim Cristea, episcopul Râmnicului şi preot inspector Porneală Claudiu, delegat din partea Î.P.S.S. Teofan, mitropolitul Olteniei, precum şi alţi prieteni şi cărturari de seamă.

Înaintând prin zăpada căzută din belşug, în acel decembrie de marmoră, cortegiul părintelui Bălaşa părea el însuşi o corabie cu pânze înaintând în noianul Eternităţii. Trupul neînsufleţit al Marelui Zalmoxian a fost depus *in domo suo*, la Casa Coloanelor din Cimitirul Eternitatea, loc de veci împodobit cu portretele unor mari voievozi şi scriitori români, străjuit de patru înalţi stâlpi funerari, - *cu origine în stâlpii dacici*, - asemănători unor coloane brâncuşiene (aplicat studiate cândva), ca şi memorabila inscripţie de deasupra uşii metalice:

„Haec domus columnârum fecçrunt in anno Domini 1973 cum pecuniis aegaliter ambo participantes I.I.Ionescu et D. B?laşa. Ornatus meum artificium D. Bălaşa est.”.

•

Identificarea şi descifrarea scrierilor vechi de pe teritoriul vechii Dacii şi legăturile lor cu scrierile hitite şi Linear A

Prof. Viorica Enăchiuc

Unii cercetători români, luând în considerație faptul că pentru descifrarea inscripției aflată pe un inel de argint (descoperit în necropola de la Ezero și datată sec. V î.e.n.), redactată cu litere grecești în limba „tracă" s-au comunicat mai multe soluții iar inscripțiile descoperite în așezările civile din sec. I î.e.n. și I e.n. erau redactate cu litere latine, au emis ipoteza că geto-dacii nu au avut o scriere proprie.

Cele trei tăblițe de ceramică descoperite într-o așezare a complexului cultural Vinça – Turdaș, pe teritoriul Transilvaniei, de către arheologul Nicolae Vlassa, în anul 1961, pe care erau incizate ideograme și semne de scriere au fost puse în legătură prin analogii cu scrierea semită din Mesopotamia după începutul mileniului al III-lea î.e.n.

Identificarea unei scrieri pe vasele și obiectele descoperite în necropolele Culturii Gârla Mare (1560-1100 î.e.n.) pe teritoriul Olteniei și Banatului, pe care am efectuat-o în anul 1968, m-a condus la concluzia că scrierea din neolitic era locală, nu a dispărut și a evoluat în timp la scrierea din Cultura Gârla Mare; cercetările pe plan arheologic și lingvistic pe care le-am întreprins în continuare au pus în evidență următoarele concluzii:

1. În spațiul vechii Dacii până în Asia Mică și, mai târziu, în Cultura Harapa pe teritoriul Pakistanului (valea fluviului Indus) au trăit popoare indo-europene care cunoșteau scrierea (cele mai vechi tăblițe fiind descoperite la Tărtăria – România), care a evoluat în cele din urmă în perioade contemporane, atestând înrudirea dintre limbile vorbite (Cultura Gârla Mare, cultura hitită și Linear A).

2. Tăblițele de la Tărtăria nu au fost redactate într-o scriere semită, ci într-o limbă indo-europeană locală care a constituit substratul în evoluție al limbii vorbitorilor din Gârla Mare și, mai târziu, al limbii geto-dace.

Astfel, am demonstrat că descifrarea cercetătorului rus Boris Perlov asupra inscripției incizată pe tăblița rotundă de la Tărtăria, în limba semită, nu este reală, deoarece prin descifrarea comparativ-istorico-lingvistică pe care am obținut-o, se arată că textul tăbliței este redactat în vechea limbă indo-europeană locală cu o scriere proprie și se referă la o ofrandă a neamului LAHDAKENSILOR, în anul 4457 î.e.n., pentru slava ocrotitorului lor, zeul Aries. Această descifrare poate fi autentificată și de știrea transmisă de harta lui Ptolemeu, sec. I-II e.n., când amintește, în aceeași regiune pe neamul RATAKENSILOR; de fapt, în perioada neolitică după complexul Vinça –Turdaș, în cadrul Culturii Petrești – Cucuteni – Tripolie din neoliticul târziu se întâlnesc, pe anumite vase, ideogramele zeului Aries al furtunii și, mai târziu, la daci, al războiului.

Folosind metoda comparativ-istorico-lingvistică între scrierile Culturilor Harapa, Gârla Mare, Linear A, am reușit să descifrez textele din Cultura Gârla Mare care au oferit date privind organizarea socio-economică teritorială și religioasă a neamurilor din epoca bronzului din zona Olteniei și Banatului și în zonele limitrofe, la sud de Dunăre. Descifrarea textelor din Cultura Gârla Mare mi-a permis și descifrarea unor texte din Cultura Harapa și Linear A (arhiva de la Hagia Triada din Creta) pentru care am întocmit silabare paralele cu silabarul din epoca bronzului, Cultura Gârla Mare.

Rezultatele pe care le-am obținut mi-au permis identificarea unor inscripții geto-dacice (piatra de la Corbi, inscripția de la Radovanu și inscripția din sec. III e.n. din Castrul Drobeta-Turnu Severin) pe care le-am descifrat și care pun în evidență date noi alături de cercetările arheologice: 1. inscripția de pe piatra de la Corbi relevă legăturile diplomatice între rex Histrianorum, regele geților, care avea capitala la Sorn, cu Eumelos și conflictele acestora cu regele Ateas al sciților în anul 339 î.e.n.; 2. inscripția de la Radovanu amintește că geții au fost conduși de rex Remmaso în anul 154 î.e.n. care era aliatul coloniilor grecești; 3. inscripția de la Drobeta-Turnu Severin, descoperită în castrul roman, precizează că Tius, conducător al alei (trupe auxiliare ale soldaților originari din cetatea geto-dacă Amutrius), a trăit alături de soldații Legiunii a V-a Macedonia până la moartea sa. Această inscripție redactată în limba daco-geților în secolul al III-lea e.n. demonstrează că, alături de legiunile romane, geto-dacii din provincia romană făceau parte din trupe auxiliare și își păstrau limba și scrierea, legătura dintre ei și restul conducerii făcându-se prin translatori.

Cercetările mele privind scrierile vechi de pe teritoriul vechii Dacii de la Tărtăria și din sec. III e.n., au fost aprobate de cercetătorii români ca prof. univ. Ariton Vraciu (Iași), Cicerone Poghira, prof. univ. Ion C. Chițimia (București), etnologii prof. dr. Nicolae Dunăre, prof. Aldea Gheorghe, Institutul de Etnologie și Folclor (București) și astronomul Ion Corvin Sângeorzan și acceptate ca reale la „Cel de-al III-lea Congres de tracologie din 2-6 iunie 1980, de la Viena".

Concluziile acestor studii au fost publicate în *Anale de istorie* nr. 1/1979 București; cercetătorii francezi au acceptat, din 1980, că scrierea din cultura urnelor funerare care au pătruns până pe Rin (posedau o scriere originară de la Dunărea Mijlocie), iar cercetătoarea Denisse Beserat, din Canada, a arătat că inscripțiile de pe hainele hitiților nu mai pot fi interpretate ca decorații, ci ca inscripții, ca și în Cultura Gârla Mare.

•

Mărturii preistorice de artă rupestră şi semantică arhetipală în ţinuturile Gorjului

Zoia Elena Deju, Târgu-Jiu

Eseul insistă asupra mesajelor, formelor şi semnelor ancestrale, transmise din preistoria civilizaţiei carpato-danubiene până azi, pe baza unor lucrări de specialitate.

Segmentul de dreaptă, triunghiul, spirala, cercul, curba, morişca, zig-zag-ul, palmeta, ca şi atâtea *imagini antropomorfe, zoomorfe, dendromorfe*, prezente cu rezonanţa lor ancestral-simbolică şi în ornamentica etnografică, în elemente de arhitectură şi artefacte casnice – toate acestea au constituit primele semne-mesaje ivite în nevoia de comunicare a hominidului încă din cele mai vechi timpuri până azi.

Limbajul acestor semne şi mito-ideograme vine dintr-o mentalitate tribală vânătorească, pastorală şi agricolă, fiind la origine paleosimboluri indo-europene („*arhetipuri semantice"* – arh. Silvia Păun).

Surprinzătoarele analogii ce se pot stabili între desenele rupestre antropomorfe şi zoomorfe sau semne incizate, pe arii vaste euro-asiatice, constituie încă o dovadă că nevoia de comunicare a omului preistoric era aceeaşi, fie că el trăia în peşterile Alpilor, ale Carpaţilor, ale Uralo-Altailor sau ale Tibetului. Iată, spre exemplu, *pentagrama dacică*, identificată de cercetătorul arheolog Vasile Boroneanţ în *Peştera Chindiei* din Mehedinţi, regăsită, ulterior, în cultura Greciei antice, în *Diagrama lui Pitagora*, dăinuind în etnografia românească până azi, ca *„un semn de mare meşter"*, aşa cum remarcă arh. Andrei Pănoiu în „Arhitectura Gorjului" (Buc., 1982, p. 118).

Amuletele solare de la Turdaş, *Tăbliţele de la Tărtăria*, ca şi cea descoperită la Drăgoeşti-Vâlcea, cu patru fascicole a câte trei raze (cf. pr. cercetător Dumitru Bălaşa, *„Ţara Soarelui sau Istoria Dacoromâniei"*, Ed. Semne, Buc., ediţia a II-a, 2001), cu incizii simple, picturale sau ideografice, sunt, desigur, mărturii preistorice, însă intenţia expresivă a paleosimbolurilor se pierde în negurile preistoriei.

E destul să amintim de *amuleta* preistorică de la Mitoc-Botoşani, datată 26.000 î.Ch., cu incizii felurite (linii, unghiuri, spirale, reprezentând operaţii de adunare, scădere, înmulţire şi împărţire), de *pandantivul geometric* de la Brânzeni-Basarabia (cca 34.000 î.Ch.), de *madonele* de la Cosăuţi-Basarabia, perfect fasonate şi înfăşate cu incizii, datate cu C 14 din mileniul 16 î.Ch., de *madonele* de la Rast şi Vinča, incizate şi ele cu semne culticо-ritualice, sau, mai aproape de musterianul gorjean, de *falanga de cal* (cca 10.650 î.Ch.), descoperită la Cuina Turcului, unde vedem că hominizilor din paleoliticul superior nu le erau străine *rombul, unghiul, liniile paralele*…

Ar fi fost interesant de observat că simbolurile unghiulare de pe statueta de la Hotărani (*cultura Vădastra*, 5.250 î.Ch.) sunt aproape asemănătoare cu inscripţiile de pe *strachina* de la Gradeşniţa (Bulgaria) sau cu cele de pe *fusaiola* de la Kosovsko Mitroviţa, Iugoslavia (reproduse de I.C. Drăgan, Istoria Românilor, Ed. „Europa Nova", Buc., 1994).

Având în vedere toate aceste considerente privind semnele, imaginile şi paleosimbolurile preistorice, studiul de faţă se opreşte la unele mărturii descoperite de-a lungul timpului pe teritoriul judeţului Gorj, fie în peşterile şi avenele din *Cheile Oltetului şi Sohodolului*, fie în cele de la Broşteni (*Peştera Cioarei*) sau Baia de Fier (*Peştera Muierii*).

Fiind până la descoperirea lor, în 1928, de către C.S. Nicolăescu-Plopşor, *„singurele cunoscute în România"*, aceste manifestări de artă paleolitică stau în strânsă legătură cu cele de pe versantul nordic al Carpaţilor, unde există un puternic centru musterian, dar mai ales aurignacian, prin ale cărei iradieri s-ar explica şi aşezările paleolitice din Oltenia (Dumitru Berciu, *„Arheologia preistorică a Olteniei"*, în Arhivele Olteniei, XVIII, 1939, p. 7 şi 101-103).

Cercetări recente interdisciplinare efectuate de o echipă româno-francezo-belgiană în *Peştera Cioarei* de la Boroşteni (lângă Peştişani) au relevat *„cele mai interesante mărturii de artă paleolitică din ţara noastră"* cantităţi însemnate de ocru şi recipiente de preparare, culoare folosită în tatuajul corporal şi facial), artefacte *„perforate şi gravate cu motive geometrice (...), incizii oblice şi transversale"* („LITUA", VII, Tg.-Jiu, 1997, pp. 19-28).

Bogate în atestări paleo- şi eneolitice, peşterile din Munţii Gorjului cuprind, de asemenea, picturi şi gravuri rupestre în culori neagre, amorfe, reprezentând imagini antropomorfe şi zoomorfe, ca şi diferite desene geometrice, simboluri solare, incizii simbolice, precum în peşterile de pe Valea Sohodolului (*Peştera Popii*), Baia de Fier (*Peştera Muierii*, *Peştera pârcălabului*), Boroşteni (*Peştera Cioarei*) sau Polovragi (*Peştera lui Zamolxe* sau *a Urşilor*).

Toate aceste semne-mesaj, reîntâlnite apoi pe ceramica descoperită la Vârţ, Bâlta, Broşteni, Petreşti-Bărbăteşti, Topeşti-Tismana, Schela-Gornăcelu, Şiacu-Slivileşti, Săuleşti ş.a. (provenind din diferite culturi: Coţofeni, Starcevo-Criş, Vinča-Turdaş, Sălcuţa I, II ş.a.) – constituie forme de scriere primitivă, picto-ideograme incizate cu intenţie comunicativă, poate şi cultică - remarcăm prezenţa *omului,* a *animalelor*, a *„bradului"* şi a *„scheletului de peşte"*, întâlnite şi pe Tăbliţele de la Tărtăria, ca şi geometria liniară şi solară de pe tăbliţele de la Turdaş. Aceste coduri-mesaje imagistice şi paleosimboluri, între care trebuie amintite şi *răboajele dimierilor* de pe Valea Jaleşului, vorbesc de la sine despre începuturile preistorice ale scrierii în acest spaţiu carpato-danubian în care *„s-a format şi închegat centrul cel mare şi puternic al populaţiei neolitice din Europa"* (N. Densuşianu, 1913), adică "Vatra Vechii Europe" (Marija Gimbutas, 1989, 1997), concluzie la care a ajuns şi cercetarea istorică contemporană.

•

Memorialistul şi geograful Aethicus Histricus şi receptarea operei sale în timp şi în lume

Prof. univ. dr. Mihail Diaconescu, Bucureşti

Aethicus Histricus s-a născut în Dacia Pontică la Histria, în a doua jumătate a secolului al IV-lea şi a murit în prima parte a secolului al V-lea e.n., probabil tot în Dobrogea. Este o personalitate a culturii noastre ca scriitor şi geograf.

Ca negustor de aur, argint şi pietre scumpe a călătorit în regiuni îndepărtate, în sate şi cetăţi din Europa, Africa şi Asia. Pornind de la Dunăre şi Marea Neagră pe Marea Mediterană, a trecut prin Dalmaţia şi Tracia până în Thesalia, apoi a atins coastele Spaniei (unde a stat un an) şi coastele Peninsulei Scandinave, unde se afla „Marea Îngheţată". A stat un an în Armenia, ulterior deplasându-se în ţinuturile Mesopotamiei, apoi în Mongolia, India, la Izvoarele Gangelui. Ajungând în Insula Ceylon s-a întors acasă trecând prin Arabia, Canaan, Egipt şi Libia.

În timpul peregrinărilor cât şi la întoarcerea sa acasă şi-a consemnat toate experienţele în lucrarea sa, cunoscută sub numele *Cosmographia*. În unele pasaje autorul a consemnat realităţi enigmatice, utilizând o combinaţie personală de semne grafice latine, greceşti şi ebraice, la care a adăugat literele unui alfabet local cunoscut azi sub numele de *alfabetul aethicus*.

Acest alfabet de 22 litere este asociat de unii cercetători străini şi români cu sistemul semnelor grafice ale geto-dacilor. Acest fapt nu este exclus având în vedere faptul că regele Cotiso I şi-a redactat poemele sale în limba getică pentru care avea nevoie de un alfabet capabil să exprime nuanţe ale fonetismului specific conaţionalilor săi.

Cosmographia lui Aethicus Histricus a fost cunoscută şi apreciată de alţi eruditi după moartea sa, cum ar fi Sfântul Isidor de Sevilla (got de origine, care a trăit între 550-635) sau de Ieronimus, care trăia într-o mănăstire benedictină, în secolul al VIII-lea, acesta dându-i lucrării o redactare abreviată.

Versiunea prescurtată a *Cosmographiei* lui Aethicus Histricus a fost cunoscută şi de alţi învăţaţi ca benedictinul Harabanus Maurus (780-856) care îl citează şi îi reproduce alfabetul.

Mai târziu, opera sa a fost cunoscută şi apreciată de către mari geografi şi cartografi umanişti, cum sunt olandezul Gerhardus Mercator (1512-1592) şi germanul Sebastian Münster (1488-1552).

În anii 1853-1854, învăţatul german H. Wutke a editat *Cosmographia* lui Aethicus Histricus după manuscrisul abreviat de la Leipzig (secolul al VIII-lea), cel mai vechi cunoscut până astăzi.

•

Literele latine descoperite în Cultura Turdaş în mileniul VII î.Chr. atestă că latinitatea s-a născut în Cetatea Carpatină

Prof. dr. Augustin Deac

Apreciate de către arheologii români doar pentru „strânsele legături cu lumea Orientului Apropiat" (*Istoria Românilor*, vol. I, p. 139), descoperirile arheologice de la Turdaş, epocale, după părerea noastră, realizate de cercetătoarea arheolog Sofia Turmă, încă în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, au fost cu totul neglijate şi date uitării, cu toate că ele atestau, cu peste 1500 de ani înaintea semnelor pictografice de pe Tăbliţele de lut ars de la Tărtăria (5.500 î. Chr.), semne ideografice devenite litere şi cifre, cu caracter latin, şi nu doar una sau două litere, ci 14 şi anume: C mare, D mare si d mic. I, L, O, S, T, U, V, X, precum şi cifrele III, V, VI, şi X. Tot pe aceste cioburi ceramice de la Turdaş s-au mai descoperit şi semnul crucii +, precum şi cel al zvasticii, semnificând sănătatea, bogăţia, progresul, suveranitatea, puterea.

Pe deplin conştientă că „maica scrierii este limba", Sofia Turmă îşi întăreşte concluzia vechimii îndepărtate a limbii strămoşilor noştri autohtoni, a geto-dacilor.

Litere şi cifre latine s-au descoperit şi pe Tăbliţele de lut ars de la Tărtăraia, unele cu sens de cuvinte.

Este astfel de conceput că semnele grafice, incluzând şi literele şi cifrele, parte a unui alfabet propriu în formare, în esenţa lor, indicau o limbă vorbită, care, în mod necesar, se şi pronunţa. Pentru a ajunge la acest stadiu de manifestări, după aprecierea specialiştilor, era necesar un progres notabil al culturii şi civilizaţiei autohtonilor, strămoşi ai geto-dacilor. Se confirmă astfel că spaţiul nostru strămoşesc s-a evidenţiat ca fiind „VATRA" culturii materiale şi spirituale, inclusiv a limbii şi a scrierii europene şi mondiale, în acea epocă istorică.

Scriitorii antici au consemnat în lucrările lor că ginta pelasgo-getică (numită de istorici şi de lingivişti - hiperborei, cimerieni, celţi, gali, sciţi, traci, geţi, daci, valahi, sarmaţi, iazygi, alani etc.), pe lângă o limbă vorbită, ştia să şi scrie într-un alfabet propriu. Aristophan (450-385 î. Chr.), spre exemplu, menţionează că „tracii (adică geto-dacii - n.n.) cunoşteau scrisul". Cato cel Batrân (234-149 î. Chr.), în lucrarea sa *Originile Romei* aprecia, nu fără importanţă, că „*Geţii, cu mult înainte de întemeierea Romei, au proslăvit în Ode scrise faptele de vitejie ale eroilor lor, acompaniaţi de flaut, ceea ce la romani, acest lucru a avut loc mult mai târziu"*. Istoricul antic Berosus (născut înainte de anul 284 î. Chr.) a lăsat scris că el însuşi a adunat date istorice în vederea elaborării lucrării sale *Istorii „din cărţile caldeenilor şi ale sciţilor"*, ultimii fiind

confundaţi de istorici şi de arheologi cu traco-geto-dacii.

De menţionat că asemenea litere „latine" de la Turdaş, ca şi altele aparţinând alfabetului geto-dacic, s-au descoperit apoi pe altăraşele de cult din perioada neoliticului timpuriu şi până la sfârşitul eneoliticului, ca şi în epocile bronzului şi ale fierului. Astfel, pe o monedă de argint emisă în anul 500 î. Chr. de cetatea Ayai (Edessa) din Macedonia, apare prezentată o ,,capră îngenunchiată" şi scris cu litere latine: DE. În citirea inversă, de la dreapta spre stânga, după obiceiul traco-geto-dacilor, rezultă: ED (adica Ied), denumire pe care românii de pretutindeni o folosesc până în zilele noastre. La romani, termenul de ,,haedus" apare cu câteva secole mai târziu, fireşte provenit din traco-geto-dacicul Ied.

Pe plăcuţele dacice, din aur, din epoca preromană, descoperite în Munţii Carpaţi şi Apuseni, sunt incizate temple, altare sacre dacice, statuete etc., precum şi cuvinte, pe 16 rânduri, scrise cu alfabet dacic, în care se găsesc şi numeroase litere latine - A, B, O, V, T, Z. (Comunicarea cuprinde şi alte numeroase exemple)

Autorii acestor scrieri erau autohtoni, după cum s-a argumentat de către specialiştii în materie. După Dionysos din Halicarnas, Latinus, regele eponim al latinilor, a fost un fiu al lui Hercule şi al unei fecioare hiperboreene, care în alte scrieri este numită pelasga, cu numele Latena, mama lui Apollo, zeul soarelui. Pompeius, care a trăit în sec. al II-lea d. Chr. sublinia că „*Latinii au fost aceia care au existat înainte de întemeierea Romei*". Isidor din Sevilla aprecia că limba latină veche era numită „lingua prisca", adică „bătrână" şi care nu se formase pe teritoriul Italiei. Nicolae Densuşianu argumentează că această limbă „prisca" se vorbea în marele spaţiu carpato-dunărean şi care este totuna cu limba „barbară" pe care o vorbeau geto-dacii. Numeroase localitaţi din spaţiul strămoşesc purtau, din vechime, numele de latini: Latinu - comună în jud. Braila; Lateni - în jud. Ialomiţa; Lătari în jud. Botoşani; Liteni în jud. Suceava; Cetatea latinilor în jud. Mehedinţi.

Numeroase surse de documentare dovedesc că din spaţiul carpatin s-au îndreptat, înainte de mileniul I î. Chr., spre Peninsula Apenină, devenită Italică, multe neamuri din ginta geto-dacică – cimerienii, hiperboreii, latinii, umbrii, oscii, ligurii, etruscii – ducând cu ele pe lângă cultura materială şi spirituală, limba şi scrierea. A se vedea Pliniu, Plutarh, Diodor din Sicilia, Jacques de Morgan, P. Lavioza-Zambotti, G. Glotz, Edmond Pognou, Phedro, Mommsen, Stesicorus (640-555 î. Chr.), Hecateu, Hellanikos, Herodot, Strabon, Cammille Julien, G. G. Mateescu, N. Marinescu, N. Densuşianu şi alţii). Toate aceste neamuri geto-dacice în migrarea lor vorbeau aceeaşi limbă prisică de neam latin. „*Italicii şi celţii (Galii) au rămas mai mult laolaltă, vorbind încă o limbă comună*" – după cum se exprima Cammille Julien, marele istoric al galilor. Iar N. Marinescu, doctor în litere, în lucrarea sa intitulată *Fonetica istorică a limbii latine, prisce*, relevă şi el că „*limba italică apare strâns înrudită cu limba celţilor*" întrucât „*înainte de unitatea italicei comune a fost o perioadă de unitate italo-celtică*". Analizând propriile descoperiri arheologice, în principal ceramica din staţiunile geto-dace de la Piscu Crăsani şi Zimnicea, Cezar Bolliac considera că este vorba de o „caracteristică celtică" şi de „stilul daco-celtic" care, după cum vom dovedi în comunicare, este cel daco-românesc, căci celţii din apusul Europei erau cimerienii, plecaţi din spaţiul carpatin şi care vorbeau o limbă daco-românească, aproape identică cu cea românească de astăzi. Pentru ilustrare, reproducem după B.P.Haşdeu rugăciunea *Tatăl nostru* în dialectul celtic din Provincia Wales (Vatraca - 17 A) din Anglia, publicată de istoricul englez Chamberlayn la 1715: «Poerinthele nostru cela ce esti en cheri / Svintzasca-se numele Teu / Vie emperetzia Ta / Facoesa voe Ta en tzer asasi pre poement / Poene noastre datorii le noastre cum si noi se loesoem datornicilor nostri. / Si nu dutze pre noi la ispitire / Tze ne mentuieste pre noi de vileanii. Amin»

De menţionat că istoricul ungur Samuil Kölescri, la finele secolului al XIX-lea, citind lucrarea istoricului englez, găseşte aceste „miraculoase" asemănări ale rugăciunii *Tatăl nostru* din limba română şi cea celtică, puternic impresionat, de asemănarea dintre cele două limbi - româna şi celtica, trimite o epistolă medicului englez Woodward, comunicându-i „nu fără sfială", marea lui descoperire, că „*Românii de la Dunăre şi Celţii din Wales vorbesc una şi aceeaşi limbă*".

Arheologul şi istoricul român Vasile Pârvan, necunoscând această legătură dintre cimerieni şi celţi, aprecia latinitatea celţilor prin prisma influenţelor italicilor din apusul Europei. De aceea migrarea celţilor de pe teritoriul Franţei, Angliei şi Irlandei de astăzi spre Europa centrală şi de răsărit, începând cu secolele V-IV î.Chr., ajunşi şi în Dacia, considera că latinizarea geto-dacilor s-a făcut prin celţi, mai devreme cu două secole de a fi constatat influenţele romanilor în Dacia. „C*ivilizaţia celtică*, sublinia V. Pârvan*, aşa de înrudită cu cea romană prin îndoitul ei izvor de inspiraţie, elenic şi italic* (al neamurilor carpatine sosite în Italia - n.n.) *e astfel o introducere la romanism, trăită de geţi efectiv, până în stratele cele mai adânci ale populaţiei, încă cu două secole înainte de venirea primilor negustori romani din ţinuturile illyro-thrace ale Dunării*". Motiv pentru care Vasile Pârvan, conchidea semnificativ: „*Venirea romanilor* (cu două secole mai târziu decât celţii - n.n.) *va aduce astfel o cultură aşa de aproape de înrudită cu cea pe care indigenii din Gallia, din Alpi ori din Carpaţi o posedau de câteva secole, încât romanitatea va fi mai mult o adaptare de nuanţe, decât o transformare din temelii*". (adică de formare a unui nou popor, cel român, chipurile - A.D.)

Ca un arheolog versat şi adânc cunoscător al descoperirilor arheologice, Vasile Pârvan conchidea: „*Credem adică posibilă o descoperire şi selecţionare a unor elemente de persistenţă celto-dacice din La Tene* (adică din perioada de maximă înflorire a culturii materiale si spirituale a regatului Daciei de până la Decebal - n.n.) *încă chiar în ceramica evului mediu daco-român"* şi nu romane, ceea ce s-a şi adeverit.

Din toate aceste cercetări se desprinde cu claritate concluzia că geto-dacii, unul dintre cele mai vechi popoare ale Europei, reprezentând într-o epocă istorică îndepărtată vatra civilizaţiei şi culturii europene, având o limbă forjată de milenii, după modelul de gândire şi acţiune proprie, limba de neam latin, precum şi un alfabet propriu, cuprinzând încă de la primele descoperiri litere latine, ceea ce ne permite să apreciem că leagănul latinităţii a fost în Spaţiul carpatin, de unde au roit apoi neamuri, mlădiţe ale marii ginţi getice în toate direcţiile punctelor cardinale, inclusiv în Peninsula Apenină, devenită Italică, unde romanii ca o nouă etnie ce apar dupa aprecierea lui Th. Momsen, începând abia cu secolul al IV-lea î.Chr., de când au început să-şi forjeze noua lor limbă romană sau latina romană şi un alfabet din cele existente, numite italice, adică daco-româneşti.

Scrierea Dunării: trei sfidări pentru prezent

Marco Merlini,
(Director of the Prehistory Knowledge Project and member of the World Rock Art Academy), Italia

Recunoaşterea că Europa sud-orientală de acum 7.300 de ani a desfăşurat o formă proprie de scriere (*Old European Writing*) şi că aceasta este cea mai veche cunoscută până acum, are importante repercusiuni culturale care fac piaţa curată de multe idei consolidate în funcţie de: timpurile şi parcursurile preistoriei europene; mecanismele istorice de formare a civilizaţiei şi a propriei idei de civilizaţie aşa cum am înţeles-o până acum; concepţia de scriere.

Privitor la preistoria europeană, Old European Writing:

- Impune o revizuire cronologică şi o profundă modificare a parcursurilor sale de desfăşurare: naşterea scrierii vine retrodatată de la regatele şi oraşele-stat din epoca bronzului la comunităţile semi-egalitare de ţărani neolitici, iar centrul de greutate se mută din Orientul Apropiat în sud-estul european;

- Contribuie la perceperea corectă a Europei neolitice şi calcolitice sud-orientale, a statutului acestora de mare civilizaţie din lumea antică, găsindu-se la acelaşi nivel cu Mesopotamia, Egiptul şi Valea Indului;

- Induce o îmbogăţire şi o lărgire a matricei istorice şi culturale care este fundamentul identităţii europene. Civilizaţia de pe malurile Dunării fiind deja considerată una dintre „mamele" actualei culturi europene.

Old European Writing pune în criză şi redefineşte stereotipii dominanţi privitor la primele civilizaţii (privite drept cultură înaintată) şi a mecanismelor lor de formare:

- Ea anticipează naşterea civilizaţiei de la afirmarea de stat şi autoritate regală pentru a o ancora la revoluţia neolitică. În particular, consideră scrierea o componentă importantă a revoluţiei mentale, care pe de o parte devine contextuală, iar pe de altă parte o anticipează pe cea agricolă;

- Ne îndrumă în considerarea posibilităţii că atât europenii, cât şi mesopotamienii sunt urmaşii unei a treia civilizaţii, mai antică, care trăia pe malurile actualei Mări Negre şi care s-a împrăştiat după catastrofa geologică a Marelui Potop de acum 8.600 ani;

- Sugerează un primat al Europei sud-orientale asupra Orientului Apropiat, răsucind teorema clasică „Ex Oriente Lux" în „Ex Occidente Lux";

- Tinde către abandonarea viziunii care procedează, în mod liniar, în stadii culturale în continuă creştere, în favoarea unui model de civilizaţie în care culturile interacţionează într-un caleidoscop;

- Induce abandonul cercetării unui model de desfăşurare universală a civilizaţiei şi valid în orice latitudine în favoarea mai multor modele care explică diversele areale geografice;

- Consecutiv cu punctul precedent, consideră modelul ierarhico-birocratico-administrativ al oraşului-stat mesopotamian nu ca fiind cel original, la care toţi ceilalţi s-au conformat în mod succesiv, ci ca una din multele modalităţi posibile prin intermediul căreia este percepută civilizaţia. Dimpotrivă, pentru civilizaţia de pe Dunăre se consideră corespunzător modelul ecumenic sau Commonwealth.

Old European Writing revoluţionează conceptul de scriere, aşa cum vine înţeles din punct de vedere tradiţional:

- În naşterea şi în dezvoltarea scrierii, nu se valorizează legătura cu necesităţile economico-administrativ-comerciale, ci cu cele religioase. Utilizarea practică este secundară;

- Verifică că *l'ars scribendi* fixează în spaţiu articulaţiile gândirii şi nu neapărat sunetele limbajului. Scrierea nu este numai o tehnică prin intermediul căreia se fixează în spaţiu sunetele limbajului oral, ci o tehnologie conceptuală construită pentru fixarea stabilă a operaţiilor minţii cu ajutorul cheilor de acces (semne într-un sistem) pe care scriitorul le împărtăşeşte cu ceilalţi;

- Stabileşte derivarea scrierii nu numai din desen, şi anume, figurează din ce în ce mai mult sinteticul şi din ce în ce mai puţin descrierea unui lucru sau a unei idei, dar şi prin semne original-abstracte care serveau ca simboluri religioase sau ca pe un suport pentru a le menţine în memoria posterităţii;

- Verifică faptul că practica de scriere moşteneşte o înclinare puternică spre abstract şi o cunoaştere geometrică şi numerologică la populaţiile antice de vânători-culegători care, refugiindu-se în timpul ultimei ere glaciale în unele enclave cu climă temperată, au inventat forme primitive de comunicare scrisă.

•

O nouă prezentare grafică a Tăbliţelor de la Tărtăria

Cercetător dr. Michaela Al. Orescu, Bucureşti

Descoperirea celor trei tăbliţe din lut de la Tărtăria, pe râul Mureş – Transilvania, în anul 1961 de către cercetătorul Nicolae Vlassa, a constituit „împingerea" istoriei cu 2000 de ani înapoi, dacă se consideră începutul istoriei odată cu scrisul. Datate cu radiocarbon, „Tăbliţele de la Tărtăria" s-au dovedit ca datând din mileniul al V-lea î.Hr., deci anterioare cu 2000 de ani tăbliţelor şi cilindrilor sumerieni, care erau socotiţi ca reprezentând începuturile scrierii.

În anii 1968-1969, o echipă finlandeză condusă de Asko Parpola şi asistată de oameni de ştiinţă indieni, americani, francezi, ruşi şi italieni, a afectat analiza scrierii Indusului cu ajutorul computerelor. Au constatat că scrisul codificat mergea invariabil de la dreapta la stânga, forma suportului textului era păstrată, dreptunghiulară, cu sau fără perforaţie pentru agăţat (tip amuletă, talisman), motivul pictografic: pom, animal, om, scenă mai complexă ş.a. „Tăbliţele de la Tărtăria", având acelaşi „repertoriu" şi cuprinzând de la scrierea pictografică, la cea ideografică şi trecerea la alfabet. Această „sinteză" constituie astfel o „traversare" prin toate stadiile scrierii, de la prima scriere până la cea alfabetică.

Este de subliniat că reproducerea grafică a celor trei „Tăbliţe de la Tărtăria" (care a fixat locul Tartarului pelasg) trebuie să suporte o corecţie. De la prima lor grafiere

„simplificată" şi eliptică de unele elemente, a fost reluată în mod mecanic de toate publicaţiile (şi autorii lor), fără să se analizeze de fiecare dată originalele, cel puţin în reproduceri.

Plasate în paginile publicaţiilor în poziţie întâmplătoare, fără să se ţină seama, cel puţin în cazul celor două tăbliţe perforate, de faptul că ele se constituiau în amulete agăţate, s-a trecut la tot felul de interpretări, ca aceea după care perforaţia tăbliţiei rotunde ar reprezenta „capul unui om", iar diagonalele care departajează cele patru sectoare ar reprezenta trupul şi braţele omului! În sectorul de sus-dreapta al tăbliţei rotunde a fost „văzut" un copac, când de fapt lipseşte trunchiul „imaginar" şi este vorba de un şir de semne „Π".

Pe tăbliţa dreptunghiulară perforată sunt, în realitate, departajate două sectoare mari, iar în registrul inferior sunt circa 5 subsectoare. În acest registru inferior, în a treia sub-diviziune (numărată începând de la stânga), se află o cruce, deasupra fiecărui braţ orizontal apărând câte două circumvoluţii (suprapuse), iar sub braţele orizontale ale crucii, câte două „raze" (traiecte oblice).

În cea de a treia tăbliţă, de formă dreptunghiulară, apar de fapt trei personaje, unul dintre ele flexionând piciorul ca şi cum atrage animalul din faţa sa, într-o mişcare deosebit de plastică. Toate aceste noi semnalări necesită studii pe originale şi interpretările care se impun.

Crucea, simbolul arhaic solar, cu multiple reprezentări şi sensuri printre care şi acelea ale punctelor cardinale, este cunoscută din preistorie şi a traversat toate perioadele istorice, valorificată în tradiţii, credinţe, în componenţa multor simboluri ancestrale, în arhitectură, în decoraţiuni etc.

De asemenea, pe Tăbliţele de la Tărtăria, apar semnele „?", 7, Ω (omega aparând în centrul planului oraşului-templu de la Shrirangam-India de sud, reprezentând sanctuarul lui Brahma şi devenind peste timp litera ?, omega în alfabetul grec), şi în alte reprezentări ale Indiei.

Semne şi litere comune celor din „Tăbliţele de la Tărtăria" au apărut ulterior în scrierea Literară A şi Literară B cretană, în cea sumeriană, în cea egipteană, în cea a civilizaţiai MU, a civilizaţiei Maya, feniciană şi în Brazilia.

•

Ipoteze privitoare la semnele literelor şi cifrelor arabe

Prof.dr.ing. Margareta Adela Simionescu, colonel Viorel Ciobanu

Lucrarea prezintă ipotezele privitoare la naşterea semnelor literelor şi a cifrelor arabe, făcîndu-se uz de presupunerea de căpătâi din cele două mari lucrări ale autorilor în curs de publicare, "Timpi şi structuri" şi "Teoria atomilor de cuvânt", şi anume: aceste pământuri ale noastre, care se întindeau de la Adriatica la Don şi de la Carpaţii Pădurosi la Insula Carpatos (spaţiul denumit de autori ADCPC), au fost supuse de la 1.800 î.Hr. unui proces de ţărănizare. Înţelegem prin aceasta aplecarea vânătorului şi culegătorului spre chivernisirea unei gospodării, în care la început s-a format o microzootehnie şi o microfitotehnie, iar ulterior acestea s-au transformat- datorită naturii sensibile a omului la factorul social- într-o macrozootehnie şi macrofitotehnie.

Tentaţia arhaică a fost mare, în aşa fel încât pe toate râurile noastre mari se constată cultivări de vegetale în terase, un proces în continuă creştere cam de 12.000 de ani încoace. Printre primele vieţuitoare domesticite se remarcă porcul mistreţ, urmat de caprine, ovine şi de bovine.

Ca dovadă se aminteşte faptul că, pe tăbliţele de la Tărtăria, se distinge un cap de caprină, evidenţiindu-se importanţa mare a ei în viaţa de atunci. Totuşi, marea bogăţie zootehnică au adus-o cirezile şi, bineînţeles, perechea sfântă vacă-bou sau vacă-taur. Importanţa acestora şi mai ales a taurului este păstrată până târziu, în medievalitatea noastră: Stema Moldovei este un bour şi bourul alb a trăit zice-se, până în vremea lui Ştefan cel Mare.

Dacă ne cufundăm în arhaicitate, putem evoca templul de la Parţa (lângă Timişoara) de acum 3.500 de ani, în care s-a descoperit un cap de taur din lut, apoi celebrul cult al taurului care forma miezul unei religii şi care consta, în esenţă, în a spăla cu sânge de taur un trup de bărbat (cultul Mitraic).

În lucrare se redă, de asemenea, simbolistica pentru trei alfabete europene - cel pelasg, cel slav şi cel latin - şi se trage concluzia că ţăranul nostru din Spaţiul ADCPC este creatorul acestor alfabete.

În partea a doua a lucrării se menţionează felul în care este concepută cifra arabă. În principiu, se consemnează semnul prin unghiul care se formează din două crenguţe, din trei crenguţe, din patru crenguţe şi aşa mai departe. Se adaugă acestora cifrele romane care alătură crenguţele şi nu le intersectează cel puţin pentru primele opt cifre. Oamenii arhaici, descoperitorii alfabetelor şi numeraţiei, şi în orice caz ţăranii noştri şi ai Africii, au rol hotărâtor, fundamental în crearea acestor premise, ale civilizaţiei umane recente, respectiv ai planetei Gutenberg.

Creşterea animalelor domestice în lumea geto-dacică

Prof.univ.dr. Sergiu Haimovici

O serie de date de ordin istoric (prin documente) sau arheologic (prin descoperirea unor obiecte şi unelte legate de această ocupaţie), dar mai cu seamă prin materialul arheozoologic rezultat şi el - fie în urma săpăturilor în siturile geto-dacice, datorită căruia se pot detalia date complexe şi exacte cu referire la frecvenţa unor specii, caracteristici tipologice ale acestora, folosirea lor în diverse scopuri de ordin economic, dar şi cultic -, cât şi prin date corelate cu informaţiile ce rezultă prin reprezentarea acestora pe diverse lucrări în piatră cât şi teoretică, vin să ne arate destul de bine rolul jucat de animalele domestice în viaţa de zi cu zi a comunităţilor umane geto-dacice.

Se poate constata că specia cea mai frecventă era reprezentată prin cornutele mari (taurinele) ce aveau funcţionalităţi multiple. Mai întâi prin sacrificare, datorită şi taliei lor, acopereau cu mult peste jumătate din necesarul de proteine animale necesare vieţii omului, dar şi pe aceea de producere a laptelui (ce dădea prin preparare şi o serie de alte produse alimentare), cât şi pe cea de motor animal indispensabil pentru o serie de activităţi de acum bine diversificate. Ele erau reprezentate printr-un tip de talie cel mult medie, cu coarne relativ gracile şi mici. Între adulţi şi maturi erau cu totul preponderente femelele, castraţii fiind astfel în număr relativ redus. Trebuie menţionat că la dacii din Moldova se găseau şi vite acornute, ce reprezentau un grup cu totul inedit.

O frecvenţă mult mai mică o aveau ovicaprinele, dar existau şi rare excepţii când aceste cornute mici întreceau doar ca număr, dar nu ca pondere, taurinele. Ovinele se găseau în cantitate mai mare decât caprinele şi ele erau de talie relativ mică, cele mai multe încă cornute, capra apărând însă mai masivă. Cornutele mici erau şi ele polivalente, dând lapte, iar oaia şi lână. S-ar putea ca şi la ovine să se fi practicat castrarea masculilor. Prin sacrificare, ovicaprinele dădeau o cotă de carne cu foarte mult mai mică decât taurinele.

Porcinele, uneori întrecând uşor ca frecvenţă cornutele mici, fiind monovalente, erau crescute doar pentru producerea de carne şi grăsime, furnizând totuşi o cotă nu prea mare de carne. Porcul crescut de geto-daci era de talie mijlocie.

Calul apare de două tipuri, aşa cum am arătat de mai multe ori, existând cai obişnuiţi (ordinari), de talie mică şi medie, cât şi cai înalţi (de elită), de peste 1,40 m, buni de călărie, întrebuinţaţi probabil doar de către aristocraţie. Calul era totodată un animal pe care geto-dacii îl foloseau în scopuri cultice, găsindu-se uneori cai îngropaţi întregi, sau doar o parte din trupul lor (cap şi extremităţile membrelor), uneori însoţind decedatul în mormânt.

Geto-dacii nu creşteau asinul, acesta fiind de aceea foarte rar printre resturile animaliere; era adus în zonă probabil de grecii din cetăţile de pe ţărmul Pontului Euxin.

Ca specii fără importanţă economică menţionăm câinele şi pisica. Primul era bine reprezentat, existând câini de la foarte mici ca talie (zişi câini "de salon") până la foarte mari, aproape ca nişte lupi, folosiţi desigur pentru pază. Se pare că, în a doua parte a La Tene-ului, câinele devine şi un animal de importanţă cultică, găsindu-se exemplare de diverse mărimi îngropate întregi în gropi. Pisica era încă foarte rară, fiind prezentă doar în situri din sudul României.

Pe lângă mamiferele citate mai sus, geto-dacii aveau de acum şi păsări domestice, găina, găsită în cantitate foarte mică, dar şi gâsca, însă foarte rară.

•

Proiectul „Parcul Arheologic Cucuteni"

Asist.univ.drd. Vasile Cotiugă, Iaşi

În anul 2001, Complexul Muzeal Naţional "Moldova" Iaşi, în colaborare cu Facultatea de Istorie a Universităţii "Al.I. Cuza" din Iaşi şi Primăria comunei Cucuteni (jud. Iaşi), a iniţiat un proiect de realizare, la Cucuteni (jud. Iaşi), a unui parc arheologic, care să pună în valoare două dintre descoperirile remarcabile cu privire la istoria veche a spaţiului românesc: cultura Cucuteni şi mormântul princiar geto-dacic de la Cucuteni-Băiceni.

Proiectul cuprinde două obiective: reorganizarea muzeului actual, care protejează mormântul geto-dacic, şi reconstituirea unui sat neolitic de tip Cucuteni. Astfel, muzeografia românească s-ar alătura conceptelor moderne de prezentare a lumii preistorice, prin realizarea unor reconstituiri de habitaturi preistorice, aşa cum întâlnim la Ramioul şi Aubechies (Belgia), unde au fost reconstituite case din diferite epoci istorice, pe malurile lacurilor Chalain şi Clairvaux (Franţa), unde arheologii francezi au reconstituit câteva case palafitte din epoca neolitică, la Unteruhldingen (Germania), pe malul lacului Konstanz, unde au fost reconstituite două sate preistorice lacustre, unul din epoca neolitică şi unul din epoca bronzului, la Százhalombatta (Ungaria), unde a fost reconstituit un sat din epoca bronzului, la Lejre (Danemarca), unde a fost reconstituit un sat din epoca fierului, la Ribe şi Fyrkat (Danemarca), unde a fost reconstituit un sat viking din secolul al VIII-lea, şi exemplele ar putea continua.

În vara anului 2002, cu sprijinul financiar oferit de două cunoscute personalităţi ale diasporei româneşti din Statele Unite, dr. Napoleon Săvescu, preşedintele Fundaţiei *Dacia Revival International*, şi prof.dr. Claudiu Matasă, şi cu participarea voluntară a 25 de studenţi, a demarat prima fază de realizare a Parcului Arheologic Cucuteni, prin reconstituirea unei locuinţe de tip Cucuteni, reconstituirea uneltelor de piatră şlefuită, reconstituirea tehnicilor de realizare şi ardere a ceramicii, reconstituirea unor tehnici alimentare, precum şi curăţarea mormântului tumular.

Prima etapă în realizare a programului din 2002 a fost cea de reconstituire a topoarelor şi teslelor de piatră. Pentru realizarea acestora am utilizat marna brună bituminoasă, frecvent folosită de comunităţile cucuteniene. Cioplirea şi şlefuirea uneltelor s-a realizat, în medie, în trei ore şi jumătate de muncă efectivă, timp depăşit cu mult în epoca neolitică.

După realizarea uneltelor, prima fază în reconstituirea locuinţei cucuteniene a fost pregătirea lemnelor în vederea realizării structurii lemnoase, folosind doar speciile identificate în săpăturile arheologice prin amprentele de frunze păstrate: stejarul, teiul şi alunul. Pentru doborârea copacilor am utilizat toporul de piatră; modul de folosire al acestuia este diferit de cel al toporului de fier, în sensul că dacă cu toporul de fier se poate tăia perpendicular pe fibra lemnoasă, prin lovituri puternice, tăierea cu toporul de piatră este mai mult o aşchiere, de sus în jos, pe o lungime de până la 0,50 m, pe întreaga circumferinţă. Timpul de doborâre a variat în funcţie de specia doborâtă, fiind cuprins între opt minute (pentru un tei) şi două ore şi 11 minute (pentru un stejar).

După curăţarea şi secţionarea copacilor, operaţii care s-au realizat, de asemenea, cu unelte de piatră, s-a trecut la reconstituirea locuinţei. Prima etapă a constat din realizarea structurii de lemn a pereţilor, prin montarea furcilor şi montanţilor şi realizarea împletiturii de nuiele de-a lungul pereţilor, pentru care au fost necesari doi stejari şi 33 de tei, însumând peste 1 mc de lemn. Apoi s-a realizat acoperişul, mai întâi structura de lemn şi apoi învelitoarea de stuf, pentru care am folosit 279 de snopi.

Ultima operaţie în reconstituirea locuinţei cucuteniene a constat în baterea lutului, folosind peste 15.000 kg de lut şi 3.080 l de apă. După uscarea lutului, în anul 2003 urmează finisarea pereţilor şi realizarea podelei, construirea vetrei şi a laviţei, precum şi realizarea inventarului specific unei locuinţe neolitice.

Concomitent cu reconstituirea locuinţei cucuteniene, am reconstituit mai multe vase de tip Cucuteni, care au fost ridicate prin tehnica colacilor de lut şi decorate prin incizie; arderea s-a făcut în groapă deschisă. De asemenea, am reconstituit, în apropierea locuinţei, şi un cuptor de copt pâine asemănător celor cucuteniene, care a funcţionat, cu succes, în toată perioada desfăşurării proiectului.

Paralel cu reconstituirile neolitice, în cadrul programului din 2002 am desfăşurat o amplă activitate în curăţarea şi protejarea monumentului funerar geto-dacic.

Proiectul va continua în lunile august şi septembrie ale anului 2003, cu reconstituirea a două locuinţe şi reamenajarea muzeului actual.

Spirala, posibil semn al rangului sacerdotal la vechii carpato-dunăreni

Prof.dr. Nicolae Ţicleanu

Dintre toate semnele şi simbolurile utilizate de locuitorii spaţiului carpato-dunărean încă din timpuri străvechi, cel al spiralei ghem sau al vârtejului spiralic a fost folosit fără întrerupere, după opinia noastră, ca simbol sacru de peste 9000 –10.000 de ani, începând din epipaleolitic şi până astăzi, când se mai păstrează în lumânarea înrulată plan – spiral şi pusă pe pieptul celor decedaţi din unele zone ale ţării, dar şi pe ceramică cu "spirala vieţii".

Sacralitatea motivului spiralei rezultă din prezenţa lui în diferite locuri sau obiecte de cult astfel: în sanctuarele culturii Schela Cladovei - Lepenski Vir (8500 – 5500 î.Hr.); pe statuetele reprezentând zeităţi din culturile Vincea (5400 – 4700 î.Hr.) şi Starcevo-Criş (5800 – 5250 î.Hr.), prima dintre culturile neoliticului răspândite în aproape întreaga arie carpato-dunăreană, cu excepţia Dobrogei; pe medalionul (fig.1) din sanctuarul de la Căscioarele (4700 î.Hr.); pe vasele de cult şi figurinile ceramice ale culturii Cucuteni (4600 – 3400 î.Hr.) şi ale culturilor sincrone acestora Sălcuţa şi Gumelniţa, în aceasta din urmă exitând şi ştampile de lut ars cu spirale aplicabile pe pâinea sacră; pe podoabe, brăţări şi falere de aur ori bronz din epocile bronzului şi fierului şi pe sanctuarul dacic de la Ariuşd. Foarte frecvent spirala ghem sau vârtejul era înlocuită cu spirala cu două braţe (fig.2), semn având, probabil, aceeaşi semnificaţie simbolică, adică aceea a regenerării ciclice a vieţii şi binelui, dar şi a morţii şi răului. Asupra simbolisticii duale a spiralei şi a originii ei ne-am referit pe larg cu ocazia celui de al III-lea Congres Internaţional de Dacologie.

Interesant că în cultura Cucuteni, alături de motivul vrejului spiralic cu patru braţe (tetraskelion) (fig.3) se cunosc străchini pe fundul cărora apare un cerc împărţit în patru sectoare, două câte două opuse şi haşurate paralel cu diametrul, astfel că haşurile unui sector sunt perpendiculare pe cel alăturat. Un motiv identic găsim pe discul unui topor din epoca bronzului de la Drajna de Jos, al cărui vârf este înrulat în spirală, fapt ce demonstrează o continuitate a semnelor şi simbolurilor şi ne face să presupunem că motivul cu haşuri avea semnificaţii sacre.

Deşi în timpul culturii Coţofeni (3450 – 3200 î.Hr.) s-a înregistrat un recul semnificativ al motivului spiralic, acesta revine în forţă în toate culturile din epoca bronzului, dar mai ales în cultura Sighişoara – Witenberg, care prezintă numeroase motive similare celor din cultura Cucuteni, inclusiv motivul vârtejului spiralic cu patru braţe.

După Vladimir Dumitrescu *"topoarele decorate cu disc sunt mai degrabă insigne ale puterii, decât arme propriu zise*". Întradevăr, prezenţa simbolului spiralic atât pe discurile unor topoare, cât şi în partea opusă discului sau incizate în părţile laterale ale lor, constituie un semn al puterii, dar datorită caracterului sacru al simbolului spiralic presupunem că, în primul rând, astfel de topoare, sunt semne ale puterii sacerdotale şi apoi ale puterii laice, aşa cum se obişnuia în trecut ca mari sacerdoţi să fie şi regi.

În acest fel, nu excludem posibilitatea ca simbolul spiralei cu care se termină cârja papală să îşi aibă originile aici, tot aşa cum motivele spiralo-meandrice de pe veşmintele sacerdotale ale grecilor şi romanilor, după opinia noastră, provin din spaţiul carpato-dunărean.

Mai mult, vârtejurile spiralice pot să aibă între 3 şi 7 braţe, cele mai frecvente fiind cele cu patru (tetraskelion). De asemenea, se cunosc numeroase fibule spiralate cu câte una până la patru spirale făcute din bronz, precum şi discuri falere din aur, cum sunt cele de la Ostrovu Mare, cu 6–8 spirale şi brăţări de aur cu două sau patru spirale, frecvente la carpato-dunărenii epocii bronzului şi la continuatorii lor direcţi daco-geţii .

În acest context, considerăm posibil ca numărul variabil de braţe ale vârtejurilor spiralice, precum şi de spirale de pe fibule, falere şi brăţări să reprezinte un semn în ierarhia sacerdotală pentru purtătorul acestora. De asemenea, o astfel de ierarhie presupune schiţarea încă din epoca bronzului, poate chiar din timpul culturii Cucuteni, a unei organizări sociale bine ierarhizate pe arii întinse. Astfel încât regatul lui Burebista şi Deceneu a fost precedat de cel puţin 3000 de ani de organizare religioasă şi socială în unităţi cu ranguri distincte.

Prezenţa motivelor spiralice în toate culturile începând Schela Cladovei- Lepenskii Vir (8500 – 5800 î.Hr.) şi continuând până în zilele noastre, în lumânarea mortului şi alte motive ornamentale pe ceramică şi ţesături, demonstrează continuitatea multimilenară a carpato-dunărenilor indiferent ce nume au purtat aceştia în timp: pelasgi, daco-geţi, valahi ori români.

Credinţa daco-geţilor într-un singur zeu suprem, al cărui atribut principal îl constituia regenerarea vieţii şi era simbolizat în mod preferenţial prin spirală, a făcut posibilă o rapidă adoptare a religiei creştine, astfel că daco-geţii sunt printre primii creştini ai Europei.

1

2

3

Statuetele antropomorfe şi zoomorfe şi rolul lor în viaţa spirituală din mezolitic până la geto-daci pe teritoriul vechii Dacii

Prof. Nicolae Danilov, Giurgiu

Încă de la sfârşitul mezoliticului, în Cultura Schela Cladovei, regiunea Porţile de Fier, datată în perioada 8250-7590 î.e.n., s-a descoperit şlefuirea unui tors uman pe un os de animal, pe care s-au efectuat incizii ce au fost considerate de cercetători decoruri, iar de alţii că ar fi avut legătură cu notarea unor date astronomice; în perioada următoare, neolitică, se remarcă o intensă activitate artistică pentru modelarea figurinelor antropomorfe; în neoliticul târziu Petreşti – Cucuteni – Tripolie acestea ajung la o înaltă preţuire în viaţa religioasă dacă amintim că la Hăbăşeşti arheologul Vladimir Dumitrescu descoperă într-o singură aşezare circa 200 de piese.

Statuetele redau cu pricepere corpul omenesc având părţile legate de cultul vieţii şi al fertilităţii modelate exagerat. În mare parte sunt de sex feminin şi s-au descoperit în locuinţe sau în gropi rituale. În Muzeul de la Caracal se află pe un vas reprezentarea naşterii unui copil care este ocrotită de către o statuetă antropomorfă realizată în relief şi aşezată lângă viitoarea mamă. Aceste statuete au şoldurile foarte dezvoltate şi corpul acoperit cu incizii spiralice şi circulare care sunt puse de cercetători în legătură cu tatuarea corpului. Vasele pentru apă sunt modelate în formă de corp omenesc demonstrând importanţa vitală a apei pentru viaţa omului şi a vegetaţiei.

În epoca bronzului, figurinele antropomorfe sunt modelate fără precizarea sexului, ele fiind veriga de legătură dintre defunct şi divinitate care primeşte sufletul nemuritor. Această situaţie este subliniată în cultura din epoca mijlocie a bronzului, în Cultura Gârla Mare din teritoriile Olteniei şi Banatului (studiată de arheologii Vladimir Dumitrescu şi Viorica Enăchiuc), de trecerea de la ritualul înhumării la cel al incinerării, care concluzionează o evoluţie pe plan spiritual.

Înclinăm să credem că, încă de la această dată (1560-1150 î.e.n), se poate vorbi de credinţa filosofică a lui Zamolxis care ia mare amploare la geto-daci şi care este împărtăşită de goţi în secolul al III-lea e.n. Chiar Herodot, după ce afirmă că Zamolxis ar fi fost un discipol al lui Pitagora după cum cred unii, adaugă că, după părerea sa, acesta a trăit cu mult mai înainte. Acest fapt este atestat şi de descifrarea mesajelor imprimate pe corpul statuetelor (de către cercetătoarea Viorica Enăchiuc) şi depuse în urnele de incineraţie pentru asigurarea vieţii veşnice, adică a nemuririi.

Din neolitic şi până în epoca geto-dacică, sec. III e.n., se întâlnesc şi figurile zoomorfe care redau imagini de animale domestice şi sălbatice (ultimele în număr mai mic) ce pot fi puse în legătură cu ritualurile privind ocrotirea şi creşterea animalelor care se păstrează, prin substrat, şi astăzi, în viaţa poporului român, în sărbătorile de primăvară (alaiul lui Dragobete) şi iarnă dacă ne referim la alaiurile de Crăciun (Capra, Brezaia, Vasâlca).

În epoca geto-dacică arta animalieră ajunge la o înaltă valoare artistică dacă ne referim la rhytoanele în formă de cap de bour sau de corn cu care se făceau libaţii în timpul ritualurilor religioase.

În epoca geto-dacică, începând cu sec. VI-V î.e.n., se întâlnesc reprezentări antropomorfe pe statui – menhire descoperite la Baia de Criş, în Transilvania, sau la Sibioara, în judeţul Constanţa – sau pe basoreliefuri, pe obrăzarele coifurilor geto-dacice din argint şi aur sau cnemide. Elemente ale modelării de figurine zoomorfe se remarcă pe aplice şi piese de harnaşament modelate anatomic sau schematic.

Meşteşugurile artistice la care ne-am referit în prezenta lucrare au evoluat în credinţele laice şi profane ce se găsesc şi astăzi în viaţa spirituală a poporului român transmise prin substratul geto-dac.

•

Dacii în partea estică a României

(Zona Huşilor - vatră de civilizaţie geto-dacică)

Prof.drd. Vicu Merlan

Valea Prutului mijlociu din partea de est a României este un perimetru cu o densitate mare de aşezări preistorice. Micro-depresiunea Huşilor cu împrejurimile ei a fost locuită din cele mai vechi timpuri. Dovezi paleolitice şi neolitice s-au găsit în tot acest spaţiu (Chirica, Tănăsachi 1984, 1985; Lásló 1966,7-22; Merlan 1999; Bozarciuc 1981-1982; Ursulescu, Merlan 1997, 32; Coman 1984; Iconomu 2001).

Pentru Epoca Fierului (Hallstatt şi La Téne) zona Huşilor are o densitate destul de mare de habitaturi. Aşezările erau dispuse cam la 3-4 km una de alta. Densitatea habitatului dacic se apropia de cea de astăzi, însă numărul de locuitori al unei comunităţi era cu mult mai mic - o aşezare putea avea între 30 şi 150 de suflete, iar altele cum ar fi cele de la Buneşti, judeţul Vaslui, şi Moşna, judeţul Iaşi, poate peste 300 de suflete (Bozarciuc 1988).

Aşezările puteau fi de tip fortificat, cu val de apărare (ex. Buneşti, Moşna, Isaiia, Huşi - "Dealul Mare", Arsura, Creţeşti etc.), dar şi deschise fără nici un sistem de apărare. De obicei, în jurul cetăţilor fortificate, amplasate pe locurile dominante ale teraselor superioare ale văii Prutului sau Bordura Podişului Central Moldovenesc "roiesc" numeroase aşezări întinse (uneori peste 2 ha) în interiorul cărora s-au descoperit urme de civilizaţie (vase, unelte, arme etc.) de factură modestă, fapt care demonstrează locuirea acestora de către o populaţie cu mijloace de trai medii (comati) (de ex. aşezările de la Brădiceşti, Dolheşti, Bozga, Huşi - "Centrul Oraşului", Văleni, Leoşti, Vineţeşti etc. - Iconomu 2002; Chirica, Tănăsachi 1985).

Prin poziţia lor geografică favorabilă (malurile abrupte, platourile înalte calcaroase) se avea sub control întreaga vale a Prutului dintre Cozia şi Stănileşti, dar şi asupra microdepresiunelor importante (Bohotin, Huşi) cu un potenţial demografic

mare. Siguranţa Văii Prutului din acest sector era dată şi de prezenţa drumului comercial continental denumit "Drumul Chihlimbarului", care venea de la Marea Baltică şi se îndrepta spre Marea Neagră (la cetăţile greceşti de la Pontus Euxinus).

Identificarea mai multor tezaure de aur şi de argint macedoniene şi histriene la Buneşti, Huşi - "Turbata" demonstrează că în aceste locuri exista o clasă privilegiată (tarabostes). Prin descoperirea diademei de aur (de circa 800 g greutate) de la Băneşti, de factură princiară, s-a dedus că aceasta ar fi aparţinut unui mare nobil subordonat direct puterii regale de la Sarmizegetusa (Bozarciuc 1997). Cetatea de la Buneşti adăpostea şi un important sanctuar care imita prin formă şi funcţionalitate pe cele din Munţii Orăştiei (informaţie muzeograf Paul Salomeea).

În jurul cetăţii de la Buneşti a fost construit un puternic sistem militar defensiv de apărare.

Aşadar, se poate deduce că cetatea de la Buneşti şi, eventual, şi cea de la Moşna coordonau întreaga activitate politică şi militară a regiunii din perimetrul Văii Prutului mijlociu atât pentru stânga, cât şi pentru dreapta râului, sector de importanţă majoră pentru partea de est a Daciei.

În zona Huşilor s-au descoperit circa 30 de aşezări deschise (nefortificate) şi un număr de 6 cetăţi cu val de apărare. Dintre acestea nici una nu întruneşte condiţiile de a fi citadelă urbană, toate având un caracter rural.

Caracterul modest al acestor aşezări este dat în primul rând de desele invazii ale populaţiilor nomade răsăritene (sciţi, bastarni ş.a.) care jefuiau în dese rânduri teritoriul estic al Daciei.

•

Litera şi scrisul la geto-daci

Prof. Virgil Vasilescu

1. Dialogul şi ideograma

Ca întreg universul material, tot ceea ce este viu şi neviu este supus unui proces veşnic de transformare a materiei. În cadrul acestui proces a fiinţat omul, din clipa dezlegării sale din regnul celorlalte vieţuitoare. Atunci acesta a intrat într-un proces de perfecţionare continuă cu semnele folosite în relaţiile zilnice. Evoluţia, ca lege a firii, a jucat rol hotărâtor în articularea sunetelor, în consolidarea dialogului, iar dialogul a strâns relaţiile oamenilor şi relaţiile acestora cu entitatea abstractă, protectoare, proaspăt descoperită atunci. Era prin mileniul cincizeci de mii, pe vatra de la Boroşteni - Gorj.

2. Metoda de exprimare

Întâi a fost graiul articulat, apoi cel însemnat în piatră, os, corn, ceramică, metal, fir de tort, aluaturi rituale, ritmuri adoratorii, practici cultice. Arhetipurile simbolistice au fost create şi folosite înainte de anii 10.000, derivatele din acestea - neologismele arhaice, între anii 7.000-3.500. În cel de-al VI-lea mileniu s-a descoperit ceramica pentru ritual şi, de atunci, aceasta păstrează dovada scrierii ideografice bandate, păstrează semnele scrierii rupestre, ideogramele dintâi.

3. Salt

Trecerea de la ideogramă la fonogramă pare să fi fost o extravaganţă a unei populaţii foarte avansate cultural. În spaţiul Carpatic, ideograma a trecut de la simbol la literă, în ultimele secole ale erei precreştine. Prin anul 0, în scriere erau amestecate simboluri cu valori diferite: ideograme stră-străvechi şi litere proaspete, semne fără conţinut. Avem multe dovezi care atestă existenţa scrierii bandate, unde se întâlnesc ideograme complexe cu semne seci, lipsite de conţinutul iniţial, dar cu predicat în ajutor.

4. Certitudini

a) Semnele din alfabetul nostru au fost create înainte de anii zece mii. Locuinţele rupestre păstrează multiple dovezi în acest sens.

b) Toate semnele au fost create sub presiunea impulsurilor cultice, au purtat încărcătura doctrinelor religioase, solare. Din acest cumul spiritual a izvorât simbolul, ideograma, litera, de aici şi rezistenţa acestora în timp şi spaţiu.

c) Migraţiile antice şi cele medievale, toate atât de violente, nu au contribuit la fondul de valori simbolistice, nu au tulburat ordinea ancestrală şi puterea acestora.

5. Monografia fiecărei litere – o necesitate

Proiecţie: Traiectoria unei litere.

•

Voievozi iniţiaţi în tainele zalmoxiene

Adrian Bucurescu

Cum multe din viaţa lui Mihai Viteazul sunt miraculoase, mai aflăm una: relatând dramatice întâmplări, cronicarul Balthasar Walter, care a stat în iunie şi iulie 1597, la Târgovişte şi a discutat cu "oşteni însemnaţi şi vrednici de încredere", aminteşte şi de "...cei doi cerbi domesticiţi, care au făcut câteva drumuri împreună cu domnul (Mihai) şi dormeau adesea lângă cortul stăpânului (lor), luau parte şi la lupte şi expediţii, fără teamă, fie mergând înainte, fie alături de el; nu-i înspăimânta nici vuietul bombardamentelor, nici trăsnetul tunurilor, ci ridicându-se în două picioare, stăteau pe loc...; au fost martori neclintiţi şi la ultimă luptă amintită mai sus, de la Calugăreni... Aici, însă, unul dintre ei murind din întâmplare, celălalt nesuportând durerea, s-a ascuns în pădure". Ce căutau acei stranii cerbi în oastea domnului?

Numele etnic al neamului get, transcris de autorii antici, era GAITAI, cu varianta GAETAE. Chiar numele marelui rege de la Helis (Piscul Crasanilor), DROM-I-CHAITES, includea încă o variantă. Printre alte sensuri ale etnonimului era şi acela de "Cerb" (cf. lat. haedus, alb. edh, rom. ied; got. gaits "capra"; rom. "zgatie").

Foarte dialectală, limba tracă oferea şi alte forme, printre care nume de regi, cum ar fi Cotys şi Cotiso. Cu vremea, "Cerb" a fost echivalent cu "Viteaz" (cf. rom. a cuteza), de unde şi sensurile celebrului toponim SARMI-ZE-GETUSA. "Legământul (Legătura) Vitejilor" (cf. rom. sarma; rămăşag) sau SARMIZ-E-GETUSA "Voievodul (Vraciul) Cerbilor" (cf.rom. Ceremuş).

Dacă nu este încă destul de limpede de ce Mihai Viteazul era însoţit de cei doi cerbi în lupte, să ne amintim şi de războinicii CARPI din Moldova antică, al căror nume etnic se traduce tot prin "Cerbi". Şi dacă tot nu e de-ajuns, atunci să ne amintim şi de numele getic al Târgoviştei, capitala Ţării Româneşti pe vremea marelui Mihai: TER-GAISTAI "Neamul (Palatul; Casa) Cerbului" (cf. engl. deer "cerb"; caprioara; alb. dre "cerb"; rom. capişte; gazda; ghizd; ghizdav; ghizdei) sau TERGA-ISTAI "Fiii (Luptătorii) Cerbului" (cf. grec. tragos "tap"; rom. oaste).

Spre a zădărnici strâmbăturile din nasurile "demitizatorilor", vine încă o dovadă a simbolurilor pe care le întruchipau cei doi cerbi ai lui Mihai: prin etimologie populară, actualul nume al locului său natal, Piua Petrii, provine din sintagma getică BIA PE TRAE "Drumul Cerbilor" (cf.lat. via "drum"), variantă a străvechiului nume ialomiţean DROM-I-CHAITES, cu acelaşi sens. Acum e limpede că marele voievod era iniţiat în tainele zalmoxiene şi că aceea "a pohtit" <<condotierul>> roman numai Dacia lui. Să ne mai amintim şi că numele Bărăganului unde s-a născut divinul Mihai, vine de la acele BELAGINES, legile sfinte ale geţilor, de care pomeneşte Iordanes.

•

Tradiţii, datini, obiceiuri, artă populară din zona Lupşanu – judeţul Călăraşi. Simbolistica măştilor

Alexandra Vidu

Creaţie milenară, folclorul reprezintă în arta poporului român un capitol de o mare varietate, bogăţie şi un înalt rafinament estetic.

Omul regăseşte frumosul folcloric în aspectele esenţei sale: artă, natură, societate şi simte nevoia acută de a introduce esteticul în viaţa sa.

De-a lungul vieţii, în neobosita mea căutare de folclor autentic m-au însoţit cuvintele marelui nostru poet Vasile Alecsandri, care spunea: *„Creaţiile folclorice sunt pietre scumpe în sânul poporului şi, prin urmare, este o sfântă datorie de a le căuta şi a le feri de noianul timpului şi uitării"*.

Simbol al perpetuării vieţii, al renaşterii, al recolteor bogate, Anul Nou este momentul când poporul român aduce pe marea scenă a satului un întreg alai al veseliei.

Şezătorile (claca), mersul la urat, mersul la colindat, jocurile cu măşti, mersul cu steaua, forme ale teatrului popular („Capra", „Jienii") sunt manifestări care creează bucurie, veselie şi contribuie din plin la păstrarea şi perpetuarea înaltelor valori folclorice ale neamului românesc.

Jocurile cu măşti – forme vechi de artă teatrală populară, rămăşiţe ale procesiunilor antice de altă dată, golite însă de sensul lor magic sau cel ritual – sunt prilejuri minunate de declanşare a veseliei.

În cadrul sărbătorilor de iarnă un rol de seamă îl joacă deghizarea şi travestirea practicate în jocurile cu măşti. Elementul principal în deghizare şi travestire îl constituie *masca*. Aceasta este un element folosit din cele mai vechi timpuri cu scopuri magice, de celebrare a puterii de rodire a turmelor şi a câmpurilor, apoi, de-a lungul timpurilor, de către triburile tracice, comunităţile geto-dacice şi preluate de civilizaţia greacă, cu ocazia alaiurior ţărăneşti, a jocurilor comice populare – jocuri care constituie de fapt prima formă de artă teatrală populară, evoluată ulterior în teatrul antic.

Astăzi, spectacolul popular folosind masca ca recuzită îi asigură acesteia permanenţa (masca de „Moş de turcă" folosită în alaiul „Plugului" şi masca de „ Brezaie" într-o formă a jocului „Caprei" – practicată în comuna Lupşanu).

În confecţionarea măştilor, fiind îndrumată de bunicul meu, am folosit materiale din natură: tigve, păr din coamă de cal, pănuşi de porumb, aţă de urzică, lână, blană argăsită de miel şi capră, bureţi, scoici, seminţe de dovleac.

Preocuparea şi pasiunea mea pentru măştile populare a răspuns menirii mele de dascăl. În cadrul opţionalului „Folclorul copiilor" i-am determinat pe elevi să înţeleagă ce reprezintă măştile, cum să le confecţioneze şi să deosebească frumosul de urât.

O cunoaştere mai profundă şi o receptare mai atentă a folclorului de către „micuţii căutători de frumos" vor contribui în mod eficient la educaţia estetică a acestora, vor asigura legătura cu pământul pe care trăiesc, cu tradiţiile locale, cu poporul şi arta acestuia, ca expresie iniţială a civilizaţiei europene, apărute în spaţiul carpato-danubiano-pontic. Câmpia Soarelui, denumire deloc întâmplătoare, este parte din „Dacia Zeilor de Început", care refuză să ne părăsească încă!

•

Din Operele lui Ioan Casian din Dacia Pontică (360-435), Părinte al Bisericii Universale: "Conferințe spirituale"

Prima Conferință a lui abba Moise. Despre scopul şi viața monahului

Alexandru Stan, Elveția

Locul unde Ioan Casian plasează "Conferințele spirituale" este ținutul Sciti din Egipt, cunoscut sub numele de deşertul Sciti, aflat pe malul Nilului, unde trăiau, meditau, se rugau cenobiții creştini. Perioada istorică este cuprinsă între anii aproximativ 383-391 d.Hr.

Prima conferință a lui abba Moise (Moysi în limba latină) a fost structurată de către Casian în XXIII capitole, concepute sub formă de dialog şi de descriere. Sfântul abba Germanus (getul creştin Gherman, din Dacia Pontică) în postura de discipol, pune întrebări cu dorința de a afla multe din practica vieții monahale, iar abba Moise le răspunde cu fapte şi cu exemple de învățătură profundă din viața sa de monah, dăruită lui Iisus Hristos. Era prezent la dialog şi Ioan Casian. Citez: "Sfârşitul profesiunii noastre, aşa cum noi l-am spus, consistă în regatul lui Dumnezeu sau în regatul din ceruri, este adevărat, dar scopul nostru este puritatea inimii, fără de care este imposibil ca cineva să atingă acest sfârşit."

Abba Moise explică în detaliu diferențele dintre Marta şi Maria. Maria, care a ales partea bună, care nu-i va mai fi luată, anume contemplarea divină a Domnului Iisus Hristos; cale care este, într-adevar, simplă şi unică. Totul există în sanctuarul profund al sufletului nostru, ne reaminteşte abba Moise.

Preafericitul Apostol, spune abba Moise, are dorința ca sufletul sau să se despartă de corpul său şi astfel să se poată uni mai profund cu Dumnezeu. Contemplarea lui Dumnezeu este de mai multe feluri: admirarea esenței Sale de înțeles nouă, fericire încă ascunsă în speranța promisiunii, mărețiile creației Sale, justiția Sa, providența pe care El o arată în fiecare zi guvernelor din toată lumea etc. Abba Moise descrie, de asemenea, cu minuție, cu luare aminte, erori, exagerări din viața creştină a altor credincioşi abba, din Egiptul creştin, din acea perioadă istorică. Erori, abuzuri care pot fi făcute şi astăzi şi care trebuie evitate, spre o viață sănătoasă în corp şi în suflet.

Atât getul Germanus, cât şi getul Casian ar mai fi dorit să afle încă multe de la abba Moise, dar noaptea avansase prea mult pe malul Nilului şi bunul, învățatul şi bătrânul abba Moise a trebuit să se odihnească. În zilele următoare el le-a vorbit lor *"Despre Discreție"*. Dumnezeu, Salvatorul nostru, care a zis: *"Fericite inimile curate, pentru că ele vor vedea pe Dumnezeu"*.

•

Caracterele juridice ale contractelor de împrumut la geto-daci

Lector univ. Angela Predescu Bucur

Dreptul la geto-daci a avut o evoluție similară cu a societății – a evoluat şi s-a dezvoltat odată cu aceasta. Dezvoltarea economică a societății geto-dace a determinat existența unor norme corespunzătoare şi în materia obligațiilor.

Inițial, învoielile dintre părți îmbrăcau forma unui jurământ însoțit de un anumit ceremonial. Contractul – ca principal izvor de obligații a apărut mai târziu.

Contractul de împrumut era răspândit mai ales sub forma împrumutului de bani. Apariția monezii a dus şi la crearea împrumutului cu dobândă.

Dintre contractele găsite pe teritoriul țării noastre în urma unor săpături arheologice, o importanță deosebită pentru istoria dreptului românesc o au: inscripția histriană din jurul anilor 250 î.Hr. şi tăbliţele cerate din Transilvania (2 sunt contracte de împrumut din anul 162).

Aceste contracte sunt contracte reale, unilaterale, cu titlu oneros.

Inscripția histriană reprezintă un document important atât pentru momentul la care se referă dar şi pentru conținutul său. Este un contract de împrumut cu dobândă, scris în limba greacă, cu caracter public, semnat de părți în prezența martorilor şi aprobat de Sfat.

Obiectul acestui contract îl formează banii. Matris, care trăia în cetatea Callatis, a împrumutat cetății Histria 300 stateri de aur. Scadența inițială a fost depăşită deoarece Hephaistion moşteneşte de la părintele său creanța împrumutului plus dobânzile întârziate care erau de 400 stateri. Pentru plata sumei datorate prin contract – 300 stateri – Hephaistion acordă cetății Histria o păsuire de doi ani.

Incapacitatea histrienilor de a plăti dobânda de 10% în sec. III î.Hr., arată D.M. Pippidi în lucrarea "Contribuții la istoria veche a României", era determinată de sărăcia tezaurului cetății, dar nu şi a locuitorilor.

Un alt document important îl constituie "tripticele" sau tăbliţele cerate din Transilvania. Din cele 25 de tăbliţe descoperite între anii 1786–1855 la Roşia Montană, au fost citite numai 14 – la celelalte 11 textul nu a fost posibil să fie utilizat.

Două dintre aceste tăbliţe sunt contracte de împrumut cu dobândă scrise în limba latină cu multe elemente vulgare. Primul poartă data de 20 iunie 162. Anduenna al lui Bato împrumută lui Iulius Alexander 140 denari cu o dobândă de 12% pe an. Al doilea contract este datat 20 octombrie 162. Creditor este Iulius Alexander, iar debitor Alexandru al lui Carricus. Capitalul împrumutat este de 60 denari, iar dobânda tot de 12% pe an.

Referitor la conținutul juridic al acestor contracte – unele texte amintesc de reguli de drept al ginților aplicabile în egală măsură romanilor şi pelerinilor daci (Gaius, III, 132).

Aceasta înseamnă că dreptul roman nu se aplică în Dacia asemenea altor provincii, în toată puritatea lui.

Cu toate schimbările juridice care au survenit de-a lungul timpului, trebuie subliniat că există elemente de drept care s-au transmis de la o epocă la alta. Aceste elemente au determinat identificarea specifică a dreptului românesc chiar dacă au fost asimilate şi unele norme din creația juridică a altor popoare.

•

Enigmatica limbă a ilirilor şi câteva enigme descifrate de ea

Dr. Ardian-Christian Kyçyku

Potrivit datelor lingvistice de care dispunem, încă nu s-a găsit vreo inscripţie completă în aşa numita limba *iliră*. Totul este fragmentar şi învelit într-un strat de ipotetic. Există, însă, destul de multe informaţii privind populaţiile ilire şi zonele locuite de ele. Descoperirile arheologice din Albania, Kosovo şi ariile locuite de albanezi în actuala Republică Macedonia aduc dovezi grăitoare că populaţiile ilire - triburile *desareţilor, taulanţilor, dardanilor, piruştilor, albanilor, ardienilor, enkeleilor* etc. - comunicau printr-o singură limbă, diferită de latină şi de greaca veche.

Primul care a vorbit despre iliri este Herodot. Adunându-şi impresiile de călătorie, Părintele Istoriei pomeneşte de "pământurile ilire" (IV, 48) din sud-estul Peninsulei Balcanice, lângă fluviul Angros, Morava Sudică de astăzi. Prezenţa ilirilor nu era o noutate geografică despre vechii greci care aveau totuşi o imagine destul de neclară în ceea ce priveşte interiorul peninsulei. Chiar şi cu un secol după călătoria lui Herodot, ei credeau că nu departe de litoralul ilir se ridica "*un munte cu un vârf foarte înalt numit Delfion. Când cei care locuiesc lângă marea Adriatică se urcă pe acest munte, pot zări corăbiile ce trec prin Marea Neagră*" (Aristotel, De Mirab. ausc. 839b.104). Marea descoperire a lui Herodot constă în faptul că, acolo unde ceilalţi contemporani ai săi nu vedeau decât nişte triburi separate, el a văzut un popor cu trăsături distinse[1] .

Cele dintâi informaţii ale erei noastre despre Iliria, coincid cu răspândirea creştinismului, pe care, în ţinuturile Albaniei de astăzi l-a "înfiinţat" Sf. Apostol Pavel. Este deja bine cunoscut pasajul cuprins în scrisoarea Sf. Apostol Pavel adresata comunitãtii creştine de la Roma. Se presupune cã scrisoarea a fost scrisã la Corint, în iernile anilor 57 - 58 d. Hr., dupã ce Pavel fãcuse a doua cãlãtorie ca misionar în Macedonia, şi înainte de a se întoarce la Ierusalim. La Rom. XV, 19, se spune: "*am reuşit sã le duc tuturor vestea cea bunã (Noul Testament) despre Hristos din Ierusalim şi în jur pânã la Illiricum*". În momentul respectiv, sub denumirea de *Iliricum*[2] - denumire fixată de administraţia romana - erau cuprinse regiunile nordice ilire, inclusiv Dalmaţia care se întindea pâna la Lezha (Lissos), la vărsarea fluviului Drina (Drilon) şi Dardania care, la sud, se întindea până la cursul superior al râului Vardar (Axios) şi avea capitala la Shkup (Scupi, numit astăzi de macedoneni, Scoplie).

Cartea "*Etruscii încep să vorbească*", editată de cercetătorul Zacharia Magnani în 1961, dar şi studiile doamnei Nermin Vlora-Falaschi - scriitoare şi cercetătoare albaneză, nepoata lui Ismail Qemali, făuritorul independenţei de stat a Albaniei la Vlora, 28 noiembrie 1912 - întăresc convingerea că, în toate zonele locuite de comunităţi ilire, indiferent de denumirea neamurilor respective, s-a vorbit o singură limbă, ilira.

Cercetătorul albanez Ilir Mati a făcut descoperiri interesante în Grecia, traducând cu ajutorul limbii albaneze mai multe inscripţii funerare scrise în alfabetul grecesc.

Lingvistul american Harold Whitehall, de la Universitatea Indiana din SUA, consideră că ilira este cea mai veche limbă a trunchiului indo-european. Ea a fost şi singura care nu s-a ramificat mai departe, ci a rămas o *limbă primară*.

Una din cele mai interesante incursiuni ştiinţifice din secolul trecut - păstrând totuşi un procent de ezoterism şi ipotetic - o reprezintă fără îndoială lucrarea "*Thot - Tat parlava albanese*" a lingvistului italian Giuseppe Catapano. Potrivit cercetărilor lui Catapano, reiese că ilira s-a vorbit şi în Egiptul antic, având legături stranii cu limbile hitită, aramaică şi arabă veche. Catapano oferă o sumedenie de exemple prin care mai multe ieroglife şi cuvinte egiptene pot fi descifrate şi chiar traduse prin albaneza de astăzi - mai ales prin formele arhaice ale dialectului ghegh - citând şi lucrările ştiinţifice ale arheologilor englezi, americani, germani, turci (cum ar fi: I. E. Gauter, R. Campbell-Thompson, E. Pitard, Kurt Bittel, Sevket Aziz Konsu, Kiliç Konten, Enver Bostanci, Muzafer Shanyurek, Fikret Ozansoy, Halet Çambel, John Brandwood şi alţii). Thot este, după Catapano, zeul egiptean al învăţăturii, al înţelepciunii, unul din misionarii aleşi de Transcendent (Lumina cea Dintâi) ca să aducă ştiinţa pe pământ. Thot (a spune - alb.) este şi întemeietorul unor ştiinţe oculte şi semi-oculte. Exemplele oferite de Catapano sunt extraordinare, îmbogăţind elementele lingvistice care se străduiesc să reconstituie limba iliră şi a fondului comun iliro-trac.

Potrivit ipotezelor lansate de majoritatea lingviştilor europeni şi americani, între limba ilirilor şi cea a albanezilor de astăzi se află graiul arbăreşilor din Italia (o comunitate de arbëri, în jur de 500.000 de suflete, emigraţi în Italia de Sud imediat după moartea lui Skanderbeg) şi graiul arvaniţilor (comunitate de arbëri stabiliţi în Grecia). Aceste două graiuri, aproape gemene, stau precum un pod lingvistic între iliră şi albaneză. Un eveniment de proporţii îl reprezintă descoperirea în Arhiva Secretă a Vaticanului a unui document scris în limba albaneză care datează din 1210. Autorul se numeşte Teodor Shkodrani. Documentul conţine 208 de pagini şi este scris în pergament. Materia este împărţită în trei capitole: teologie, filosofie şi istorie.

Până în momentul de faţă, lingvişti şi istoricii albanezi, dar şi cei străini, considerau că primul document al limbii albaneze scrise[3] este "Formula Botezului" (1462) al lui Pal Engjëlli (Pavel Îngerul sau în latină: Paulus Angelus, cca. 1417-1470, arhiepiscop al oraşului Durrës, prieten apropiat şi consilier al lui Skanderbeg). "Formula Botezului" a fost descoperită la Biblioteca Laurentiana din Florenţa de către Nicolae Iorga şi publicată tot de el în anul 1915.

Ipotetic, se vorbea despre anumite documente mai vechi, pe care încă nu le văzuse nimeni, dar care, cu siguranţă, "ar fi trebuit să existe". Cercetările n-au încetat, deşi rezultatele n-au fost, până la sfârşitul anului 2002, mulţumitoare.

Existenţa limbii albaneze este pomenită pentru prima oară în anul 1284 într-un document găsit la Arhiva din Dubrovnik (fosta Raguza). Documentul datează din 14 iulie 1284. În el se spune: "Audivi unam vocem clamantem in monte in lingua albanesca" (Am auzit o voce care striga înspre munte în limba albaneză).

Cea de a doua mărturie despre limba albaneză o avem de la un autor rămas anonim, ce pare a fi fost un preot al Ordinului dominicanilor, şcolit în Franţa şi trimis să adune date despre Balcani. Călătorind prin Balcani, în anul 1308, în cartea intitulată "Anonymi Descriptio Europae Orientalis", acest anonim descrie, printre altele, Albania şi pe albanezi, scriind: "Habent enim Albani prefati linguam distanctam a Latinis, Grecis et Slavis ita quod in nullo se inteligunt cum aliis nationibus" (Aici, albanezii pomeniţi mai sus au o limbă diferită de cea a latinilor, a grecilor şi a slavilor, şi nu se înţeleg deloc cu celelalte popoare).

Cea de a treia mărturie aparţine celor doi peregrini anglo-irlandezi numiţi Symon Semeonis şi, respectiv, Hugo Illuminator care, în drum spre Ţara Sfântă, s-au oprit în Albania şi au scris - în cartea lor "Itinerarium Symonis Semeonis ab

Hybernia et Terram Sanctam" - că "Albanya est provincia inter Sclavoniam et Romanyam, per se linguam habens" (Albania este o provincie aflată între Slavonia şi Romania / Bizanţ - n. n. / ce-şi are propria limbă).

Cea de a patra dovadă a existenţei limbii albaneze este adusă de către călugărul dominican francez Brocard (Frere Brochard / Brocardus Monacus), care, în anul 1332, a scris după porunca Papei Ioan XXII, tratatul "Directorium ad passagium faciendum" (Manual despre trecerea mării). Acest tratat i-a folosit destul de mult regelui de atunci al Franţei, Filip VI Valois. În acest tratat se găsesc şi câteva date despre Albania şi albanezi. Aici se găseşte şi acea frază care l-a făcut pe autor cunoscut în istoriografie: "Licet Albanenses aliam omnino linguam a latina habent et diversam, tamen litteram latinam habent in uso et in omnibus suis libris" (Şi deşi albanezii au o limbă cu totul diferită de latini, ei folosesc literele latine la vorbire şi la toate cărţile lor).

Oamenii de ştiinţă albanezi vedeau în Biblioteca Apostolică sau în Arhiva Secretă a Vaticanului pe două din locurile cele mai sigure în care zac documentele, a căror "vârstă" ar schimba vechimea limbii albaneze scrisă.

Nilo Borgia, cunoscut cercetător arbăreş, autorul unui strălucit studiu dedicat "Pericopeii Evangheliei" din secolul al XIV-lea, scrisă în cuvinte albaneze şi grafeme greceşti, îi spusese etimologului albanez de talie mondială Eqrem Çabej că era pe cale de a găsi un document mai vechi decât "Formula Botezului" (1462) şi decât "Meshari" (din 1555) al lui Gjon Buzuku. Din nefericire, Nilo Borgia a murit fără a izbuti să găsească manuscrisul respectiv. Cercetările au fost continuate de către un alt om de ştiinţă arbăreş, Zef Skiori, care a insistat să afirme intuiţia lui Borgia, dar "cel norocos" a fost, se pare, cercetătorul Musa Ahmeti. Textul primului document al limbii albaneze scrise - până acum - este scris de mână pe un pergament.

* Date despre autor: Ardian-Christian Kyçyku (n. 1969 la Pogradec, Albania). Scriitor de expresie albaneză şi română, doctor în filologie, membru al Uniunii Scriitorilor din România, membru al Uniunii Scriitorilor şi Artiştilor din Albania. Autor al mai multor volume scrise şi publicate în limbile albaneză şi română, precum şi al câtorva lucrări ştiinţifice în domeniul literaturii comparate, al lingvisticii, al religiei.

•

Melosul traco-geto-dac

Immanuela Buga, Atena, Grecia

În ultimii ani este sesizabil interesul istoricilor, arheologilor, filologilor, etnologilor pentru preistoria spaţiului Carpato-Dunăreano-Pontic. Comunicările lor sunt ca urmare a descoperirilor arheologice, a documentărilor istorice - cercetări şi studii care aşază într-o lumină aparte originea civilizaţiei şi a culturii româneşti. Bineînţeles că istoria muzicii şi-a pus la punct sistemele şi a creat ea însăşi repere importante pentru celelalte discipline.

Studiul nostru se situează între analiză şi sinteză, având pe alocuri intenţii monografice, încercând să coborâm în "epoca secolelor fără voce, de unde suntem de acord că nimic nu ne-a parvenit", dar cu siguranţă trebuie să ne raportăm la aceste secole "fără voce", şi chiar dacă nu se va ieşi complet de sub tirania ipotezelor, se va clarifica, totuşi, "din ce vatră iniţială ipotetică putuse să se ridice arta noastră, pentru a străluci pentru totdeauna, până la o culme spirituală a lumii" (C. Brăiloiu).

Cu mare dificultate s-a trecut de aspectele colaterale (intrinseci) ale temei (arheologie, geografie, istorie, lingvistică), dar, pentru o înţelegere a *melos*-ului antic, am considerat necesară precizarea spaţiului, pe coordonatele temporal-istorice, oferite de cei care au ostenit pe o infinitate de detalii. Am constatat că, în mai toate tratatele de istorie a muzicii, această informaţie ocupă o mare suprafaţă, astfel ca fenomenul muzical să aibă suportul de explicaţii, în toată amploarea sa, aspectele de morfologie a culturii şi civilizaţiei traco-geto-dace intersectând cu interesul şi pasiunea pentru sfera muzicală. Am abordat o realizare sinoptică a temei noastre, astfel ca, din orice punct al său am privi, să fie o poartă deschisă spre întreg: pe principiul că unele se descoperă (ca înţeles) în celelalte (ori se completează). Chiar dacă un detaliu sau altul, un citat sau altul au migrat în locuri, în care nimeni nu s-ar aştepta să le găsească (ele se supun acestui principiu sinoptic). Am reuşit parţial, extrem de multă informaţie rămânând la o parte din "frumuseţea care va salva lumea" - ceea ce Dacia a încercat să spună lumii de atunci, prin *zalmoxiile* sale, punând regula nemuririi sufletului, la pragul oricărei învăţături.

În câmp hermeneutic românesc, sunt vizibile calitatea şi fineţea sintezelor realizate într-o redactare sobră, cu un desăvârşit devotament şi cu o impresionantă documentaţie. Ne vom apropia aşadar de axa originară a timpurilor, prin descifrarea anevoiasă a coordonatelor care susţin axial cultura (nu numai) muzicală a protopărinţilor noştri.

Nu înainte de a aminti, pentru că trebuie să intrăm credibil în spaţiul ancestralităţii noastre, precizarea lui George Breazul întru definirea spaţiului melodic în care ne aflăm: "un sistem organic şi unitar, prepentatonic şi pentatonic - preponderent anhemitonic - precum şi heptatonic, statornicit de-a lungul vremii şi păstrat până astăzi în practica muzicală a românilor, nu în virtutea postulatelor teoretice, ci în puterea tradiţiei". Succesiunile de "salturi" ce marchează melodia prepentatonică, presupunerea intervalelor în orice tip de monodie conduc la ideea că principiul consonant este ataşat intim la procesul de apariţie a melosului.

"*Din acele străfulgerări de muzică tracă, pe care le descoperim până în zilele noastre în conştiinţa românească, străbătând veacuri de transformări, s-a făcut cu vremea sufletul muzical al poporului autentic, caracteristic, mărturie vie şi concludentă asupra firii, asupra geniului, asupra aspiraţiilor noastre*" (George Breazul).

Cele dintâi practici muzicale ("l'essence sonore de l'homme"), cărora li s-a atribuit o trăsătură sincretică, sunt asociate paleoliticului - epocă în care natura adesea potrivnică era supusă prin muzică, duşmănia dintre om şi animalele de pradă era "domesticită" prin sunetul muzical.

E de presupus că, în arealul de care ne ocupăm, muzica s-ar fi iscat în temple, în zona sanctuarelor, în palate dacă existau, pe drumuri, deodată cu riturile de orice fel, deodată cu ceremoniile festive. Multe elemente de viaţă au fost absorbite de forţa istorică a mitului.

Primele reprezentări ale fenomenului muzical au rămas în desenele rupestre din adâncul peşterilor, fiind faza de catacombă a preistoriei umane. "... stalactite, stalagmite şi ceramică decorativă cu semiluni, şerpi, motive vegetale şi oviforme... arată că peştera era un sanctuar dedicat... regenerării".

Dar mulţumim celor care ne-au încurajat în acest proces de autocunoaştere: coborând în Dacia străveche - şi mai încolo - am avut acest sentiment al bucuriei şi al redescoperirii.

•

Semnele de pe tăblițele de la Tărtăria existente şi în prezent în arta populară românească

Prof. Ioana Crişan, Reghin-Mureş

Arta populară este certificatul nostru de noblețe națională. Prin ea putem dovedi că noi am fost şi suntem aici dintotdeauna.

Inteligența celor care trăiesc la sat, încorporată în valorile create, este cartea noastră de viztă ce ne reprezintă pretutindeni.

Satul are memorie şi capacitatea de a reda zestrea noastră națională, prin importanța acestor semne simbol create cu mii de ani în urmă, precum şi prin autohtonia şi continuitatea sa.

Marile comori s-au creat în lumea satului de-a lungul veacurilor, aşa cum spunea poetul Lucian Blaga: „*Eu cred că veşnicia s-a născut la sat.*" Cele trei tăblițe au apărut tot într-un sat ardelenesc, Tărtăria pe Mureş şi ne ajută să pătrundem, cu capul sus, în trecutul foarte îndepărtat al istoriei noastre, precum şi al întregii lumi.

Tăblițele de lut, ornate cu semne desenate, păstrate până în zilele noastre, pun în valoare tezaurul scrierii celei mai vechi civilizații. În zona Reghin-Mureş există semnele de la Tărtăria mileniului V î.Hr., păstrate în diferite obiecte de artă: țesute, cusute, croşetate, tricotate, sculptate, pictate sau modelate. Piesele ce conțin aceste semne sunt înregistrate pe un compact disc ce cuprinde peste 100 de exemplare, care fac parte din colecția personală.

După 7000 de ani aceste semne se regăsesc şi azi dovedind existența de milenii a românilor, aici, în inima țării noastre.

•

Macedonenii - pelasgii cei mai sudici, tracii cei mai sudici, dacii cei mai sudici, romanii cei mai sudici

Ing. Dima Lascu, SUA

PELASGII. Lumea pelasgică sau civilizația pelasgică începe să fie acceptată din ce în ce mai mult că a stat la baza civilizației europene şi se întindea, după unii cercetători, în lumea latină europeană de azi: Spania, Franța, România şi partea cea mai sudică a acestei latinități – Macedonia istorică.

Este ştiut că Macedonia a avut capitala la Pella, denumirea rămasă aratând că aici a fost un puternic centru pelasg. Aici, la Pella, s-a născut şi format cel mai mare imperiu al antichității început de Filip al II-lea şi apoi continuat de fiul său Alexandru, Imperiul Macedonean ce se întindea pe trei continente.

De asemenea, este cunoscut că primele civilizații s-au dezvoltat pe văile marilor fluvii şi mai ales în zonele de vărsare; civilizația egipteană pe fluviul Nil, cea mesopotamiană pe Tigru şi Eufrat, indiană pe Gange, chineză pe fluviul Galben, iar cea europeană s-a dezvoltat în lungul Dunării şi mai ales în bazinul Carpatic, caruia Dunărea îi culege toate apele.

Aici s-a născut latina vulgară, sau mai corect latina dunăreană, latina care s-a dezvoltat în jurul Dunării.

Este greu de stabilit exact, în spațiu şi în timp, până unde şi până când s-au numit pelasgi, apoi traci, daci, geți, sciți etc., dar dacă îi citim cu atenție pe Homer, Herodot, Joannes Magnus, Carolus Lundius şi, mai recent, Marija Ghimbutas şi Gordon Childe, precum şi scrierile mai noi, se poate spune că: aici venea ciudata pasăre Phonix să-şi facă cuibul, aici veneau grecii antici să caute lâna de aur şi tot aici au cunoscut cultura şi civilizația acestor locuri. Aici s-a născut tracul cu cel mai pur nume pelasgic Alexandru (Alexandros) care a realizat cel mai mare imperiu antic.

Aici au venit romanii să caute aur şi argint, au găsit, l-au luat şi cu care au petrecut cea mai mare sărbatoare din istorie (123 de zile), celebrând victoria asupra "barbarilor daci".

Aici, la Salonicul de azi, Galer cel Bătrân a mutat capitala imperiului roman, pentru scurt timp numindu-l imperiul dacic, capitala pe care Constantin cel Mare (un alt trac născut la sud de Dunăre) o va muta la Constantinopol.

Aici este Vechea Europă, "Old Europe", (v. harta nr. 4, întocmită de cercetători străini cu metode moderne de arheologie moleculară sau analiză cromonozomială) şi se vede că acest spațiu este ocupat aproape în întregime de Dacia istorică şi Macedonia istorică.

În lucrare, voi prezenta şi veşmintele purtate de pelasgii sudici, de fapt macedoneni, când se luptau cu perşii, cu circa 200 de ani înainte de a fi învinşi, la Pydna, de romani.

TRACII. După relatările lui Herodot, tracii ocupau o importantă zonă a Europei. Ei purtau multe nume, după relief sau zonele în care locuiau, dar obiceiurile lor erau cam aceleaşi la toți. Vorbirea lor se diferența prin influențe locale, ca la toate marile popoare.

Azi, în nordul Greciei există două regiuni bine conturate care poartă numele de Macedonia şi Trachia, unde există zone cu populație dominant de macedo-români, cărora li se spun: "greci vorbitori de vlahă" (considerați niște greci mai inferiori).

Dau un exemplu dintr-un cântec în această "limbă vlahă", cântec care este şi un simbol pentru vorbitorii ei:

Di sum plocili di murminți
Strig-a noştri buni părinți
Blastem mari s-aibă-n casă
Cari limba lui s-alasă.

Câți dintre românii aflați oriunde în lume nu înteleg acest mesaj, acest îndemn la păstrarea limbii străbune, dar să ştiți că nici un grec, nici un bulgar, sârb sau albanez nu vor înțelege nimic, deşi macedonenii stau împreună cu bulgarii de circa un mileniu şi jumătate, iar cu grecii de peste trei milenii.

De la Carolus Lundius, aflăm că primele legi scrise din istoria omenirii le datorăm lui Zamolxis; iată ce ne spune Lundius: *"grecul a luat de la get, punct cu punct, elementul esențial din legislația Ateniană din vreme ce cuvintele şi totodată şi faptele vorbesc despre asta."*

O limbă nu dispare până nu-i dispar vorbitorii. Consider că nu a dispărut nici o limbă a traco-dacilor, ea este latina vulgară sau latina dunăreană, care a devenit prin sinteză şi prin evoluție italiana de azi în peninsula Italică, franceza de azi în Galia, spaniola de azi în peninsula Iberică şi, mai ales, limba vorbită la nord de Dunăre de români şi la sud de Dunăre de timoceni, de istro-români, megleno-români şi macedo-români, Dunărea fiind o arteră principală a limbii nu un hotar. Iar macedonenii ramân cei mai sudici vorbitori de latină dunăreană sintetizată şi evoluată în aromâna de azi.

•

Monumentul de la Adamclisi, mărturie a civilizației dacilor

Prof. Doina Mureşan, New York

Această prezentare înmănunchează concluziile unor surse valoroase de cercetare care dezvăluie bogăția de informații istorice despre poporul dac înfățișate pe Monumentul de la Adamclisi. Sursele sunt culese din cartea "Noah's Flood", scrisă de profesorii Walter C. Pitman şi William B. F. Ryan de la Columbia University din New York şi din cercetările oceanografului Rob Ballard.

Pitman şi Ryan ajung la concluzii evidente că dezastrul potopului a avut loc cu vreo 7.600 de ani în urmă. De asemenea, oceanograful Rob Ballard, conducând o expediție ştiințifică la Marea Neagră, demonstrează că în trecut Marea Neagră era un lac de apă dulce şi că o civilizație antedeluviană trebuie să-şi fi lăsat amprenta. Oamenii care populau regiunile împrejmuitoare au trebuit să lase această "Grădină a Edenului" şi să se răspândească în alte direcții. Acest leagăn al civilizației a jucat un rol deosebit şi în răspândirea cunoştințelor de cultivare a pământului. Dr. Ryan spune într-una din conferințele sale: "Acest fapt este de-a dreptul uimitor! Istoria civilizațiilor antice se rescrie din nou". Se arată fără nici un dubiu că Potopul a avut loc la Marea Neagră şi că teritoriile din jurul acestei mări au fost locuite de oameni. Exodul traumatic care a urmat a fost înregistrat în epopeea lui Ghilgameş, precum şi în relatarea biblică a potopului lui Noe.

Monumentul de la Adamclisi este un răspuns la aceste revelații. El nu este "Tropaeum Traiani", reprezentând luptele romanilor cu dacii în războiul din iarna anului 101-102. Pe lângă multele elemente care ilustrează bătălii ale dacilor cu o armată de origine orientală, cu aspecte de îmbrăcăminte şi armament persane şi asiriene antice, monumentul cuprinde simboluri reprezentate prin semne geometrice ale ştiințelor spirituale şi tainelor cerului deținute de Marele preot Deceneu şi regele Burebista, precum şi reprezentări ale unor zeități şi personaje din legende antice sumeriene.

Acest fapt conduce la concluzia cercetătorilor referitor la o civilizație antedeluviană în regiunea Mării Negre şi ca urmare a legăturii acesteia cu miturile sumeriene.

Monumentul de la Adamclisi este o mărturie istorică de mare însemnătate a vieții poporului dac şi continuă să dezvăluie elemente până acum necunoscute care încep să iasă treptat la lumină.

•

Itinerarul misionar al Sfântului Apostol Andrei

Drd. Dumitru Manolache, Bucureşti

Propovăduirea Evangheliei de către Sfântul Andrei în Scythia se bazează pe un text din *Istoria bisericească* a lui Eusebiu din Cezareea, „Cartea a treia", I, 1-3: „*Sfinții Apostoli ai Mântuitorului nostru şi ucenicii lor s-au împrăştiat în toată lumea, lui Toma, după tradiție, I-a căzut la sorți țara părinților, lui Andrei, Scythia, lui Ion, Asia, unde şi-a petrecut viața până ce a murit la Tertulian care a murit după anul 240 e.n., enumeră şi el, printre popoarele antice creştinate în primele secole, pe sarmați, pe daci, pe germani şi pe sciți.*"

Plecând din Ierusalim, Sfântul Andrei a străbătut un vast teritoriu până să ajungă în Scythia Mică, adică pe meleagurile Dobrogei – A ajuns pe uscat, în Siria, iar de aici până în cea mai evanghelizată regiune a Imperiului, Asia Mică.

În *Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae*, redactată în secolul al X-lea se consemnează despre o activitate intensă spre propovăduirea Evangheliei Apostolului Andrei în Asia Mică şi în alte teritorii ca: toată regiunea Bitiniei şi Pontului, provinciile romane Tracia, Scythia şi Sevastopolis.

În a doua călătorie misionară Apostolul Andrei a plecat din Bitinia spre Troa iar de acolo a trecut în Macedonia unde s-a pregătit pentru călătoriile sale în Tracia, Moesia şi în Scythia Mică (Dobrogea).

Într-un izvor hagiografic *Despre cei doisprezece Apostol* redactat de Ipolit Romanul (157-235) se arată că „*Andrei a vestit sciților şi tracilor. El a fost răstignit la Patras, în Ahaia.*"

Istoricul Nichifor Calist în „*Istoria bisericească*" consemnează următoarele: „*După ce Apostolul Andrei a predicat în cetățile Pontului stâng locuit de greci, români şi geto-daci, trecând prin Tracia, a venit la Bizanț, iar de aici, coborând prin Macedonia şi Tesalia, a ajuns în oraşul Patras din Ahaia (Grecia), aproape de golful Sepanto, unde avea să moară de moarte martirică fiind răstignit pe o cruce în formă de „X", care până azi se numeşte Crucea Sfântului Andrei.*"

SFÂNTUL DIONISIE SMERITUL ŞI AREOPAGITUL ÎN CINSTIREA ŞI UNITATEA SPIRITUALĂ A EUROPEI

Pr. prof. univ. dr. Gheorghe I. Drăgulin

Precizăm de la început că numele aghiografic din titlu unifică două personalităţi creştine: ieromonahul Dionysius Exiguus din veacul al VI-lea şi Dionisie Pseudo-Areopagitul, „autorul" celor patru tratate medievale de mistică ortodoxă.

Autorul însuşi al celor patru opere pseudoepigrafe s-a dat drept celebrul arhonte atenian pe care Sfântul Apostol Pavel l-a convertit în Atena (Acte 16, 16).

Caracterul sacru al unor capitale a căpătat în creştinism adevărata explicaţie. De data aceasta, el n-a mai fost înţeles ca urmare a cinstirii zeilor acolo, ci ca realizare a teandriei adevărate. Acţiunea liturgică şi sacramentală care pătrunde în spaţiul cosmic aruncă un fel de teofanie a binecuvântării care ocroteşte şi îndeamnă la reflecţie şi pelerinaj. Tradiţia aceasta era întărită şi prin credinţa populară a prezenţei moaştelor ocrotitoare ale unui sfânt.

Între alte capitale, IERUSALIMUL beneficiază de revelaţia unică a iubirii atotcuprinzătoare şi jertfelnice a lui Dumnezeu-întrupat. După scrierile apocrife areopagitice, pretinsul lor autor a fost contemporan cu Mântuitorul. De aceea îşi permite să descrie într-o întreagă Epistolă cele văzute în ceasurile Răstignirii. Cum consemnează Sfântul Ioan Damaschin, Dionisie ar fi vizitat-o pe Maica Domnului acolo. Mai târziu, la firescul Ei sfârşit pământesc, acelaşi ierarh atenian ar fi fost de faţă impreună cu dascălul său , Ierotei, şi cu conslujitorul său, Timotei, răpiţi în chip minunat pe norii cerului. Acestuia din urmă, devenit episcop al Efesului, colegul său atenian îi dedică unele tratate teologice. Astfel de manuscrise greceşti de cuprins areopagitic au circulat şi în ţările române.

După unii biografi, Ierotei ar fi devenit episcop al Ierusalimului.

O dezvoltare şi mai mare a cultului areopagitic o cunosc tradiţiile legate de venirea creştinismului în ATENA. Născut la anul 52 din părinţi nobili atenieni, viitorul Sfânt Dionisie a crescut printre filosofii din această capitală. De aceea, unele versiuni apocrife – precum cea arabă – îl socotesc chiar „fiul ilustrului Socrate".

Interesat de formarea culturală cât mai variată, tânărul a ajuns şi pe la preoţii păgâni ai Egiptului. În oraşul Heliopolis de atunci, el a avut o viziune, în ceasurile în care Mântuitorul era ţintuit pe cruce. „Eclipsa", cutremurul şi în general întunericul, care a cuprins o vreme pământul, atunci l-au determinat să reţină reflecţia următoare: „un Dumnezeu necunoscut suferă în carne".

Aceste gânduri şi sentimente le-a înţeles pe deplin după zeci de ani de atunci. Aflându-se în Atena, el a asistat la predica Sfântului Apostol Pavel „despre Dumnezeul necunoscut". Având şi o pregătire filosofică remarcabilă, membrul Areopagului s-a convertit. A fost chiar hirotonit de apostol, devenind un episcop filosof în cetatea filosofilor. Întărit de teologia învăţată în al treilea cer a acestuia, Sfântul Dionisie a scris apoi cărţi ale căror adevăruri, după expresia lui Nichifor Calist (sec. XIV), „depăşesc cu mult prin excelenţa lor ceea ce geniul uman a produs".

Fiind ars de viu, s-a învrednicit de titlul de „sfânt sfinţit mucenic".

Într-un fel sau altul chiar cetăţi greceşti mai mici afirmă înrudiri areopagitice: *Tesalonic, Cipru, Creta, Zachintos, mănăstirea Olimpului.*

În logica întrecerii politico-religioase dintre Atena şi *ROMA*, legenda areopagitică ajunge la latini încă din veacul I. Atunci Sfântul Clement Romanul ar fi trimis pe convertitul nostru să predice şi în Galia, fiind însoţit de diaconii Rustic şi Elefterie. Până să intre în cetatea papilor, el s-a oprit la Capo delle Colonna, lângă Cotrona, unde a lăsat o icoană a Maicii Domnului. Sfântul Dionisie s-a dus şi la Roma ca să salute pe dascălul său, Apostolul Pavel, martirizat în curând acolo.

Cele de mai sus constituie în fapt prima fază a areopagitismului din *GALIA*. Cea de a doua fază începe cu primirea manuscriselor greceşti cu operele dionisiene: 758, 827, 1401. Hilduin, abate de Saint Denis, s-a străduit să-i dea lui Ludovic cel Pios un episcop al întregii Galii, hirotonit în această demnitate de un papă roman. Pentru a intui cât de mult s-a confundat numele lui Dionisie al Parisului cu fiecare etapă a istoriei Franţei, amintim că el era invocat de infanteriştii pe câmpul de luptă, de bolnavii de dinţi şi de cei suferinzi „de sminteală". În fiecare an, la 16 octombrie, se slujea la abaţia Saint-Denis o liturghie în limba greacă. Unii papi au onorat obiceiul pelerinajului lor la această mănăstire. Majoritatea polemiştilor francezi au depus multe eforturi ca să apere această glorie naţională. „În 1520, Sorbona condamnă opinia lui Luther, şi în 1527, pe aceea a lui Erasm, privitoare la neautenticitatea operelor sale".

Totuşi Revoluţia franceză a distrus sicriul cu moaştele ilustrului ei „evanghelizator". Se continuă însă cinstirea sa în numeroase abaţii şi centre istorice ale Franţei, precum cea de la Soissons, Arles ş.a. Insula Bourbon, din Oceanul Indian, poartă în zilele noastre numele de Saint-Denis.

În Spania, Areopagitul a ajuns din Siria cu o barcă, prin Libia, mai întâi la *CADIX,* apoi la *VALENCIA*, unde se oficiază o liturghie a Sfântului Dionisie.

Primul episcop al *SEGOVIEI*, afirmă de asemenea sursele istorice apocrife, a fost Ierotei, dascălul atenian al Sfântului Dionisie.

Acesta din urmă a fost şi în Germania ca să combată idolatria. Călugării de la Sfântul Emmeran din *RATISBONA* au pretins în 1049 că au descoperit moaştele celebrului convertit paulin din Atena. De atunci s-au evidenţiat respectivele „tradiţii", o viaţă şi chiar o liturghie cu numele lui.

GENEVA însăşi ar fi fost încreştinată de către Sfântul Dionisie cu ucenicul său, Paracodus, pe timpul lui Domiţian.

La conciliul din Constanţa (1414), *englezii* au invocat cu insistenţă pe Sfânta Maria Magdalena şi pe Sfântul Iosif din Arimateea pentru a prevala asupra francezilor, mândri de tradiţia Areopagitului.

Georgienii întemeiază şi ei gloria naţională pe acest nume binecuvântat.

Sfântul Anastasie Sinaitul (sec. VIII) îl numeşte „patriarh al *ALEXANDRIEI*".

La fel, oraşul *PERGAM* din Asia Mică crede că Areopagitul ar fi fost martirizat în acest centru.

Creştinismul românesc, adus la noi de către Sfântul Apostol Andrei, a fost scutit de aceste tradiţii şi orgolii apocrife ale atâtor capitale şi popoare. De aceea teologii români au putut aborda problema areopagitismului fără condiţionări arhaice. Din teza noastră de doctorat din 1979 şi din cele trei volume publicate pe această temă de către autorul prezentei comunicări, s-a conchis că cel mai mare învăţat al veacului al VI-lea european este autorul *Corpusului areopagitic.* Este vorba, aşadar, de un genial istoric tomitan real şi de pseudonimul pe care el l-a pus în circulaţie, puţin după anul 510.

Tocmai acest adevăr îl evocă şi numele aghiografic din titlul nostru.

Ipoteza de mai sus a fost acceptată şi de alţi învăţaţi: Pr. Acad. D. Stăniloae, Pr. Prof. univ. dr. Nicolae Dură, Prof. univ. dr. Mihail Diaconescu, teologul George Alexe din Detroit ş.a.

În căutările ei de astăzi, unitatea europeană află în vechea unitate areopagitică un sprijin cu puterea unei solide tradiţii „apostolice". Lumea greacă şi lumea latină au ştiut să profite din plin în timpul Evului Mediu de roadele genialităţii străromâne. Dar şi în vremea noastră, spiritualitatea convertitului paulin conferă tuturor popoarelor creştine aureola unei nobleţi teandrice integratoare.

•

Instrumente muzicale la geto-daci

Prof. Marioara Danilov

Muzica este considerată din cele mai vechi timpuri rituală şi denumită generic ,,bucurie". Strabon sublinia că ,,*muzica în întregimea ei era socotită tracă şi asiatică, ba şi cei care s-au ocupat de vechea muzică erau tot traci, adică Orfeu, Musaisos şi Thanyris.*"

Aristotel consemnează că agatârşii (adică dacii de pe Mureş), îşi versificau legile şi le cântau ca să nu le uite. Teopomp (sec. IV î.e.n.) arată că solii traci îşi exprimau textul soliei cântându-l şi acompaniindu-se de un instrument cu coarde.

Iordanes precizează că preoţii daci oficiau ritualurile cântând şi acompaniindu-se de un instrument asemănător citharei (o lăută cu gâtul lung).

De asemenea, istoricul Pomponius Mela consemna obiceiul traco-dacilor, notat şi de Herodot, de a cinsti funerariile prin cântece şi jocuri; în cadrul obiceiurilor agrare la geto-daci amintim instrumente de percuţie, existente şi în alte culturi contemporane ca fiind instrumente ideofone, ale căror sunete se produc prin lovire sau frecare.

Instrumentele de suflat erau des folosite în ceremoniile funerare deoarece semnificau actul specific vital al respiraţiei. Îndeosebi erau folosite flautele sau alte instrumente aerofone: cornul, fluierul, naiul (flautul cu mai multe tuburi). La toate popoarele din apropierea poporului geto-dac, şi la acesta, se întâlneşte lăuta, lira, cithera.

Relatări despre instrumentele muzicale folosite de geţi şi traci se întâlnesc încă din anul 400 î.e.n.

Xenofon, în *Anabasis*, VII, 3,21, arată că la primirea solilor greci de către regele trac Seuthes II, după ce s-au făcut libaţii şi grecii au cântat peanul, s-au ridicat mai întâi tracii şi au dansat înarmaţi, în sunete de flaut. După construcţia lor din lemn sau din trestie credem că este vorba de fluierele traversiere cu gura laterală, răspândite şi azi în unele zone ale Munteniei şi Olteniei.

În capitolul VII, 3, 32, se consemnează şi alte instrumente muzicale. După ce Seuthes II a băut din cornul său în acelaşi timp cu Xenofon, au intrat unii care suflau în cornuri asemănătoare celor cu care se dau semnale de către păstori şi vânători, ce erau construite din corn de vită sau metal iar trompetele erau din piele netăbăcită; asemenea instrumente care au fost ultimele consemnate ne duc cu gândul, astăzi, la cimpoaiele cu burduful din piele de capră ce ţin isonul printr-o ţeavă numită bâzoi.

Strabon aminteşte în opera sa, *Geografia,* VII, 3, 4 (C.296) un ritual agrar însoţit de instrumente muzicale astfel: femeile geto-dace cu ajutorul sclavelor aduceau jertfe zeilor de cinci ori pe zi – „*cinci sclave loveau chimvalele, stând în cerc, iar altele scoteau urlete*."

Chimvalele sau cimvalele sunt talgere metalice – instrumente de percuţie – al căror sunet se produce prin lovire.

În concluzie, putem afirma că majoritatea instrumentelor de muzică populară sau cele folosite la acompaniamentul muzicii corale sunt cunoscute încă de la geto-daci şi rămase în cultura tradiţională prin substrat.

•

Manuscrisul Ponticelor lui Ovidiu de la Alba Iulia

Maria Crişan

Varianta românească a comentariului meu redă, într-o bună măsură, pe cea germană scrisă în 1990: în ambele cazuri am publicat doar o filă – 52 – pentru toponimul *Zegrinus*.

O dată izbucnit scandalul de la Batthyaneum, în legătură cu *Codex Aureus*, am considerat că trebuie publicat de urgenţă întregul manuscris, deoarece atât eu, cât şi ilustrul clasicist clujan, profesorul Nicolae Lascu, nu publicaserăm decât câte o filă din el: eu fila 52, conţinând ultimele 49 de versuri din Elegia IV, 9 şi primele 6 versuri din IV, 10 (din care mi-au reţinut atenţia, în mod deosebit, primele două, de fapt primul vers, unde toposul *Zegrinus,* în abl.-loc. *Zegrino* mi-a întărit un datum de geografie istorică de mare importanţă, legat de unul din locurile de exil ale Poetului, unde zăbovise cel mai mult, minimum 6 ani), iar profesorul N. Lascu, fila 4, conţinând finalul, 26 de versuri din *Pontica* I, 1 şi începutul, 30 de versuri, din *Pontica* I, 2, adresată lui Cotta Maximus; de semnalat o curiozitate: fila IV corespunde cu fila II pe fotocopia mea.

După toate sursele antice, începând cu Titus Livius, *Ab urbe condita,* Roma a fost întemeiată în anul 753 î.Ch. Deci în secolul VIII î.Ch., geţii aveau deja o scriere. În *Studii de dacologie*, vol. II, eu am stabilit deja, destul de convingător, că etruscii, care s-au aşezat în *Etruria – Toscana* de azi (cu capitala la Florenţa, leagănul Renaşterii şi nu numai italiene), care în secolul al XV-lea î.Ch. erau deja foarte bine organizaţi în republici, având şi legi scrise din care s-au înfruptat Decemvirii în *Lex Duodecim Tabularum* din 540 î.Ch., erau, la origine, geto-daci sau foarte intim înrudiţi cu aceştia; aşa se explică şi de ce, până în zilele noastre, graiul din Toscana este atât de apropiat de cel moldovenesc, încât se pot înţelege unii cu alţii, fără interpret. Legile etrusce stau şi la baza legilor numite *Bijlagine* (*Belagine*), de unde a derivat şi *Lex Antiqua Valachorum* (*Faliscii* din Etruria sunt, în fapt, *Valahi*) care au fost în vigoare până în Evul Mediu târziu, în Ţara Făgăraşului, Haţegului etc.

Faptul că alfabetul şi respectiv scrierea getică precede cu milenii alte scrieri, este confirmat şi de o seamă de cercetători şi arheologi străini, în frunte cu Marija Gimbutas (*Civilization and Culture*, Los Angeles, 1987) şi Haral Harmann, pe baza faimoaselor *Tăbliţe de la Tărtăria.*

Aşadar, când a venit pe vechiul teritoriu al *Geţiei* şi *Daciei,* Ovidiu a trebuit să înveţe graiurile locale, *geta* şi *sarmata* (de unde şi numele de *Sarmisegetuza*), iar manuscrisul *Ponticelor* este un monument lingvistic viu al acestei realităţi, căci printre alte particularităţi, este prezent fenomenul palatalizării consoanelor guturale *k, g, h* şi dentale *t* şi *d*, reliefat de savanţii nordici pentru limba getă cu mult înainte de a se şti ceva despre manuscrisul *Ponticelor*.

•

Enigma plăcuțelor de aur de la Sinaia cu scriere dacică

Prof. dr. Augustin Deac

La o expoziție organizată la Roma în anul 1980, intitulată "Civilizația dacilor", președintele Institutului de studii etrusce și italice, profesor la Universitatea din Roma, dr. Massimo Palltino, deschizând această expoziție, releva: "Românii au o istorie fascinantă!... Originea celor mai vechi locuitori ce trăiesc astăzi pe teritoriul României, a Daciei, teritoriu locuit de geți și daci, care, deși cu nume diferite, în esență reprezintă un singur concept etnic al unuia și aceluiași popor."

Descoperirile arheologice din spațiul geto-dac ilustrează perfect lumea anteromană, antegreacă, antehomerică. Încă din epoca neolitică s-au lucrat aici podoabe din aur, aurul dacic fiind, după aprecierile specialiștilor în domeniu, de o deosebită finețe.

În prezent, după unele aprecieri ale arheologilor, sunt cunoscute peste 125 de tezaure, cu obiecte cu precădere din aur, cum sunt cele de la Țufălău, Țigănești, Rovine, Perșinari, Poiana Mare, Cucuteni-Băiceni, Rădeni Bunești, Hinova, Pietroasa etc., care reprezintă una dintre cele mai prodigioase forme de manifestare a nivelului de cultură și civilizație a vechilor locuitori, strămoșii îndepărtați ai poporului român. Diversitatea reprezentărilor artistice, gradul de stilizare a acestora vădesc înaltul meșteșug al făuritorilor, capacitatea de abstractizare la care ajunsese poporul, națiunea daco-romană.

Vicisitudinea vremurilor a făcut ca multe alte tezaure din pământul Daciei străvechi să fie furate, luate cu japca, printre care, în primul rând, se numără Marele Tezaur al lui Decebal 5.000.000 livre de aur, adică 1.640.000 kg de aur și 10.000.000 livre de argint adică 3.100.000 kg argint, cantitate enorm de mare, de neînchipuit pentru contemporanii noștri, care îl prezintă de 10 ori mai mic și, cu toate acestea, li se pare totuși enorm.

S-au furat apoi de către stăpânirea austro-ungară alte mii de kg de aur și argint, sub diferite forme, și încă se mai fură din munții noștri până astăzi de către răufăcători. Alte piese, ca acelea de aur de la Sinaia și împrejurimi, plăcuțe de aur cu inscripții pe ele, au fost înlocuite cu plăcuțe de plumb, iar aurul întrebuințat în alte scopuri.

•

Un document literar de excepțională valoare pentru limba şi cultura românească

Constantin C. Theodorescu, vicepreşedinte al Asociației de Istorie Comparativă a Instituțiilor şi Dreptului, Bucureşti

Cercetătoarea Viorica Enăchiuc reușește, după aproape 20 ani de muncă, să publice volumul *Rohonczi Codex. Descifrare, transcriere și traducere.* Ediție bilingvă – latina vulgară – română (la care se adaugă traducerea textului în franceză) a apărut în anul 2002, la Editura ALCOR, Edimpex S.R.L. București.

După părerea mea, apariția acestui Codex descifrat în limba latină vulgară și tradus în limba română, însoțit de miniaturi și fotocopii ale scrierii originale, constituie un eveniment fără precedent în documentația privind istoria românilor și a organizării lor statale, în secolele XI – XII și, la fel, în ceea ce privește limba și cultura lor.

Codexul este o operă eminamente literară și istorică, de foarte mare întindere, putând fi comparat cu faimosul *Niebelungenlied – Cântecul Nibelungilor* din creația spirituală a germanilor, redactat cam în aceeași perioadă.

Sunt prezentate în *Codexul Rohonczi* instituții românești străvechi, forme de organizare statală, economică, administrativă, artistică și ecleziastică, precum și relații de politică externă sau episoade din marile evenimente ale epocii cum sunt: Cruciadele Occidentale împotriva Islamului, pentru eliberarea Mormântului Sfânt al Creștinătății din Ierusalim, aliațele cu Imperiul Bizantin, cu goții, cu Comitatul de Flandra, cu venețienii și, după caz, cu ungurii, pentru organizarea apărării statului centralizat Dacia, sub conducerea Domnului Vlad, de năvălirile populațiilor migratoare – pecenegi, uzi, cumani, sau în conflictele cu ungurii pe Tisa.

•

Importanța zonelor strategice militare menționate de textele Codexului Rohonczi în apărarea hotarelor şi integrității teritoriale ale Daciei în secolele XI-XII

Colonel (r) Constantin Guiu, licențiat în ştiințe militare

Din analiza textelor cuprinse în Codexul Rohonczi rezultă o serie de date de importanță deosebită privind organizarea armatei blake, apărarea teritoriului şi a hotarelor Daciei, ca stat unitar şi centralizat, sub domnia lui Vlad (1064-1101), care s-a confruntat cu ultimul val de migrație a popoarelor türanice. Întreaga domnie a lui Vlad a fost un şir permanent de lupte ale românilor (blakilor), singuri sau în alianță cu bizantinii, goții (germanii) şi, uneori, cu ungurii, împotriva migratorilor.

Pentru apărarea teritoriului Daciei de atacurile migratorilor îndreptate, în special, spre centrul Europei şi Imperiul Bizantin, Vlad îşi dispune armata permanentă, organizată pe lancii (corpuri de armată) dislocate în zone strategice menționate în Codex cu numele de Rarău, Nistru, Dridu-Buzău, Ticina, Olt, Rast, Ineu, Strei, Tisa etc.

Tot în textele Codexului Rohonczi se precizează că, pentru paza hotarelor în timp de pace, au fost amenajate de către veliți (grănicerii blaki) puncte fortificate pe cursul apelor Tyras, Istru, Tisa. Astfel, pentru apărarea hotarului de est de atacurile pecenegilor şi apoi de cele ale uzilor şi cumanilor, s-a întărit malul drept pe cursul Nistrului cu cetățile atestate arheologic după cum urmează: Alcedar, Echimăuți, Lucaşevca, Calfa, Cetatea Albă.

Ca aliniamente succesive de apărare pe cursul Prutului superior şi mijlociu sunt atestate arheologic cetățile de la Fundu Herții, Horodiştea, Baranca, Pocreaca, Poiana, iar pe cursul Siretului – Cobâla, Tudora, Strâmba. În funcție de atacul inamicului, în teritoriul cuprins între Siret şi Prut, s-au amenajat aliniamente compuse din valuri şi şanț de apărare care asigurau oprirea şi respingerea inamicului în situația în care, în raidurile lor, grupurile de migratori reuşeau să depăşească hotarul de la Nistru sau intrau în teritoriul dintre Prut şi Siret, creând posibilitatea de a-i atrage în ambuscade şi a-i nimici în grupuri mici.

Pentru supravegherea Câmpiei Dunării de atacurile migratorilor care treceau sau reuşeau să pătrundă în Imperiul Bizantin, trupele subordonate direct mitropolitului, numite ,,şoimi albi", asigurau apărarea aliniamentului – limesul Nistrului, sudul Buceagului până la Ticina.

Pentru asigurarea apărării Câmpiei Munteniei de atacurile pecenegilor stabiliți în Imperiul Bizantin, la sud de Dunăre, care reprezentau o amenințare permanentă pentru Dacia, blakii, sub conducerea lui Vlad, au constituit linia defensivă de apărare din zona râului Buzău, Cetatea Dridu, râul Olt, Rast, cetățile de la Orşova şi Pescari.

Ultimele două asigurau apărarea teritoriului statului blak în sudul Banatului. Pentru apărarea teritoriului românesc situat în câmpia din stânga Tisei s-a amenajat o linie pentru apărarea hortarelor dinspre vest constând din trei valuri cu şanțuri şi fortificații (Arad, Ineu) ce constituiau de fapt aliniamente succesive de apărare a Daciei în această zonă.

•

Un fragment ceramic getic cu imagini şi ideograme, descoperit la Zimnicea

Prof. Corneliu Beda

În anul 1967, când eram profesor de istorie la Zimnicea, jud. Teleorman, un elev al şcolii mi-a adus un fragment ceramic dintr-un vas getic, găsit de el pe latura sud-vestică a cetății getice din Zimnicea. Zona aflată deasupra Luncii Dunării, în apropierea malului râului Pasărea, era foarte bogată în materiale arheologice desprinse o dată cu malul din peretele cetății. Fragmentul ceramic se află în posesia mea.

Cercetările ulterioare - din 1968 lucram ca director la Muzeul județean Teleorman din Alexandria şi participam la campaniile de săpături de la Zimnicea - nu au scos la iveală alte fragmente din vasul respectiv, fragmente care să conțină desene şi semne prezente pe fragmentul nostru ceramic.

Fragmentul de vas, uşor convex, provenind probabil dintr-o cană, este de formă trapezoidală, de culoare gălbui-maronie la exterior şi cenuşiu-negricioasă pe partea interioară, fiind foarte bine ars. Dimensiunile sunt de 5cm. lungime la bază şi 2,5 cm. în partea superioară, şi de 3,5 cm., respectiv 4 cm. pe laturile verticale, iar grosimea de 0,6 cm. Este lucrat la roată rapidă, cu şanțuri foarte dese şi nu foarte adânci, pasta fiind foarte compactă şi lustruită la exterior. În partea de sus are, de la stânga la dreapta, în poziție puțin oblică, următoarele imagini, zgâriate în pastă după ardere: o barcă pe valuri cu un vâslaş în capătul din dreapta al bărcii, ținând o vâslă; o zgârietură care seamănă cu o pasăre în zbor, iar a treia imagine reprezintă o pasăre cu gâtul străpuns de o săgeată. Se demonstrează (ca şi la semnele neterminate de dedesubt) că imaginile (şi semnele) se continuau în dreapta dar şi în stânga fragmentului pe suprafața vasului. Sub aceste imagini sunt zgâriate în pastă nişte semne care pot fi corespondentul ideografic al desenelor şi pot fi atrbuite oricărui alfabet. Semnele din extremitățile laterale ale fragmentului ceramic nu sunt întregi, dovadă că, aşa cum am arătat mai sus, se continuau pe suprafața vasului.

După părerea unor cercetători, fragmentul poate fi încadrat în perioada secolelor IV-II î.Chr., cu precădere, credem noi, spre sfârşitul perioadei, desenele şi semnele putând fi făcute oricând după arderea vasului.

Un fals modern este exclus, atât execuția, destul de artistică şi precisă, zona descoperirii (printre dărâmăturile din mal găsite la baza cetății), cât şi probitatea descoperitorului confirmând afirmațiile noastre privind încadrarea în timp a descoperirii.

Supunem atenției cercetătorilor această descoperire oarecum unică.

•

ÎNTRE SECOLELE IV ŞI XIII, O MIE DE ANI DE INTERZICERE A DENUMIRILOR DE DAC ŞI DE DACIA

Dr.ing. Dan Ion Predoiu

Dominaţia romană în Dacia, din anul 106 până în anul 271, a întâmpinat o rezistenţă permanentă din partea dacilor, care, după cum sintetizează Nicolae Iorga, s-a manifestat cu conflict armat în 100 din totalul de 165 de ani.

După retragerea Aureliană din anii 271-275, Imperiul roman se confruntă cu o puternică ofensivă a noii religii creştine.

Proclamarea, prin edictul de la Milano, din anul 313, a libertăţii de credinţă şi a egalităţii în drepturi, pentru toţi cetăţenii din Imperiul roman, face ca persecuţiile împotriva creştinilor să înceteze.

În anul 325, sub Constantin cel Mare instalat la Bizanţ ca unic suveran al Imperiului Roman, în cadrul primului Conciliu Ecumenic, ţinut la Niceea, se pun bazele dogmatice şi canonice ale bisericii creştine. În anul 330, noile reforme constituţionale fac ca senatele din Roma şi din Constantinopol să devină simple consilii orăşeneşti.

Perioada de dominaţie romană în Dacia şi ultimele persecuţii religioase de după anul 303 la care au fost supuşi locuitorii din Dobrogea, din Scytia Minor îi îndepărtează pe daci de Roma şi-i fac să se apropie mai mult de noile structuri religioase de la Constantinopol.

S-a încercat o apropiere şi cu dacii din nordul Dunării, dar dacii care adoptaseră creştinismul direct de la sursă, datorită şi poziţiei geografice mai apropiate de Constantinopol, au refuzat să colaboreze cu trimişii Romei, în care au recunoscut atât pe reprezentanţii militarilor pe care-i alungaseră cu circa o jumătate de veac în urmă, cât şi pe continuatorii clericilor care dirijaseră măsurile de represiune a fraţilor lor din dreapta Dunării, din Scytia Minor.

Ca urmare, structura ecleziastică de la Roma, refuzată de daci, înţelege să-i pedepsească pe aceştia interzicând cu stricteţe până şi pronunţarea numelui de dac şi de Dacia, începând din vremea împăratului Iulian Apostatul (361-363) care chiar adoptă titulatura de goţi pentru geţi, pe baza prezenţei reale a goţilor în zonă. Însuşi Traian este pus la index ca persecutor al creştinilor.

Interdicţia a presupus şi a condus şi la scoaterea din circulaţie a scrierilor anterioare, cu referire la Dacia şi la daci, situaţie care a făcut să dispară din operele din antichitate referirile pe această temă ale peste 200 de autori greci şi romani.

Totul se consolidează "putere de stat şi structură ecleziastică proprie", din anul 395 când, după moartea împăratului Theodosius I-ul, Imperiul Roman este divizat şi atribuit spre conducere celor doi fii ai fostului împărat.

În anul 551, Iordanes, folosind cheia get-got preia în lucrarea sa Getica, intitulată şi "Despre originea şi faptele Geţilor", istoria scrisă de Cassiodor, în 12 volume, astăzi dispărută, şi o atribuie goţilor.

Acea inversare de denumiri get-got a salvat de la cenzura vremii importantele informaţii din opera lui Iordanes care-i priveau pe "daci" şi care astfel au fost preluate, menajate şi păstrate cu grijă de cei interesaţi, ca fiind mărturii de istorie antică a popoarelor germanice.

Apariţia turcilor şelgiucizi în Asia Mică din anul 1071 motivează şi fundamentează intervenţia militară a apusului spre răsărit, ceea ce declanşează cruciadele care duc la slăbirea şi apoi la distrugerea Imperiului Bizantin care fiinţa cu această titulatură din anul 491.

Prima cruciadă din anii 1096-1099, pornită pe traseul de la Köln şi urmând, în aval, cursul Dunării spre vărsare şi apoi spre Constantinopol, întâlneşte în calea sa un puternic stat dac (supranumit şi Blach) între Tisa şi Nistru, condus de un domnitor "Vlad" (1060-1101) de la care cruciaţii cer şi obţin acceptul de trecere, după cum se precizează în Codex Rohonczi.

Acceptând evidenţa în privinţa existenţei dacilor, Papa Inocenţiu al III-lea (1198-1216), devenit principala forţă politică religioasă din zonă după căderea Bizanţului din 1204, ridică interdicţia de folosire a numelor de Dacia şi de daci, după cum relevă Alexandru Busuioceanu care a cercetat surse din Spania. Se reabilitează în acelaşi timp şi memoria Împăratului Traian, cuceritor al Daciei.

Noua politică a Romei îi reprezintă pe locuitorii meleagurilor dacice ca fiind continuatori ai cuceritorilor şi coloniştilor romani din perioada de stăpânire a provinciei Dacia.Nu întâmplător primele date despre istoria noastră provin din surse aflate sub influenţa bisericii catolice de la Roma.

Informaţiile despre Dacia şi despre daci, scăpate peste timp de vitregia cenzurii vremurilor, pun astăzi marele semn de întrebare pentru reconsiderarea istoriei reale şi complet a poporului nostru.

•

Itinerar grafic la aprecierile anticilor despre geto-daci

Prof. Daniela Cosac

Lucrarea este însoțită de reprezentări grafice la consemnările scriitorilor antici despre geto-daci.

1. Vergiliu (70 î.e.n – 19 î.e.n.) în *Eneida* VII, 604 „*Neamul sălbatec al geților a existat şi pe vremea strămoşilor: căci ei sunt moeşi*".

2. Ovidiu (43 î.e.n. – 17 e.n.) în *Tristele* „*Puterea Crivățului… face una cu pământul turmele şi duce departe acoperişurile pe care le smulge*"; „*Oamenii se feresc de gerurile grele îmbrăcând piei de animale şi pantaloni cusuți – numai fața li se vede din tot trupul.*"; „*Vinul păstrează forma vasului şi rămâne solid atunci când scot din el, aici nu este băut vin curat, ci bucățele pe care şi le trec unii altora.*"; „*Frigul întăreşte râurile când le uneşte țărmurile.*"; „*Țărmul pamântului ține mai mult de geții nedomoliți/ Îi vezi călărind venind şi ducându-se prin mijlocul drumurilor/ Între ei nu-i nici unul care să nu poarte tobă, arc şi săgeți îngălbenite de veninul viperei – Părul şi barba lor nu au fost tunse niciodată/ Mâna lor dreaptă e totdeauna gata să înfigă cuțitul pe care îl are legat la şold.*" „*Arcul lor întins ca o vână de cal nu trage numai o singură dată, ci este totdeauna încordat.*"

„*Săgețile se înfig în acoperişurile caselor,*
Formând parcă palisadă.
Iar poarta solidă cu greu ne mai poate apăra
De armele din depărtare"
„*Femeile nu lucrează lâna, ci pisează (cerealele)*
Darurile zeiței Ceres
şi pe vârful capului duce urcioare grele."

3. Horațiu (65 – 8 î.e.n.) – *Satire* II 6, 51-53

„*Oricine îmi iese în cale mă întrebă: Hei? bunule, ce-ai mai auzit despre daci?*"
"*… geții cei aspri*
cărora pamântul nehotărnicit
le dă roade şi cereale libere.
Nu le place să cultive acelaşi ogor mai mult de un an."

•

Hora - un vechi joc ritual carpato-danubian

Prof. Elena Mustea

Hora este un dans ritual vechi legat de cultul Soarelui şi al fertilității. Cea mai veche reprezentare este modelată în ceramică neolitică aparținând culturii de tip Cucuteni descoperită într-una din aşezările cercetate în județul Neamț de arheologul Constantin Mătasă. Patru nuduri feminine sunt înlănțuite, cu grația cuvenită unui ritual solar, într-o horă, alcătuind un suport pentru vase. Credem că acest suport este realizat pentru a susține vasele cu ofrande pentru cultul solar deoarece, şi în perioadele importante care urmează, toate ritualurile legate de viață şi de moarte sunt legate de reprezentări circulare.

Începând cu anul 400 î.e.n. se consemnează dansuri lente ori ritmice în cerc, sau activități legate de ospețe, când masa se organiza tot într-un cadru circular, ceea ce înseamnă că ritualurile de sărbătoare sau de primire de solii se conduc după tradiții bine păstrate.

Xenofon în *Anabasis*, VI, 1,5 arată că, la un moment dat, în timpul unei solii primite la regele trac Seuthes II, s-au ridicat tracii şi au dansat înarmați, în cerc; în cele din urmă unul dintre dansatori se loveşte de celălalt, în aşa fel încât să li se pară tuturor că omul a fost străpuns, iar acesta cade cu dibăcie. La ospăț tracii şi solii greci s-au aşezat în cerc; apoi fură aduse măsuțe cu trei picioare, cam 20 la număr, încărcate cu bucăți de carne şi pâini mari, dospite.

Pomponius Mela, în *Deschiderea pământului*, 2,16 consemnează că geții care cred în nemurire cinstesc înmormântările prin cânt şi joc.

Lucian (născut în secolul al II-lea e.n.) consemnează că „*dansul bacchic este foarte apreciat îndeosebi în Ionia şi Pont. Aici, lumea priveşte zile întregi dansul legat de cultul lui Bacchus, executat de titani, coribanți, satiri şi păstori. Aceste dansuri sunt prețuite de oamenii cei mai de neam şi de fruntaşii din fiecare cetate*."

Vergiliu, arată în *Eneida* că, de echinocțiu, în insula Delos, reîncep dansurile în jurul altarelor, unde, amestecându-se unii cu alții, freamătă cretanii, driopii (populație din Epir) şi agatârşii cei vopsiți (adică dacii de la izvoarele Mureşului); tot Vergiliu în *Comentariile grămaticului Servius* precizează că agatârşii cei vopsiți sunt frumoşi, n-au semen pe trup şi plac datorită părului lor vopsit în albastru.

Şi în tradiția românilor hora rămâne legată de apartenența la obşte, la colectivitatea socială. Ieşirea la horă a flăcăului şi a fetei au semnificații rituale de inițiere a tinerilor pentru organizarea familiilor prin nuntă. De aceea hora miresei este numită *Nuneasca* şi este întovărăşită de strigăte hazlii contrastând cu seriozitatea şi emoția reținută a mirilor. Hora reprezintă un moment culminant al solemnității nunții.

•

Populația ainu din Japonia

Ing. Flaviu Rițiu, New York, SUA

Astăzi populația ainu este masată în Insula Hokaido din nordul friguros al Japoniei. Lucrarea se bazează pe o colecție de 300 de pagini culese de pe Internet, aparținând unor cercetători de renume mondial, profesori universitari, documente din enciclopedii, metode științifice genetice ca PCR (Polimeraze Chain Reaction) etc. Numele de ainu înseamnă "om". Această populație este considerată de origine caucaziană, cu trăsături de oameni înalți și bărboși, asemănătoare dacilor. Au ajuns pe teritoriul Japoniei de astăzi cu 3000 de ani î.Hr. Japonezii de azi, cu ochii migdalați, de origine mongoloidă, scunzi, au venit în jurul anului 300 d.Hr.

Prin lupte crâncene, populația ainu a fost împinsă în zonele inospitaliere din Insula Hokaido. Ei numără astăzi aproximativ 25.000. Au reușit să-și prezerve obiceiurile, tradițiile, credința, mult asemănătoare populației străvechi din Carpați, precum cultul ursului, credința că râurile sunt sfinte etc.

În urma înfrângerii suferite la 1799, populația ainu a fost împinsă din teritoriul Japoniei de azi, în nord. După o perioadă de persecuții, ajungându-se spre exemplu chiar până la interdicția de a pescui somon, s-a ajuns totuși ca în zilele de astăzi guvernul japonez să ia treptat măsuri de prezervare a culturii și tradițiilor ainu. Populația are și un reprezentant în Dieta japoneză, asemănătoare Congresului american. Deputatul lor se numește Shi-Geru. Numele Geru s-a păstrat peste mii de ani, precum și originea carpatină, răspândirea lui chiar și în zilele noastre, neavând nevoie de explicații suplimentare. Domnul Geru, care luptă pentru drepturile populației ainu, a reușit prin justiția japoneză salvarea unui râu din ținutul Ainu unde o companie dorea să facă o fabrică. În tradiția ainu, ca și în tradiția dacilor, râul este sfânt. Tatăl său, luptător înfocat pentru drepturile ainu, a trebuit să își dea copilul spre creștere unei mătuși, care l-a înfiat, pentru a-l scăpa de persecuțiile administrației japoneze și pentru a asigura copilului dreptul la învățătură și la un viitor.

Cercetările genetice și cele bazate pe analiza configurației și proporției sistemului osos, atestă originea ainu a samurailor, ei fiind luptători îndemânatici și viteji, cu un spirit de sacrificiu deosebit, zâmbitori ca și dacii în fața morții.

Limba ainu se bazează pe 26 de sunete și caractere, asemănătoare cu cele latine, total deosebite de miile de caractere ideografice ale scrierii japoneze.

•

Mileniile de dreaptă credință a națiunii române

Conf. univ. dr. G.D. ISCRU

„**Poporul român s-a născut creștin**" - este o exprimare care a vrut și încă vrea să acrediteze teza că paralel cu creștinarea în Spatiul carpato-balcanic iar de la Vest la Est pe un Spațiu mult mai întins, se forma/se „naștea" națiunea româna, cu mai multe secole înainte de a se pravăli peste noi migratorii Asiei.

Dar, în Spațiul genezei sale, națiunea româna și-a avut *strămoșii ei*. După cele mai importante etnonime, ajunse celebre în Antichitate, pe aceștia, deși un singur neam, cu o limbă unică, îi numim Traco-Geto-Daci. Și se vor fi numit astfel - ca orice realitate istorică a „*duratelor lungi*" - cu secole sau milenii înainte de a-i consemna izvoarele scrise. Și dacă nu se vor fi numit astfel, *erau tot ei*, dându-și alte nume: izvoarele arheologice din „Vechea Europă" stau mărturie.

Iar **Zalmoxis**, întemeietorul religiei și al „legii civile" în acest Spațiu, urca, în timp - dupa izvoare! - spre ceea ce numim „*facerea lumii*", pe vremea lui Uranus și a lui Saturn, cu care unele izvoare îl substituie. El și credincioșii săi n-au venit de nicăieri, au fost aci „*de când lumea*".

Dar Zalmoxis, „zeul Bătrân", era un om, un pământean, ajuns *primul* între zeii locului. *Divinitatea supremă, Dumnezeul* autohtonilor, era în Cer - în Cosmosul infinit! -, la a cărui seninătate vegheau și *cei de jos*, trăgând cu săgetile în norii care-i întunecau fata și la care trimiteau, periodic, câte un „sol", jertfindu-l, dintre tinerii cei mai puri și mai viteji. A fost, acesta, primul Spațiu, în lume, în care se naștea **monoteismul**, cu filosofia lui teologică ce încă își așteaptă descifrarea și întelegerea - bogată sursă de inspiratie pentru monoteismele născute **ulterior** în alte Spații.

Ulterior, pentru mântuirea oamenilor, Divinitatea supremă, a trimis să se ***întrupeze*** pe Pământ pe fiul Său, cel ***născut*** din Dumnezeu-Tatăl „***mai înainte de toți vecii***", Iisus.

Oamenii locului, din Spațiul menționat mai sus, *își avuseseră însă, și până atunci, o* **dreaptă credintă**, într-o *Divinitatea supremă*, cu *zeii/sfinții* lor și cu un *zeu suprem*, Bătrân și totuși mereu tânăr prin perpetuare în cadrul institutiei zalmoxiene, cu bogata și adânca lor *filosofie teologică*, transmisă mai ales prin viu grai, după „întelepciunea tracică", din când în când consemnată în grafeme ritualnice și în altfel de ritualuri care ne-au rămas *de atunci*, consemnate în ceramică și în „pietrele care vorbesc" dacă te străduiești să le întelegi graiul; foarte rar și târziu, consemnate și *în scris*, atunci și acolo unde Societatea a dat „dezlegare" la scris, cu voia sau fără voia înteleptilor.

Născuti și crescuti și până atunci într-o *dreaptă credintă*, acești oameni ai locului au putut înțelege, *cu prioritate*, chiar dacă totuși nu ușor, *treapta superioară* pe care erau chemați sa urce spre învatătura transmisă direct de Divinitatea supremă prin fiul Său, Iisus, și răsăditâ între ei prin Apostoli. Aici n-a fost, deci, o poruncă de creștinare, venită de la o autoritate lumească, utilizându-se uneori metode dure pentru „scoaterea din păgânism", ci, la oameni deprinși cu *dreapta credința* în *Divinitatea supremă*, noua învătătură, venită direct de la Fiul lui Dumnezeu, prin Apostoli, a fost înteleasa în superioritatea ei evidentă.

Două texte - și poate vor fi mai multe! - ne stau mărturie în acest sens.

Unul îl aflăm în poemul lui Paulinus din Nola, dedicat „venerabilului episcop și preaînvătatului Nicetas, care *a sosit din Dacia*...", ajuns acolo în misiune de creștinare (sec. III d.Hs.), urmând pilda înaintemergătorului său, Sf. Apostol Andrei:

„*Căci iată bessi* (din Haemus, în Dacia, n.n.),
năpraznici prin pământurile și sufletele lor
și *mai aspri ca zăpezile*,
au ajuns acum (după creștinare, n.n.) ca
niște oi și sub îndrumarea ta se îmbulzesc
spre locașul păcii.
Grumazurile pe care, mereu neînfrânți de razboi,
au respins să le supună sclaviei,
le pun acum cu bucurie sub
jugul adevăratului stăpân.

Acum, bessul mai bogat prin valoarea
muncii sale
se înalţa; *aurul pe care-l cãuta*
înainte cu mâna în pãmânt,
îl culege acum cu mintea din Cer.
O, ce schimbare a lucrurilor!
Ce înfãtişare bine rânduitã!
Munţii inaccesibili mai înainte şi salbatici
ocrotesc acum tâlhari prefãcuti în monahi,
fii ai pãcii.
.....
Toate ţinuturile de la Miaza-Noapte îţi zic tata,
la cuvintele tale scitul se îmblânzeşte,
se desprinde din el însuşi şi sub îndrumarea ta
îşi pãrãseşte gândurile sãlbatice.
Aleargã getii şi dacii (sub îndrumarea lui Nicetas, n.n.)
din cele douã tinuturi (Getia şi Dacia, n.n.)..." (s.n.).

Desigur, încreştinarea a durat şi în acest Spaţiu câteva secole. Confruntaţi, la faţa locului, cu specificul şi cu forţa dreptei credinţe zalmoxiene, Apostolii misionari, în înţelepciunea lor, nu vor fi „forţat nota". Într-o lume puţin deprinsa cu scrisul, în *mediile de jos* mai ales, vor fi urmat *rãsãdirea* noii învãtãturi prin viu grai, de la o comunitate la alta şi chiar de la om la om. De la Sf. Andrei la Sf. Nicetas au trecut aproape 3 secole şi procesul de creştinare încã va mai continua. În sec. IV tracii îşi traduceau (sau li se traducea) *Scriptura* în *limba lor maternã* şi pe acest temei încreştinarea lor va fi fost mai uşoarã, la Sud de Dunãre.

În lumea geţilor însa - şi acesta este cel de-al doilea text anunţat mai sus -, mai ales la geţii nord-dunareni, încа se continua, în sec. IV, încreştinarea prin viu grai, de la om la om, de cãtre Marele preot zalmoxian sau în numele lui.

Astfel, dintr-un poem al Sf. Grigore I de Nazians, episcop de Constantinopol între anii 379-381 şi unul din cei mai importanţi parinţi şi scriitori bisericeşti, rezulta participarea directa a ierarhilor, încã zalmoxieni (primii convinşi, desigur), la procesul de încreştinare a enoriaşilor:

„Şi getul Zalmoxis, aruncând sãgeti prin multime,
îndumnezeia pe fiecare credincios" (s.n.).

În lumea geţilor dobrogeni, într-un Spaţiu al liniştei prielnice cugetarii şi însuşirii mai rapide a învatãturii, nu doar creştinarea ci însãşi organizarea Bisericii a ajuns, în sec. I-IV, la culmi comparabile cu orice alt Spatiu creştinat şi de aci au „rãsãrit" învãtati teologi şi filosofi de talie continentala, dupã cum a demonstrat,mai nou, profesorul Mihail Diaconescu în a sa *Istorie a literaturii daco-romane* (Ed. Alcoor EDIMPEX, Bucureşti, 1999) şi în *Antologia* apãrutã recent (Casa de productie şi editurã CORIFEU, Bucureşti, 2003).

În alte pãrti ale Spatiului românesc, înainte şi dupa nãvãlirea migratorilor, procesul de încreştinare (*îndumnezeire*) a continuat şi a început, treptat, întemeierea Bisericii, a ierarhiei bisericeşti, înainte de „întemeierea" - de fapt, *reîntemeierea* - Statelor naţionale în *Spaţiul naţiunii române*, pe unde trecuserã migratorii Asiei, unii trecând mai departe, atraşi de mirajul Imperiului, altora rãmânându-le mici enclave care se vor asimila treptat, în timp, altii dispãrând, pur şi simplu, din istorie.

*
* *

Prin urmare - şi, confruntat cu perpetuarea neînţelegerii, cu urmari deloc uşoare, a unor teologi şi a (încã) multor preoti „şcoliti" de ei, aici am vrut sa ajungem! -, cunoscând toate acestea, este timpul, considerãm noi, sã se depãşeascã ***treapta erorii*** - aceea de a respinge ca *pãgânã*, deci neavând nimic a face cu *dreapta credinţa* în Fiul lui Dumnezeu şi în Dumnezeu-Tatãl, *milenara dreaptã credintã zalmoxianã*.

Cãci *specificul, originalitatea şi superioritatea ortodoxiei noastre, a românilor*, ca naţiune, în Vatra genezei şi evoluţiei lor, vin tocmai din receptarea organica/fireascã a *milenarei drepte credinţe zalmoxiene*, în paralel cu înţelegerea şi acceptarea, din convingere, de catre aceasta, a învatãturii creştine, rãsãditã în Spatiul nostru prin Apostolii-misionari şi chiar prin ierarhii zalmoxieni înşişi, primii convinşi întru îndumnezeire, cum a reieşit din textul citat mai sus.

Sã conştientizãm cã prin efortul perseverent al unora de alungare din ortodoxie a unui „rãu" numit *pãgânism zalmoxian,* se încearcã a ni se frânge *dreapta credinţa*, în Spaţiul formarii şi afirmãrii noastre ca natiune. Acesta este unul din *atacurile majore*, date în cursul istoriei, asupra românilor, uneori cu subtilitate şi perfidie, de cãtre *cei interesaţi*, alteori cu brutalitate.

Un suport ştiinţific şi de reflecţie adevarata pentru ieşirea din amintita greşealã - şi sã ni se ierte o aparentã lipsã de modestie - se aflã şi în cartea noastrã, recent apãrutã: *Traco-geto-dacii, naţiunea matca din Spaţiul carpato-danubiano-balcanic* (ed. a III-a revãzutã şi adãugitã, Ed. N. Bãlcescu, Bucureşti, 2003) - vezi foto.

În planul istoriei laice - dar strâns legatã de cea a *dreptei credinţe -, cei interesaţi* s-au strãduit şi se strãduiesc sã ne frângã continuitatea, evolutia fireascã: întâi, perseverând în a-i arunca asupra acestui Spatiu pe aşa-zişii *indoeuropeni*, care ar fi „dezintegrat" civilizaţia locului; apoi, a doua oara, persevrând în a-i elogia pe imperialii Romei, cuceritori vremelnici şi jefuitori ai Daciei, la focul civilizaţiei carora autohtonii, *dupã milenii de vietuire cu identitatea lor şi cu dreapta lor credinta,* şi-ar fi încredinţat/vândut şi trupul şi sufletul, devenind, pur şi simplu, romani; a treia oara, perseverând în a ne lasa în voia migratorilor Asiei care şi-ar fi plantat „altoiurile", „adstraturile" şi „suprastraturile" în pomul vieţii noastre istorice sau pe solul saturnian al unor începuturi despre care ar trebui sa nu se mai ştie nimic; în sfârşit, a patra oarã, ca o „încoronare", dupã planurile altor „înţelepţi" şi mai ales „diştepţi", dupa încercarea eşuata de a fi „topiţi" în „creuzeutul" barbar al comunismului, perseverând în a ne sugera şi a ne cam mâna cu biciul, din urma, pentru a intra într-un amalgam continental, mai apoi planetar, fãrã „culoare" nationalã şi sub conducerea unor autopropulsati, „aleşi" şi „stilati", asistaţi de computere, într-o aşa-zisa *Nouã Ordine Mondialã,* cãreia de curând, în fata evidentei, i s-a spus „*Noua Ordine Criminalã*".

Perseverare diabolicum !!!

Qui prodest? (Cui foloseşte?) - iatã întrebarea-cheie, traditionalã, care ne ajutã sã înţelegem totul şi, deopotrivã, sã actionam în consecinţa.

Cuvântul VALAH – cifru al logosului universal

George Liviu Teleoacă

În vatra dacică a băştinaşilor Europei, s-a născut nu numai arta ceramicii de Cucuteni, ca mărturie pentru avântul producţiei materiale a unei naţiuni care a rămas mereu aceeaşi peste milenii, dar şi toponimia cu rădăcinile ei preneolitice care ilustrează, ca fenomen de limbă, înalta cultură făurită de geniile acestui pământ carpato-danubiano-pontic.

„Mâna plus cuvântul, iată omenirea" spune eruditul Gabriel Gheorghe, pentru a ne apropia de „origini, în vremea când omenirea a primit odată cu limba nu numai un sistem de comunicare, ci şi un sistem de gândire, o doctrină. Ea formează revelaţia primară, Tradiţia. Aceasta este transmisă de societate, păstrătoare hotărâtă de Dumnezeu, a adevărului fundamental pe care îl comunică fiilor săi, dezvăluindu-le taina acestuia prin limba pe care le-o transmite".

Or, tocmai această Tradiţie primordială a omenirii, căile de transmitere şi imporanţa ei astăzi reprezintă obiectul dacologiei ca ştiinţă.

Ca o garanţie a şanselor dacologiei de a se dezvolta ca ştiinţă, iată că avem acces nemijlicit şi la toponimele româneşti ca fapt de limbă premergător epocii Tărtăria, toponime care ne conduc la tainele celui mai mare miracol uman – apariţia şi dezvolatarea graiului articulat ca mijloc de comunicare.

Fiindcă lingviştii nu sunt geografi, iar geografii nu sunt lingvişti, a trecut neobservat până acum faptul că toponimele de vecinătate din vatra dacică se înrudesc sub aspect lingvistic, alcătuind mici serii care invariabil conduc la unul şi acelaşi cuvânt - cap de serie - cu valoare de arhetip, adică la acel cuvânt, care în viziunea neo-kantianului Ernst Cassirer, este comun atât mitului cât şi limbajului, cuvânt de la care pornind s-au putut deduce raţiunea sa dintâi şi originea sa.

Pentru a defini acest cuvânt cu funcţie de arhetip, vom arăta că pământul Daciei este dens acoperit de toponime-cap de serie ca: Vulcan, Ulcan, Lucan, Vulcăniţa, Valcău, Balcan, Beclean, Valg, Vlăhiţa, Vlaşca, Balş, Pleaşa şi multe, multe altele a căror formă mai generală o reprezintă cuvântul VALAC.

Folosit şi astăzi de către aromâni ca apelativ al râului, cuvântul AVLAKE a generat prin procedeul metaforizării, procedeu remarcat în mod expres de Nietzsche, fondul principal de cuvinte al lumii albe. Pe de altă parte, matematicianul şi filozoful Leibniz, pornit în căutarea căilor prin care s-ar fi putut ajunge la limba adamică, consemna spre sfârşitul vieţii sale că „Limbile au totuşi o origine naturală prin efectele produse în spirit de spectacolul lucrurilor; iar acestă origine sunt înclinat să cred că s-ar lăsa văzută nu numai în limba originară, ci şi în limbile născute după aceea".

Pentru că VALAH este matricea naturală a toponimelor, apoi pentru că este matricea denumirilor aceluiaşi Unic Dumnezeu, dar şi matricea pentru toate cuvintele de uz comun, îl vom numi pe bună dreptate *cifru al logosului universal.* Pentru Rig-Veda VÂC ca altă formă a lui VALAC este verbul identificat cu sufletul universului. Chiar şi cuvântul grecesc LOGOS provine prin afereză din VLACOS. De fapt marile mitologii au sacralizat noţiunea de logos pornind de la uimirea iniţială a oamenilor faţă de descoperirea sistemului de comunicare prin grai articulat, tocmai pentru a conserva prin mit ceea ce Dacia conservase prin toponimie.

•

STATUETE LITICE – CERAUNII

Prof. Gheorghe Şerbana

Statuete de piatră s-au descoperit în davele geto – dacilor, în movile, măguri situate lângă ape curgătoare din podişul Getic, zona Vedea – Codmeana pe malul Istrului, la Prundu, Pietrele, Căscioarele, iar mai recent în zona Buzăului, la Măgura Buzăului, Drajna şi Pietroasele.

Se pune întrebarea CÂND şi CINE a modelat aceste pietre folosind cercul, ovalul şi ce liant a folosit ?

Atracţia pentru aceste pietre a început în evul mediu îndeosebi de Papii Grigore al XIII – lea şi Sixt al V – lea, care au întemeiat un muzeu al acestor pietre de fulger sau ceraunii. Singurul care a realizat un studiu despre CERAUNII a fost doctorul Papei Clement al VIII-lea, care a făcut o descriere în lucrarea METALLOTECA VATICANA (1593).

Rezultatul cercetării a fost publicat după 125 ani cu concluzia Papei: „ Este de ajuns să arătăm că aceste CERAUNII au fost făcute de către cei vechi" (1717).

În 1692, JOHAN DANIEL MAJOR a publicat la Breslau o operă curajoasă – Bevokertes Cimbrien - în care arată că CERAUNII, statuete şi securi de trăsnet, se găsesc în morminte de URIAŞI din SCANDINAVIAS şi ŢARA CIMBRICĂ.

În ţara noastră, aceste pietre – statuete se găsesc foarte multe, dar nici un arheolog nu pomeneşte de existenţa lor (la POPEŞTI NOVACI – ARGEDAVA au fost găsite cu sutele).

În comunicare încerc să prezint o statuetă de circa 20 kg conform studiului meu şi din cele spuse de bătrâni, care mi-au relatat că pietrele sfinte sunt făcute de NOVACI URIAŞI.(Foto: statueta de la Hârseşti, Cotmeana).

•

Două piese din aşezarea Corneşti, unicat în spiritualitatea geto-dacilor

Cercetător ştiinţific Ioan Bugilan, Timişoara

Descoperite pe locul fostelor aşezări dacice, altele decât locurile întărite, în aşezări rurale obişnuite şi care, după modul în care au fost identificate în teren, ne întorc cu gândul la structura aşezărilor răsfirate pe care le întâlnim şi în prezent, mai cu seamă, în zonele agro-pastorale-montane, dar care se vor fi regăsit şi în zonele de câmpie până ce evolutiv să se fi ajuns la structura formei adunate de azi.

Acestea au fost identificate la suprafaţă, prin prezenţa urmelor materiale relevate majoritar sub formă fragmentară, dar fără de care nu ar fi fost cu putinţă stabilirea atât a originii, cât şi a timpului în care aceste aşezări au fost viabile. Probele se constituite în principal din fragmente ceramice, de chirpici ars, de râşniţe etc., motiv pentru care, în prezenta susţinere, au fost încadrate ca elemente specifice în scopul diferenţierii de obiectul temei tratate.

De aproximativ trei decenii, aceste cercetări de suprafaţă, desfăşurate pe spaţii largi, cu precădere în cazul judeţului Timiş, au fost extinse şi în zone mai îndepărtate din Bihor, Caraş-Severin şi Mehedinţi. La acest capitol se poate afirma că, fără excepţie, în toate zonele enumerate de pe suprafaţa aşezărilor dacice rurale, cotate ca atare, dar şi fortuit, în afara acestora, au fost descoperite şi recuperate piese miniaturale întregi din piatră, altele decât cele considerate specifice. Într-o astfel de tipologie de piese miniaturale - cap uman - realizate stilizat în piatră, mai mult sau mai puţin reuşite figurativ, intervin o serie de factori, printre care, în primul rând, aş aminti atât viziunea de percepere a artizanului care a realizat piesa, cât şi posibilităţile lucrative oferite de materia primă, respectiv piatra.

Pe lângă aceste minore observaţii care ţin de detaliu şi nu de sens, nu pot trece neobservate şi alte calităţi demne de luat în seamă şi de reţinut care, în întregul lor, ne dau certitudinea că şi piatra, alături de lut şi de lemn, a ocupat un loc bine definit în cultura materială şi spirituală a geto-dacilor. Cultura, venită dintr-o lume anterioară acestora şi pe care o regăsim prin cea mai firească dovadă a continuităţii, are o bază multimilenară pe pământul binecuvântat al vechii Dacii.

Atribuite, după îndelungi căutări, spiritualităţii geto-dacilor, credinţei acestora că făcând parte integrantă prin consensul de reprezentări ce există între aceste simboluri miniaturale şi ceea ce generic am denumit - cultura megalitică cu reprezentări antropomorfe din Carpaţi - trei asemenea piese miniaturale se detaşează din acest context în mod distinct, prin metoda de şlefuire în raport cu metoda clasică de realizare a profilului uman prin dăltuire atestată prin restul pieselor.

Într-o altă ordine de idei, două din cele trei piese, se desprind la rândul lor prin atributul de unicat de interes muzeistic naţional. Piesele au fost recuperate din aşezarea Corneşti, judeţul Timiş, atestată, după natura elementelor specifice, ca fiind viabilă în sec. IV-V d.Chr. Prima piesă, o rozetă de alabastru, a fost descoperită în acelaşi loc cu cea de-a doua, fapt ce presupune apartenenţa lor la aceeaşi persoană, probabil un reprezentant popular al cultului sau, pur şi simplu, un practicant mai deosebit. Cu un diametru de 6 cm., faţa fiind sugerată printr-o mică intervenţie de detaşare de material executată pe circumferinţa acesteia, cea de-a doua piesă executată într-o formă alungită (18 cm), dintr-o rocă comună, se remarcă prin dubla funcţionalitate de folosinţă. Atât ca realizare plastică, de cap uman, după modul normal de privire, cât şi din punct de vedere ergonomic, răsturnată cu capul în jos, piesa se transformă într-un veritabil zdrobitor de piuă sau unealtă de lustruire a pastei ceramice (rezultată prin prelucrarea generală a piesei de început) mulându-se perfect în palmă. O altă caracteristică ce, de asemenea, le dă valoarea de unicat ar fi aceea că, pe lângă realizarea stilizată a capului uman reieşită prin finisarea materialului, ambele piese au fost completate cu linii pictate, care reprezintă părţi ale capului uman, ochi, gură, podoaba capilară etc. Avem, în acest caz, primul portret pictat pe piatră de către un strămoş al nostru, acum mai bine de două milenii, tot aşa cum, mai târziu, zugravi şi meşteri populari vor picta pe sticlă şi lemn, scene din viaţa spirituală a poporului român sau icoane aflate până dăunăzi în fiecare casă rustică, văzute azi doar prin colecţiile de artă ale muzeelor sau prin cele particulare.

Două piese aparte, dar cu aceeaşi semnificaţie, a credinţei întruchipate, alături de alte zeci de mii, câte vor fi existat în tot atâtea aşezări rurale patriarhale ale geto-dacilor ne arată cât de unitară a fost una şi aceeaşi credinţă, fără nici cel mai mic semn de îndoială monoteistă. Tot atât de adevărat a fost însă şi coexistenţa, pe lângă credinţa de bază, a datinilor, unele dintre acestea ajunse până la noi prin urme ce se regăsesc în marea comoară etnografică a poporului român.

Aici se încheie un crâmpei dintr-o nouă deschidere pe care cercetarea istorică românească este invitată să o privească pentru prima dată pe seama dovezilor materiale şi, pe această bază, religia geto-dacilor să poată fi reconsiderată.

•

O teorie referitoare la etnogeneza poporului aromân macedonean

Prof.univ.dr. Ioan Cardula

Formarea poporului aromân macedonean începe din perioada neoliticului odată cu apariţia primului popor civilizat pelasgo-trac. Vatra pelasgo-tracilor este spaţiul CARPATO - DANUBIAN - PONTIC, de unde au început să se extindă la est până dincolo de munţii Caucaz, la apus ajung la Oceanul Atlantic, la nord la Marea Nordului, iar la sud ajung la Marea Egee şi Asia Mică şi de acolo în Africa de Nord.

Fundamentarea acestei teorii se bazează pe surse ISTORICE, LITERARE, TOPONIMICE, EPIGRAFICE şi ARHEOLOGICE.

HERODOT, în lucrarea "Istorii", semnalează că "primii locuitori ai Eladei erau PELASGII", subliniind că aceia care locuiau în regiunea Pindului se numeau MACEDONENI. Prezenţa pelasgo-tracilor în Macedonia este confirmată de toponimiile existente în spaţiul balcanic, ca de exemplu TRAKIGOS - PELAGOS (arhipelagul tracic din Marea Egee) sau PELAGONIA, câmpia Macedoniei.

LIMBA. După autorii romani Plautus şi Quintilian, pelasgii vorbeau un dialect al limbii latine barbare, numit ARAMIC sau ARAMEIC, care este - după cercetările noastre - similar sau foarte apropiat de limba vorbită de aromânii macedoneni, fapt confirmat de descifrările epigrafice ale Inelului din EZER (Bulgaria) şi de inscripţia pelasgă din Insula Lesbos.

Poemele lui HOMER, ILIADA şi ODISEEA, reprezintă o altă sursă pentru cunoaşterea limbii trace, respectiv a limbii aromâne. O serie de oameni de ştiinţă greci, dar de origine aromână, cum sunt Gh. Exarhu, N. I. Liciu, Ath. Busbuki au găsit în epopeile lui Homer şi în alte cărţi scrise în greaca veche, cuvinte pe care aromânii le folosesc în vorbirea lor zilnică, cum sunt:

Limba greacă	Limba aromână	Limba română
TALAROS	TALAR	PUTINA
SKAFA	SCAFA	PAHAR
FRIKI	FRICA	TEAMA, FRICA
KOPI	CUPIE	TURMA DE OI

MĂRTURII EPIGRAFICE. În lucrarea "Limba traco-dacă, fondul limbilor indo-europene", autor Branislav Stefanoski, scrisă în limba aromână şi tradusă în limba română (Ed. Mirton, Timişoara, 1995), sunt prezentate 12 epici, 6 plăci litice funerare din secolul al VIII-lea î. Hr., două inele de aur (de la Ezerovo, Bulgaria şi Cilei, România), inscripţia pelasgă din Insula Lesbos. Aceste texte nu au putut fi descifrate de arheologii greci, dar în schimb au fost citite cu uşurinţă de B. Stefanoski, deoarece conţineau cuvinte din limba aromână.

În concluzie,

- ✓ Aromânii sunt urmaşii triburilor pelasgo-trace stabilite în Macedonia;
- ✓ Aromânii sunt autohtoni în regiunile unde trăiesc în prezent: Epir, Thesalia, Macedonia;
- ✓ Limba lor este similară cu limba latină barbară (arameica) vorbită de pelasgo-traci încă din antichitate;
- ✓ Aromânii şi-au păstrat etnicitatea într-o perioadă când au fost ocupaţi de romani, de bizantini, de otomani, de slavi, cu toate vicisitudinile prin care au trecut;
- ✓ Aromânii au o istorie foarte veche şi bogată, predecesorii lor, regii Macedoniei Filip al II-lea şi Alexandru cel Mare Macedoneanul au construit primul Imperiu din Europa, mult înaintea celui Roman.

Aromânii trebuie să fie mândri de limba lor, care este una dintre cele mai vechi din Europa, şi de o istorie cum au puţine popoare din Europa.

Inscripţia de la Tărtăria - o enigmă explicată

Prof. Ion Moldoveanu

Considerată ca fiind cea mai veche din această parte de lume şi printre cele mai vechi din istorie, de o vârstă cu cele din Mesopotamia, inscripţia de pe tăbliţa rotundă din argilă, de la Tărtăria, poate fi decodificată prin simplificarea lecţiunii, până la nivelul evidenţei, corespunzător gândirii concrete a omului primitiv. Astfel, ţin de domeniul evidenţei următoarele premise.

•Tăbliţa (aceasta) fiind rotundă, va fi rotită, cu mâna dreaptă, firesc, în sensul acelor de ceasornic, astfel încât sensul de lectură va fi, în consecinţă, de la dreapta la stânga.

•Ea este prevăzută cu un orificiu descentrat, prin care, trecând un ax, sub influenţa gravitaţiei, se va aşeza de la sine, mereu în aceeaşi poziţie, arătând astfel care este „susul", de unde trebuie să fie începută lectura.

•Şi, în fine, faptul că este împărţită în patru segmente de cerc, delimitând patru idei.

•Astfel, în prima secvenţă, din dreapta-sus, în grupul celor patru semne înrudite – două cerculeţe aproximative şi două semicercuri, din ce în ce mai mari – se pot identifica uşor fazele lunii în descreştere. Al cincilea semn din şir, deşi trecut, din lipsă de spaţiu, în secvenţa următoare – un indiciu în plus că încolo trebuie să citim –, asemănător literei D, adică tot o semilună descrescătoare –, trebuie adăugat celor dinainte. Dovadă este chiar semnul de deasupra lor – o linie orizontală mai lungă, care întretaie alte cinci liniuţe oblice – şi care nu este altceva decât un răboj, aşa cum mai foloseau încă unii ciobani analfabeţi, pentru a ţine socotelile, adică o cifră primitivă, care prin numărarea legăturii de liniuţe oblice indică aici, spre verificare, tocmai numărul cinci. Aşadar, „*Acum cinci pătrare lunare…*" sau, aproximativ, „*Acum treizecişicinci de zile…*"

•În cea de-a doua secvenţă, din stânga-sus, a mai rămas astfel de interpretat un singur semn, foarte sugestiv de altfel, înfăţişând un jilţ. Dacă până şi în zilele noastre scaunul este asociat cu funcţia de şef, cu atât mai mult în timpurile primitive, când nu oricine putea avea un astfel de scaun, el nu putea să desemneze pe altcineva decât pe „*şeful de comunitate*".

•A treia secvenţă, din stânga-jos, dar ajunsă prin rotire sus, înfăţişează, în primul rând, un arc, a cărui săgeată nu pleacă ci, dimpotrivă, vine către trăgător, care astfel

suportă acțiunea. Tot același sens îl indică și vârfurile ascuțite de sub săgeată care precizează în plus că este vorba de două săgeți. Această a doua informație este confirmată și de cel de-al treilea semn al secvenței, binecunoscutul răboj, care aici arată numarul doi. Deci: „ *... a fost lovit de două săgeți...*”.

•Cea de-a patra – și ultima secvență, din dreapta-jos, ajunsă sub rotire, apare acum răsturnată, schimbându-și înfățișarea și deslușindu-și sensul. Se recunoaște o colibă cu acoperiș din căpriori, suspendat pe piloni de susținere, o locuință primitivă. Ultimul semn al secvenței – și al inscripției – un punct ascuns sub o mică boltă – precizează însă că este vorba de o locuință subterană, un tumul, un mormânt: „*... și a fost pus în mormânt*.”

•În concluzie: „*Acum cinci pătrare de lună, șeful de comunitate a fost lovit de două săgeți și a fost pus în acest mormânt*.”

Într-adevăr, inscripția de la Tărtăria a fost descoperită într-un mormânt „princiar”. Un mesaj trimis urmașilor de peste milenii, în memoria conducătorului dar și a „scriitorului” lui.

•

Toporaşul de pe Valea Mozacului

Prof. Ion Nania, Piteşti

Valea pârâului Mozacu, cel mai important afluent al Dâmbovnicului din județul Argeș, constituie un adevărat miracol în ceea ce privește locuirea umană de-a lungul timpurilor, prin cele 116 vetre arheologice.

Pe această vatră a existat o locuire neîntreruptă din fazele timpurii ale epocii bronzului până în Evul Mediu. Aici s-au descoperit un topor de piatră de o rară frumusețe, un cuțit lucrat dintr-o rocă dură, o măciucă de piatră, lucrată prin șlefuire, precum și un obiect care rămâne unicat pentru științele istorice. Este vorba despre un toporaș cu gaură, lucrat dintr-o rocă dură, care pe partea din față, unde iese capătul cozii, posedă mici pigmenți circulari de siliciu sau cuarț, care după spălare și curățire devin strălucitori ca niște diamante, asemănându-se cu anumite constelații, mai ales Cassiopeea.

Între cele patru „stele” dispuse în formă trapeziodală se află scris, prin săpare, în corpul dur al toporului cu litere asemănătoare celor ale alfabetului etrusc timpuriu, în afară de litera P, care este perfecționată, părând a fi a unui alfabet mai evoluat, trei cuvinte latine: SVI MI PIE, care se pot traduce ușor și foarte clar: „Pentru mine după dreptate” sau „după lege”.

De reținut, că după multe surse arheologice și istorice, etruscii au fost originari din Vatra Europei, adică spațiul carpatin.

De la prima vedere se observă că literele alfabetului getic timpuriu, de pe Valea Mozacului, au fost mai perfecționate, mai evoluate, iar citirea se face de la stânga spre dreapta, ca și azi.

Semnificativ este faptul că scrierea celor trei cuvinte-rugăciune în interiorul „constelației Cassiopeea” nu este întâmplătoare, poporul daco-român a numit dintotdeauna Cassipeea „Scaunul lui Dumnezeu”, concepție bine conturată și generalizată în mentalitatea geților timpurii de pe Valea Mozacului și din întreg spațiul getic al vremii respective.

Vechimea scrierii geților de pe Valea Mozacului, de pe amintitul toporaș, ca de altfel și a celorlalte obiecte descoperite pe această vale, se interferează între cultura Verbicioara III, cu faza Tei III, încadrându-se între anii 1500-1375 î. Chr., deci cu aproape 200 de ani înaintea alfabetului fenician, care era mult mai arhaic.

Scrierea alfabetică a geților autohtoni este o perfecționare a aceloraşi locuitori care au întrebuințat pentru prima oară scrierea pictografică de la Tărtăria, din Transilvania sau a celor din localitatea Isaiia, jud. Iași, din epoca neolitică.

•

Pelasga-valaha – limba inscripțiilor de pe Tăblițele de la Tărtăria?

Prof. Ionel Cionchin, Timişoara

Tăblițele de la Tărtăria aparțin străvechiului complex cultural timpuriu Turdaș-Vincea, propriu neoliticului sud-est european, datat în mileniul al VI-lea, în jur de 5300–5200 î.Ch., făcând parte din scrierea „Vechii Civilizații Europene/Old European Civilization”, dovadă certă a apariției scrierii în sud-estul Europei. Sute de vase, farfurii, cupe votive din zona centrală și estică a Peninsulei Haemus/Balcanică aparțin perioadei timpurii și clasice ale culturii Vincea (Gumelnița, Boian, Gradeșnița, Vrața), prezentând semne ale scrierii Vechii Civilizații Europene/ Old European Civilization. Pentru descifrarea tăbliţelor inscripționate de la Tărtăria, trebuie luate în considerare:

- Tăblițele de la Tărtăria, aparținând scrierii Vechii Civilizații Europene, sunt cu aproape 2000 de ani mai vechi decât scrierea sumeriană, presupunând schimbări nu numai în scriere, dar și în limbă.

- Pelasgii/străvechii valahi, de neam euroindian, au fost creatorii Vechii Civilizații Europene, de aceea ar fi firesc ca descifrarea să se facă în limba acestora sau în alte limbi euroindiene și nu prin cea sumeriană, care este limbă neindoeuropeană.

Pentru descifrarea scrierii Tărtăria, considerăm că este necesar a cerceta tăblița circulară. Confecționată din lut ars, tăblița circulară are un diametru de 6,6 cm., cu un orificiu în partea superioară, ceea ce presupune că era utilizată ca “medalion” în cazul în care era legată cu „sfoară”. Tăblița este împărțită de o „cruce” în patru cadrane/ planuri, în fiecare dintre ele fiind semne inscripționate.

„Scribii” de la Tărtăria aveau vaste cunoștințe de geometrie, dimensiunile cercului (raza, diametrul, lungimea, aria) și indiscutabil valoarea lui „Π” (pi). Dispuneau de unități de măsură, printre care „degetul”, așa cum rezultă din diametrul tăbliței care era de 3 degete, adică 6,6 cm (1 deget = 2,2 cm).

Considerând scrierea „dar al zeilor”, expresia raportului esențial între om și divinitate, dar și o legătură sacră între număr și cuvânt, vom determina denumirile numerelor de pe tăblița circulară de la Tărtăria. Considerând că popoarele nu dispar fără a lăsa „urme lingvistice”, se va lua în considerare denumirile din limbile euroindiene arhaice, dar și din limba valahă/ română, continuatoarea și purtătoarea unor cuvinte multimilenare ale limbii pelasge a străvechilor valahi, făuritorii Vechii Civilizații Europene/ Old European Civilization.

•

EPISCOPUL WULFILA, O RECONSIDERARE

Dr. Iosif Niculescu

Privind înapoi istoria creştinismului nu putem trece cu vederea că secolul al IV-lea al noii ere a fost marcat de evenimente istorice şi spirituale extraordinare. Întreg acel veac a fost peste tot presărat de personalităţi aparte, unelte ale lui Hristos care au răspuns aşa cum li s-a rânduit chemării divine.

Încetarea prigoanei romane, libertatea cultului creştin, rezidirea bisericilor, combaterea curentelor eretice, între care cea mai nocivă – arianismul –, au constituit tot atâtea capitole de realizări în istorie a doctrinei evanghelice, fapt pentru care unii istorici i-au acordat supranumele de „veacul de aur".

Între acele pomenite unelte ale Divinităţii, s-a remarcat în a doua jumătate a acelui secol şi un episcop cunoscut sub numele de Wulfila (în altă versiune Ulfila). Prezenţa lui şi activitatea misionară desfăşurată între altele şi pe pământul ţării noastre, au făcut ca de-a lungul veacurilor să fie privit de unii cercetători ca un pion însemnat al creştinismului din Daco-geţia, pe atunci într-o situaţie politică turbure, ca urmare a părăsirii Daciei ocupate de romani, iar o alta, mai ales zona estică şi nordică sub influenţa zisă a dacilor liberi, fără a se putea vorbi de existenţa unei organizaţii statale. Peste aceste două zone tronând în acel veac stăpânirea ostrogoţilor, a căror origine şi începuturi sunt încă departe de a fi cunoscute deplin.

Puţinele date biografice pe care le deţinem spun că era după tată originar din Capadocia, ba chiar acel părinte era preot creştin, care în cursul unei invazii gotice în Capadocia fusese luat prizonier şi adus la nordul Dunării. Fiul său, acest Wulfila (nu i se cunoaşte numele de botez), s-a născut la 318. Fără îndoială că tânărul fiu de preot a putut creşte într-o stare de mare speranţă, o dată cu ridicarea lui Constantin cel Mare. De aceea nu i-a fost greu să se angajeze pe drumul tatălui său, să se pregătească teologic, dar şi lingvistic, adică pe lângă limba maternă – subiect de discuţie – să înveţe pe puţin şi limba latină, limba oficială a imperiului roman. În istorie apare ca episcop al goţilor. Unde şi ce studii a făcut nu se mai ştie. La sinodul de la Niceea avea de-abia 7 ani, aşa că nu a putut fi marcat de acest memorabil moment decât indirect, poate prin tatăl său, dacă va mai fi trăit. Este numit episcop al goţilor la 348.

Activitatea lui propriu-zisă se remarcă după 350, moment în care Atanaric, regele ostrogoţilor, desfăşura o aprigă prigoană la nordul Dunării împotriva creştinilor ţinând de Constantinopol. El nu s-a dat înapoi de a-şi sacrifica propriul fiu care a preferat moartea decât de a părăsi credinţa niceeană. Tradiţia susţine că acest fapt l-ar fi întors în cele din urmă pe Atanaric la calea cea dreaptă.

În contextul acestei prigoane şi-a desfăşurat Wulfila întreaga lui activitate, fiind silit în două rânduri a se refugia la sudul Dunării, în Moesia. Afară de activitatea pastorală, împrejurările l-au silit să aibă şi o susţinută lucrare de conducere efectivă a turmei sale, care după cum se ştie, l-a urmat în exilurile transdanubiene. Ceea ce însă l-a făcut cu deosebire cunoscut a fost actul, în acea vreme, de îndrăzneală, de a traduce în altă limbă, zisă cea gotică, Sfânta Scriptură, aproape integral, care traducere s-a păstrat parţial până astăzi sub numele de *Codex argenteus*.

De această operă a sa el este legat prin o a doua legătură de istoria poporului român.

Biblia lui a avut un destin din cele mai curioase, incomplet cunoscută, fiind dusă din Italia în apusul Europei, ca până în cele din urmă să ajungă în Suedia.

Despre limba folosită de Wulfila spre a reda textul latin spre înţelegerea poporului pe care îl păstorea sunt deschise dezbateri nu mai puţin aprinse, ca şi asupra poziţiei lui religioase, fiind socotit, afirmăm, pe nedrept, a fi fost mărturisitor al rătăcirii lui Arie, dacă nu integral, cel puţin „pe jumătate", fiind de unii socotit „semiarian".

Ne vom ocupa, pe cât ne-o îngăduie timpul şi spaţiul, de trei aspecte ale vieţii şi operei sale, adică:

- Zisul arianism,
- Limba folosită la traducerea Bibliei,
- Alfabetul folosit în această scriere.

Argumentele noastre încearcă a risipi un văl, nu întâmplător pus peste această istorie şi prin care urmaşii şi interesaţii nu au putut vedea corect adevăratul chip al acestui adevărat apostol al lui Hristos de la nordul Dunării. Şi nu numai atât, ci şi că limba folosită de el a fost limba getică a vremii, vorbită de poporul nord-dunărean şi nu de pătura suprapusă, zişii ostrogoţi. Acea limbă fiind angajată în procesul de trecere de la limba necreştină la una care mărturisea pe Hristos, dar care păstrându-şi mecanismele interioare ancestrale, s-a putut constitui în intermediara spre actuala limbă română.

Cât despre alfabetul folosit, nu sunt prea multe de spus, el nefiind propria lui creaţie, ci numai un fel de adaptare şi înfrumuseţare a unei scrieri preexistente, socotită de unii a fi fost scrierea getică.

Ne dăm seama de riscul pe care ni-l asumăm, dar îndrăznim, fiindcă socotim că este de datoria noastră de români de a cinsti cum se cuvine un mare spirit binefăcător strămoşilor noştri. Şi dacă această binefacere i-ar putea fi contestată, cu privire la limba şi scrierea lui, lucrarea sacerdotală nu poate fi negată. Ea este una din pietrele de temelie ale creştinismului nord-dunărean care prin persistenţa lui şi-a arătat tăria de nezdruncinat a începutului.

•

Cutume ale poporului român cu privire la ritualurile de naştere şi de moarte transmise de substratul geto-dacic

Prof. Iuliana Cordie, Giurgiu

Izvoarele scrise antice, coroborate cu dovezile arheologice, pun în evidenţă ritualuri ale geto-dacilor care se regăsesc în cutumele poporului român.

Astfel, la naşterea copiilor geţii şi tracii aminteau necazurile pe care aceştia trebuiau să le treacă în timpul vieţii pentru ca apoi să devină nemuritori.

Când îşi îngropau morţii, prin inhumaţie sau incineraţie, se bucurau că aceştia au scăpat de greutăţile traiului pe pământ, fiind nemuritori alături de Zalmoxis. De aceea cred că nu au fost dificultăţi la creştinarea geto-dacilor pentru că, în cadrul credinţei în Iisus Hristos, ideea de nemurire era înlocuită cu ideea apropiată de înviere şi viaţă veşnică, unde nu este întristare. La români, ca şi la geto-daci, la îngroparea defunctului, se organizează mese de pomenire la primii, şi banchete funerare la ceilalţi. Jocurile de la priveghi, organizate în comuna Nerej şi consemnate de cercetătorii C.Brăiloiu şi H.H.Sthal, evocau vechiul rit de incineraţie a morţilor, puterea protectoare şi purificatoare a focului în jurul căruia jucau şi se amuzau participanţii la ceremonie. Unii informatori înregistraţi în jurul anului 1927 spuneau că, mai demult, era trecut prin foc şi mortul. Corpul defunctului era legat de corpul unuia dintre tinerii participanţi la ritual, iar acesta sărea cu el în mijlocul focului. Măştile funerare întâlnite în diferite zone etnografice erau executate nu numai pentru a-l apăra pe defunct de acţiunea rea a demonilor şi a divinităţii funerare ci şi pentru apărarea rudelor şi a prietenilor rămaşi în viaţă, de acţiunile strigoilor. Măştile reprezentau caricaturi ale personajelor în vârstă, cu orificii pentru ochi, gură, nas, la care se adăugau barba şi mustăţile. Acestea se numeau *uncheşi*. R. Vulcănescu aminteşte credinţa că aceste măşti se referă la coborârea uncheşilor din munţi care cândva jucau în ritmuri de tobe şi fluiere pentru a înlesni primirea uşoară a sufletului defunctului alături de strămoşi (vezi zonele Vrancea, M-ţii Apuseni, Gorj, Ţara Haţegului).

În timpul ritualurilor de înmormântare tinerii organizau jocuri ca *bondariul, bâza, coţofana, căruţaşul* etc. pentru a anunţa participanţilor la ceremonie, trecerea alaiului defunctului către cimitir (zone: M-ţii Apuseni, Vlaşca); înainte de închiderea finală a sicriului se punea pe fruntea defunctului sau defunctei (zona Vlaşca) „orarul" care consemna trecerea celor morţi către o viaţă veşnică. În anul 1951, cercetătorul Ion Horaţiu Crişan a notat în comuna Orăştioara de Sus, judeţul Hunedoara, prezenţa la priveghiul unei bătrâne a unor feciori mascaţi care purtau un mare falus de lemn şi executau un interesant dans falic în pridvorul casei. Acest dans vizează continuarea neamului defunctei pe pământ; în timpul jocului ritual se simula actul procreării şi al naşterii. La moartea tinerilor necăsătoriţi, în toate zonele etnofolclorice, se împodobeşte un brad tânăr cu ciucuri de lână colorată, o năframă, un colac şi o lumânare prin care se vesteşte că cel mort se va căsători în viaţa veşnică.

Toate aceste tradiţii dovedesc baza puternică a substratului geto-dacic în cutumele de azi ale poporului român dovedind de-a lungul timpului valori spirituale inestimabile în istoria universală a popoarelor.

•

Date noi privind folosirea „scrierii" în civilizaţiile neolitice carpato-danubiene. Mitograma de la Ocna Sibiului

Prof. dr. Iuliu Paul, Alba Iulia

Pe teritoriul Ocnei Sibiului, la locul numit „Triguri" – o terasă înaltă a pârâului Visa, situată în apropierea vechilor mine de sare (actuale lacuri) – a fost identificată şi apoi cercetată, prin săpături sistematice (începând din 1977), cea mai întinsă aşezare neolitică timpurie din ţara noastră. În cuprinsul ei, au fost atestate şase niveluri succesive de locuire marcate prin bordeie şi locuinţe de suprafaţă (I. Paul, 1989).

Aşezări datând din aceeaşi epocă au fost descoperite şi cercetate, câţiva ani mai devreme, la Gura Baciului (jud. Cluj) şi Cârcea (jud. Dolj).

Coroborarea datelor de ordin tipologico-statistic şi stratigrafic, rezultate din săpăturile întreprinse la Ocna Sibiului, şi confruntarea acestora cu datele oferite de literatura de specialitate privitoare la întreaga arie de răspândire a fenomenelor neolitice timpurii din zona balcano-carpato-dunăreană (I. Paul, 1989), au îngăduit formularea ipotezei potrivit căreia, pe teritoriul nord-dunărean, acest „orizont cultural" se profilează ca o cultură distinctă, cu o evoluţie relativ îndelungată. Ea a primit numele convenţional de Precriş. În locuinţa nr. 8 din aşezarea de la Ocna Sibiului au fost descoperite mai multe reprezentări plastice caracteristice acestui orizont cultural, printre care se remarcă şi câteva ipostaze ale „zeiţei pasăre".

Un loc aparte în acest „panteon" al primilor „agricultori" carpato-danubieni, îl ocupă un inedit „ansamblu de cult", unic până în prezent, în această parte a lumii străvechi.

Este vorba, în primul rând, de o figură conică, confecţionată din piatră (gresie micacee), având baza de 2 cm., şi înălţimea de 4,5 cm. Figurina a fost găsită printre resturile locuinţei nr. 8, dezvelită prin

săparea secţiunii a XII-a şi a casetelor adiacente.

În preajmă, la cca. 30 cm. spre vest, a apărut şi o piesă de formă paralelipipedică, cu o latură (baza) deteriorată (ruptă), având lungimea de 4 cm., h = 2cm. şi lăţimea de 2,5cm., care pare să reprezinte suportul (piedestalul) pe care era aşezată statueta. Poziţia stratigrafică, dimensiunile, precum şi alte elemente caracteristice justifică asocierea celor două piese într-un ,,ansamblu" conceptual şi, implicit, funcţional (Pl II-1;2).

Atât statueta, cât şi piedestalul, poartă anumite semne, executate prin incizare-gravare care, după forma şi modul elaborat în care sunt dispuse, par să reprezinte simboluri, ideograme, realizate într-o manieră liniară. Potrivit contextului în care au fost găsite, ele aparţin primilor ,,agricultori" din aria carpato-dunăreană, adică purtătorilor aşa numitei Culturi Precriş, databilă în mileniul al VI-lea î.Chr. Ea s-a născut ca urmare a simbiozei etno-culturale, dintre purtătorii unor străvechi civilizaţii egeeo-microasiatice (Cultura Proto-Sesklo, în primul rând) – pătrunşi în zona carpato-dunăreană în mileniul al VI-lea î.Chr. – şi vechile populaţii locale epipaleolitice. Această simbioză a dus pe plan spiritual la un sincretism magico-religios a cărui reprezentare tipică este ,,ansamblul" (idol cu piedestal) descoperit la Ocna Sibiului.

Singura analogie cunoscută până în prezent o reprezintă statueta, dăltuită schematic, tot în piatră (calcit), descoperită mai demult, în cunoscuta aşezare neolitică timpurie (mil. VII-VI î. Hr.) de la Çatal-Hüjük, din Anatolia. Descoperitorul (J.Mellaart, 1967) afirmă că statueta ar reprezenta un om călare pe un taur.

Alţi cercetători (O.Hokmann, 1968) cred că este vorba de o pereche îmbrăţişată. Comparând cele două reprezentări, optăm pentru cea de a doua interpretare. Aceasta, cu atât mai mult cu cât statueta de la Ocna Sibiului – deşi asemănătoare ca formă şi trăsături generale cu cea din Anatolia – se individualizează de aceasta din urmă atât printr-o expresie esenţializată, de un schematism accentuat, cât şi prin faptul că simbolul principal (perechea îmbrăţişată) reprezentat, plastic, printr-o combinaţie de ornamente în relief, adâncite ori gravate, este completat (,,explicitat", s-ar putea spun printr-un ,,sistem de semne, dispuse pe registre, ceea ce lasă să se întrevadă o structură intenţionată care-i dă caracterul unei (adevărate) inscripţii (Pl I-2a). De remarcat este faptul că, cel puţin unele dintre aceste semne (ideograme) – aflate în îmbinări ,,sintactice" variate şi, se pare, complementare şi pe piedestalul figurnei (Pl I-2) – par să derive din vechile semne şi simboluri cu rost, la rândul lor complementar, cunoscute atât în aria paleolitică rupestră, cât şi în cea aplicată (incizată, zgâriată), pe oase, ce se păstrează, inclusiv pe teritoriul ţării noastre, până în zorii epocii neolitice. Printre acestea, pot fi desluşite – îndeosebi pe statuetă – semne masculine şi feminine, precum şi cupluri de semne, dispuse pe două registre clar delimitate. Registrul superior este dominat de semne masculine, care întregesc (completează) personajul reprezentat, schematic, ca un bărbat cu barbă, precum şi, probabil, atributele acestuia. Edificatoare în acest sens par a fi cele două semne (soarele, sau un alt astru, şi luna), plasate în partea stângă a figurinei. Registrul inferior este dominat de semnul feminin – rombul – plasat în poziţia centrală, dăltuit într-un relief nu prea înalt, într-o manieră similară cu capul şi barba, puternic stilizată, ale personajului masculin din registrul superior. Semnul feminin este asociat cu o seamă de cupluri de semne, executate într-o manieră asemănătoare celor din registrul superior.

Privite în ansamblul, aceste grupuri de semne includ – prin asocierea unor simboluri chtoniene şi urano-solare – un simbolism complex de structură antropocosmică.

Având în vedere cele de mai sus, precum şi faptul că în credinţele unora dintre cultivatorii primitivi, în care atât originea cerealelor, cât şi ,,mitul creaţiei" (crearea Lumii) este adesea pusă în relaţie cu o hierogamie (căsătorie) între Zeul Cerului şi Mama Pământ, sau cu o dramă mitică implicând împreunarea sexuală, moartea şi reînvierea (,,misterul vegetaţiei"), suntem, credem, îndreptăţiţi să emitem ipoteza potrivit căreia ,,ansamblul" de la Ocna Sibiului este prima încercare – cunoscută până acum în Europa – de redare prin mijloace plastice – şi grafice totodată – a ,,mitului creaţiei". Cu alte cuvinte, avem de a face cu o ,,mitogramă", a cărui rost era, se pare, acela de a consemna (fixa), a conserva şi a transmite acest gen de cunoştinţe de ordin spiritual şi, poate, totodată, de a provoca – privitorului din epocă – rememorarea şi, probabil, exprimarea orală a mitului în întregul său, ca şi excitarea practicilor rituale asociate.

Semnificaţia cultural-istorică a acestei descoperiri este deosebită, întrucât ea dovedeşte că cele mai vechi populaţii neolitice, cunoscute, până acum, în zona carpato-dunăreană, au reuşit să creeze structuri socio-economice şi fenomene de suprastructură elevate, cărora nu le-a fost străină folosirea unui ,,sistem de scriere", nealfabetic, de caracter liniar, bazat pe vechi tradiţii locale, simboliste. Aceasta datează, deci, cu mult înaintea sistemelor de scriere cu care au fost asociate şi bine-cunoscutele, de acum, tăbliţe de la Tărtăria. Precum se ştie, acestea din urmă au fost socotite de specialişti fie ,,importuri", fie imitaţii locale după tăbliţele mesopotamiene, atribuite aşa-numitei perioade ,,proto-literate" a culturii sumeriene, respectiv secvenţei cultural-cronologice Djemdet Nasr III b, a cărui datare a fost stabilită, pe baza cronologiei scurte (Mesopotamiene), pe la 3.000 î. Chr.

Diferenţele cronologice şi tipologico-stilistice dintre descoperirile de acest gen, incluzând şi tipuri de ,,sisteme grafice" diferite, ilustrează faptul că, în pofida unor rădăcini originare, parţial comune, avem de a face cu valori spirituale create în zone, arii culturale şi condiţii social-istorice specifice.

Descoperiri de felul celor prezentate succint, mai sus, contribuie la relevarea unora dintre elementele constructive ale complexului proces istoric care a dus, spre pildă, la închegarea aşa-numitei ,,entităţi culturale europene" din mileniile VII-VI î. Chr. În acest cadru, teritoriul românesc a constituit, potrivit noilor descoperiri – printre care se numără şi cele de la Ocna Sibiului – un adevărat ,,epicentru", o ,,placă turnantă" a spaţiului istoric european.

•

Mesajul arhaic – verbal şi scris – la daco-valaho-români

Luca Manta, Bucureşti

Cercetarea istorică, arheologică, lingvistică, etnografică etc. din România a descoperit până în prezent o multitudine de dovezi scrise şi verbale din care se poate deduce că limba română poate fi încadrată între limbile cele mai vechi din lume.

Din păcate, majoritatea acestor mărturii descoperite nu sunt unitare, căci le lipseşte un factor comun, care să închege toate aceste elemente răzlețe.

Lucrarea de față rezolvă şi răspunde pozitiv acestor probleme pe baza Teoriei codării limbii române / T.C.L.R., teorie nouă pe plan mondial, în care informația semantică apare la nivel de fonem, unitate analogică pe care am denumit-o SEM şi prin care întregul cuvânt decodat devine o sumă de SEM-uri sau este un Mesaj codat.

Din antichitate se ştie că în Grecia antică au existat două şcoli filozofice, una a lui Pitagora şi alta a lui Aristotel, ce căutau să demonstreze o legătură semantică între semnificație şi semnificant. De atunci şi până în prezent învățătura lui Aristotel şi Platon a stabilit şi a impus că nu există nici o legătură între semn şi semnificația cuvântului.

Ei bine, de curând, autorul acestei lucrări a descoperit că, acest lucru este posibil a fi demonstrat pe baza unor asignări fonemice cu care încep cuvintele din vocabularul limbii daco-valaho române şi care decodare a fost verificată la nivel de fonem, după care s-a aplicat chiar şi în interiorul cuvintelor. Iată în acest sens câteva mici exemple de cuvinte asignate: foc-fum, greu-gol, lung-lat, mare-mic, dor-durere; la fel ne apar codate cuvintele vârtej, vuiet, vijelie, vânt, viscol, viforniță, val, viitură, vîltoare, vipie, văpaie, vâlvătaie, vulcan etc... cuvinte ce exprimă o serie de fenomene naturale, ce reprezintă o variație de viteză şi care au ca factor comun algoritmul fonemului „V" = variat-violent; iată o serie de cuvinte sinonime asignate: tije, lujan, lujer, turjan, tujilean ca şi rejeton / drageon (fr).

Iată de pildă cum arată o decodare semantică pe bază de algoritmi:

S= Sumă (+) / Scos (-) din sumă; Salt / stă,... în serie;

O= Ocol (+ / -) / Oval – orbital; Organizat / Oprit (Ø);

A= Apariție; Activitate / Acumulare (+ / -);

R= Rotație (+ / -) – Rupe; Răspândire (+) – Revenire (-);

E= Efect energetic; Există, Egal, Iese;

V = Variat (formă, mişcare etc.); Violent;

Î = Întrepătrundere – sens către interior;

R = Rotație (+ / -) – Rupe; Răspândire (+) – Revenire (-);

T = Translație / Torsiune / titirez (spin +); Transformare – Sunet;

E = Efect energetic; Există, Egal, Iese;

J = Jumătate cu josu-n sus / Ajunge jos;

Teoria codării limbii române a fost elaborată pe bază de analiză statistică şi a stabilit câte un algoritm semantic pentru fiecare sunet/fonem aferent literelor de la A-Z din actualul alfabet al limbii române şi care algoritmi sintetizați au forma unui tabel, de unde pot fi folosiți la analiza şi decodarea fonemică a limbii daco-valaho-române.

Lucrarea de față este vastă şi cuprinde în prezent peste 40 pagini, unde apar înscrise o serie de demonstrații fonemice, legi semantice, cât şi peste 10 aplicații, toate însoțite de 23 de planşe color per fonem de la A – Z.

Teoria lansată la Simpozionul de la Vălenii de Munte în anul 1986, a fost tipărită în revista „Renaşterea Daciei" nr.1/1992 şi este în prezent înscrisă ca pagină în Internet.

Cu ajutorul T.C.L.R. se pot face cercetări pluridisciplinare în limba daco-valaho-română, de unde se pot desprinde noi aspecte istorice, arheologice, filozofice etc.

•

Evoluția simbolisticii arborelui sacru pe costumul popular din Comăna, județul Braşov

Lucian Comşa, student, Braşov

În lucrarea de față am încercat să urmărim evoluția simbolului arboricol din mai multe perspective.

Am ales subzona etnografică şi culturală Comăna, deoarece condensează o bogată încărcătură simbolistică şi culturală, fiind loc de confluență a Țării Oltului cu Țara Făgăraşului şi cu Târnavele.

Se urmăreşte evoluția istorico-ideatică a totemului arboricol, prima scară evolutivă fiind triciclul arbore cosmic, arbore ceresc şi arbore al vieții. Ideile sunt exemplificate prin simboluri palpabile, prezente pe costumul popular, prin fotografii şi versuri populare.

O a doua linie evolutivă o reprezintă dezvoltarea simbolisticii arborelui sacru pe baza conceptului bine-rău prin încolțirea din sămânța primordială, evoluția şi încolțirea a două semințe gemene până la despărțirea definitivă în cele două principii.

Cea de a treia scară urmăreşte evoluția de la simbolul primar la stilizare.

În concluzie, am ajuns a sugera o posibilă explicație a originii literei **X** prin prisma evoluției ideatice a simbolului arboricol.

•

CETĂȚILE DACICE: COSTEŞTI, BLIDARU şi SARMISEGETUZA. Materiale şi tehnici de construcții

Lucreția Eugenia Brezeanu, cercetător ştiințific

În apropierea cetăților dacice, dar în special în zona capitalei, s-au găsit grandioase lucrări de fortificații, unitare în concepția de amplasare în teren, dar cu elemente constructive diferențiate, ingenios adaptate locului.

Cetățile dacice cercetate până acum sunt cele mai însemnate construcții din afara Imperiului roman comparabile cu cele ale civilizației imperiale. Aceste cetăți se disting prin:

-ample lucrări de terasare antropogene consolidate specific chiar şi prin plantări de arbori, umpluturile de terasă ajungând la sute de metri cubi; după realizare, aceste terase erau amenajate prin lucrări de infrastructură în cinci straturi succesive;

-lucrări de circumvoluție, de încercuire, pentru a face mult mai dificil accesul în apropierea zidurilor cetății;

-subîmpărțirea cetăților în "curți interioare" asimetrice, cu posibilități de orientare foarte grele pentru potențialii inamici care pătrundeau aici;

-în imediata apropiere a intrărilor era amplasat un zid care determina împărțirea celor intrați la atac în două părți, conduşi spre cele două capete ale acestui zid sau favoriza atacul din spate în cazul în care toți cei intrați se îndreptau spre acelaşi capăt al zidului;

-abundenta în material de construcție din fier ;

-construcții şi amenajări subterane pentru apă şi peşteri spațioase sau mai modeste, amenajate cu mai multe ieşiri;

-blocurile de piatră au o prelucrare aparte: au suprafețele laterale uşor înclinate pentru a mări aderența între blocuri şi a creşte rezistența zidurilor;

-prin realizarea zidului dacic din două straturi de blocuri din piatră, umplutura se constituie în punte termică; se poate să se fi produs şi fenomene de piezoelectricitate care înlăturau umiditatea din zid prin efectul de "electropompă capilară";

-pentru a se preveni alunecările de teren, s-au amplasat în ziduri barbacane cu filtru invers, considerate o invenție a secolului XX;

-un sistem eficient de jgheaburi care colectau apa precipitațiilor de pe ziduri şi din spațiile interioare ale construcțiilor expuse precipitațiilor;

-spațiile interioare au avut dimensiuni care dovedesc că au fost realizate ca "incinte rezonante";

-mortarul utilizat la cisterna de apă este septizant.

•

Urme pelasge în limba poporului catalan

Prof. Cătălina Lupu, prof. Joan Maria y Moya, prof. Ani Virgil, Barcelona, Spania

Pentru o mai mare claritate a cercetărilor făcute, lucrarea de față porneşte de la teoria lui Nicolae Densuşianu conform căreia în cele mai vechi timpuri ale migrației triburilor pastorale pelasge, limba acestui popor era răspândită pe o suprafață vastă a pamântului şi anume: Asia de Apus, Europa şi Africa de Nord.

Această ipoteză ne duce cu gândul la tradițiile religioase ale evreilor, după care, până la întemeierea Babilonului, a existat o singură limbă utilizată peste întreg pământul, şi la episodul biblic al amestecării graiurilor.

Extensiunea enormă a populației pastorale pelasge şi amestecul ei cu elemente ale popoarelor de altă rasă au avut drept consecință formarea mai multor dialecte pelasge.

Fiind convinşi de această teorie, nu ni se va mai părea deloc surprinzător să descoperim elemente extraordinar de asemănătoare în limbile şi tradițiile popoarelor de aşa zisă "gintă latină" şi nu numai.

Acest studiu analizează şi încearcă să pună în lumină evidenta înrudire a două popoare, şi anume: poporul roman şi cel catalan. În acest sens vom exemplifica cu dovezi concrete, culese în principal din limba catalană (care nu este un dialect spaniol, aşa cum încă se mai învăța în anul 1998 în universitățile din Bucureşti, ci o limbă de sine stătătoare). S-au găsit aproximativ 2.000 de cuvinte identice în ambele limbi plus cele asemănătoare din punct de vedere fonetic sau chiar morfologic. De asemenea, vor apărea exemple aduse din arhitectură (este vorba de arhitectura romanică a bisericilor din sec. X-XII, foarte asemănătoare cu bisericile noastre în stil bizantin) şi din pictura iconoclastă.

•

SAVANȚI ŞI COMEDIOGRAFI ROMANI DESPRE SCRIEREA LA GETO-DACI

Maria Crişan

Unul dintre aceşti eruditi a fost CATO CEL BĂTRÂN / CATO MAIOR (234 – 149 î.e.n.), consul şi chestor renumit. Ne este cunoscut mai ales prin tratatul său *De agricultura*, în care el narează şi despre proprietăţile tămăduitoare ale fiecărei plante în parte.

După cunoştinţele noastre, el este cel dintâi care, în lucrarea considerată pierdută *Origines,* subliniază că *alfabetul getic* a fost pus la punct sau înainte de Potop sau imediat după acesta, pe baza faptului că o stâncă uriaşă pe care fusese încrustat nu putea să ajungă în Belgia sau în Suedia decât adusă de un val sau de un gheţar. Cato Maior a văzut cu proprii săi ochi şi a cercetat această rocă uriaşă, mai înainte de a concluziona, precum mai apoi eruditii nordici din Evul Mediu. Pe baza şi a altor documente de care Cato a dispus şi de care noi astăzi nu mai dispunem, a conchis că „Geţii aveau o scriere cu mult înainte de întemeierea Romei, întrucât ei proslăveau faptele de vitejie ale eroilor lor în ode scrise şi acompaniaţi la fluier, ceea ce la Romani s-a întâmplat mult mai târziu." Şi cum Roma (aflăm şi de la TITUS LIVIUS, *Ab urbe condita*) a fost întemeiată în anul 753 î.e.n., aceasta înseamnă că, cel târziu în secolul al VIII-lea î.e.n., strămoşii noştri (dar şi ai multor alte popoare europene şi asiatice) aveau o scriere. Arheologia susţine această teză mai ales prin faimoasele *Tăbliţe de la Tărtăria*, cercetate şi de arheologi străini, printre care *Maria Gimbutas, Haral Harmann* şi *A. G. Kifişin*. Dar cel mai vrednic de crezare este eruditul poet roman şi *primul poet geto-dac*, PUBLIUS OVIDIUS NASO, care timp de aproape un deceniu a trăit pe vechiul teritoriu al patriei noastre, printre Geţi, Sarmaţi ş.a., le-a învăţat limba, a scris o carte întreagă de poeme din care nouă ne-a parvenit unul singur, păstrat în rezumat în *Pontica IV*, 13, 23-32, *Laudes de Caesare* (Elogiul lui Caesar). Acasă la el, în Tomis, unde a zăbovit cel mai mult – cel puţin şase ani – aveau loc serate literare în cadrul cărora şi localnicii, şi Ovidiu îşi supuneau criticii propriile producţiuni. În una din ele sulmonezul a recitat cu succes poemul în discuţie.

De altfel, punând alături toate alfabetele antice – fenician, ebraic, cadmean, elin, latin rustic, getic primitiv, conchidem, fără urmă de tăgadă, că cel mai vechi alfabet a fost cel getic din care s-au inspirat toate celelalte (inclusiv cel „inventat" de Wulfila, în care a *transcris,* nu *tradus*, cum eronat se afirmă, *Biblia* numită *Codex Argenteus*), confirmând astfel afirmaţiile lui Cato Maior, şi pe ale celorlalţi eruditi, Bonaventura Vulcanius Brugensis, Joannes şi Olaus Magnus Gothus şi Saxo Grammaticus (sec. XII), care au dispus de mult mai multe fragmente din tratatul *Origines* decât am dispus noi.

Că lucrurile au stat astfel ne-o confirmă şi ETRUSCII, populaţie cu o strălucită civilizaţie şi care în secolul al XV-lea î.e.n. erau deja bine organizaţi în 12 republici, aveau legi scrise din care s-au inspirat şi Decemvirii în *Lex Duodecim tabularum* = Legea celor 12 Table (cod roman pus la punct în anul 540 î.e.n.). Din legile etrusce s-a inspirat şi Diceneu în *Legile Bilagine*, adică *Valahice*, în vigoare în Ţara Făgăraşului şi Haţegului sub numele de *Lex antiqua Valachorum* până în Evul Mediu târziu. Faliscii din Etruria nu sunt altceva decât Vlahii (precum Falii de Vest – Vestgeţii şi Falii de Est – Ostgeţii, căci aşa apar ei numiţi în cele mai vechi documente, cf. Joannes Magnus, C. I, cap. 23, şi nu Ostrogoţi şi Vestrogoţi, cum îi numeau autorii latini). Etruscii au fost numiţi *tuisci* şi astfel ETRURIA a devenit TOSCANA cu capitala la Florenţa, sediul Renaşterii din secolul al XV-lea sub familia De Medici. Epoca de înflorire a etruscilor a fost anul 474 î.e.n., când au fost supuşi de gladiatorii romani. Etruscii care au fost vestiţi năieri ca şi Geţii / Sciţii, mari constructori de temple, sculptori şi pictori (personal, înclin să cred că şi Monumentul de la Adamclisi este opera lor), erau originari cam de pe teritoriul actualei Basarabii, Bucovinei şi Moldovei (sau inclusiv de pe aceste teritorii), deoarece dialectul vorbit până azi în Toscana este foarte asemănător cu cel al moldovenilor. Asemănări dialectale găsim şi în Sicilia şi apoi regiunea muntoasă din centrul Italiei, Abruzzi – ne trimite direct la Abrud, râu, munte şi oraş în Munţii Apuseni.

Cum limba este, în cele din urmă, definitorie pentru un popor, o naţie, chiar mai înainte de graniţe (vezi şi enclavele de valahi răspândite în toată lumea, pe unde se întinsese Imperiul Pelasgic şi cel geto-dac), este firesc să ne sprijinim şi pe scriitori ale căror mărturii pot fi la fel de preţioase ca acelea ale istoricilor. Este şi cazul celui mai de seamă comediograf roman TITUS MACCIUS PLAUTUS (250-184 î.e.n.), câteva decenii contemporan şi cu Cato, care şi-a ales personajele unora din comediile sale dintre cei mai vechi şi mai autentici locuitori ai Italiei, Daci şi Geţi, şi astfel le pune în gură idiomul pe care ei îl vorbeau acasă şi nu latina literară, epurată de getisme şi dacisme prin îndreptare ortografice şi ortoepice de tipul *Appendix Probi*. Un alt comediograf este PUBLIUS TERENTIUS AFER (194 – 159 î.e.n), a cărui comedie *Hecyra* = *Soacra,* spre exemplu, cu personajele Davos şi Geta, conţine, i.a., şi o replică celebră în care se dezvăluie un adevăr istoric de netăgăduit şi anume că romanii nu erau locuitorii autentici ai Romei, ci nişte intruşi, Geţii şi Dacii fiind acolo dintotdeauna la ei acasă.

•

Obiceiuri calendaristice de peste an ale românilor, moştenite de la daci

Prof. Marin Rădan

Alături de sărbătorile creştine – ortodoxe, calendarul popular al românilor menţionează o serie de obiceiuri care sunt moştenite de la strămoşii noştri geto-daci.

● Astfel, se spune că *Ziua Şarpelui* este sărbătorită în Ziua celor 40 de mucenici; în această zi, şarpele iese din pământ şi nu trebuie să fie omorât, iar femeile strâng buruieni de leac sau iarbă vrăjită. Cine omoară un şarpe în acea zi, e bine să-i pună în gură un căţel de usturoi şi să-l îngroape sub pragul uşii.

● *Alaiul lui Dragobete*, zeul iubirii şi al perechilor, se sărbătoreşte în Vlaşca, în ziua de 24 martie, şi se leagă de echinocţiul de primăvară.

● *Lazărul* este un colind, înainte de Paşti, care avizează pe oieri să nu scoată oile la păşunat înainte de Sfântul Gheorghe, când natura este înverzită; tot atunci oierii care practică transuhmanţa se pornesc cu turmele dinspre câmpie spre munte.

● *Amuţitul cucului* - denumirea populară a solstiţiului de vară, sinonimă cu Sânzienele şi Drăgaica.

● *Jocul* ritual al *Căluşarilor* este amintit de textele antice şi se presupune că a fost practicat încă din anul 400 î.e.n. de geţii şi tracii de la Dunăre.

● De 14 septembrie, Ziua Crucii, şarpele intră în pamânt şi se întoarce la echinocţiul de primăvară.

● De ziua Sfântului Apostol Andrei, care a creştinat pe daco-geţi, *gospodarii obişnuiesc să pună grâu pe farfurie*, pe care-l stropesc cu apă până încolţeşte. Farfuria cu grâul, astfel răsărit, este purtată de colindătorii „pluguşorului mare" şi face parte din piesele de ceremonie ale acestui colind când se spune că „*a venit mai an, bădica Troian*" şi nu „*bădica Traian*", deoarece incantaţia nu are de a face cu numele împăratului roman ci cu cuvântul *troian* (de zăpadă) care protejează culturile de cereale semănate toamna.

● Alaiurile organizate din Ajunul Crăciunului până la Bobotează pentru *Colindul Caprei, al Brezaei*, se referă la ocrotirea animalelor de boli şi înmulţirea acestora în gospodăriile ţăranilor. Jocul caprei este întâlnit pe una din tăbliţele de la Tărtăria, deci încă din neolitic.

● În seara de Bobotează, *gospodarul merge în târlă* cu ochii închişi. Dacă prinde o oaie albă va avea un an bun, dacă va prinde o oaie neagră, anul va fi rău pentru el şi familia sa.

Toate aceste obiceiuri, păstrate prin transmiterea prin viu grai sau consemnate de istoricii antici, demonstrează importanţa substratului geto-dac în viaţa spirituală a românilor.

•

Contribuţii româneşti la descifrarea istoriei universale

Lect. univ. dr. Marina Vraciu, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" – Iaşi

În septembrie 1974, în cadrul „Congresului Internaţional de Studii Sud-Est Europene", o membră a delegaţiei române, Viorica Enăchiuc, a prezentat lucrarea *Mesage din epoca bronzului,* care a stârnit printre participanţii la congres interesul şi emoţia primelor descoperiri. În legătură cu acest fapt, un document al Comisiei de antropologie şi etnologie a Academiei Socialiste România, semnat de către academicianul Ştefan Milcu, preşedinte al comisiei, precizează faptul că profesoara Viorica Enăchiuc-Mihai „*a obţinut rezultate importante în identificarea şi descifrarea scrierii din epoca bronzului, pe vase şi pereţii peşterii Pescari aflate în sud-vestul României, descifrarea unor inscripţii Linear A, descoperite în Creta şi Anatolia, şi ale culturii Harappa din valea Indusului – rezultate [...] considerate de savanţi români şi străini, ca primele soluţii obţinute în lume. Cercetările prof. Viorica Enăchiuc impun prioritatea României la rezolvarea unor probleme de istorie universală de o deosebită importanţă pe plan internaţional şi naţional.*"

Profesorul universitar dr. Ariton Vraciu, în iunie 1975, referindu-se la lucrarea profesoarei Viorica Enăchiuc *Scrierea din Complexul cultural Žuto-Brdo-Gârla Mare şi legăturile ei cu scrierile Linear A şi Cultura Harappa*, în referatul conceput pentru omologarea cercetării precizează următoarele:

„*Lucrarea ne introduce într-o lume de mister sau enigmatică (în aparenţă), controlată de raţiune şi interpretată cu rafinament, ţinând seama de metodologia complexă şi de rezultatele studierii multidisciplinare a unei etape din preistoria populaţiilor indo-europene din valea Indusului, Asia Mică, Grecia şi ţara noastră. Este o încercare unică în felul ei, dar care a fost posibilă pe fondul unor remarcabile descoperiri realizate de oamenii de ştiinţă în ultimii 60 de ani. Descoprirea de faţă este, deci, una epocală şi relevă merite extraordinare, talent, pasiune şi multă, foarte multă trudă. Ideea fundamentală a lucrării de faţă – de o mare valoare ştiinţifică (lingvistică, arheologică, etnologică şi cultural – istorică) - este aceea că inciziile existente pe vase sau pe obiecte de ceramică din complexul cultural Žuto-Brdo-Gârla Mare, atestat între anii 1600-1150 î.e.n., în epoca mijlocie a bronzului, pe ambele maluri ale Dunării, pe un teritoriu situat în sud-vestul României (Banat şi sud-vestul Olteniei), nord-estul Iugoslaviei şi nord-vestul Bulgariei, considerate de toţi cercetătorii anteriori drept ornamentaţie, decor, alcătuiesc, în realitate,* o scriere silabică, *însoţită uneori de ideograme, în bustrofedon, constituind inscripţii redactate într-o altă limbă indo-europeană, înrudită îndeaproape cu hitita. Mai mult decât atât. Această scriere datând din epoca mijlocie a bronzului reprezintă o etapă arhaică a Linearului A şi (element surpriză) este înrudită cu scrierea culturii Harappa din valea Indusului*".

"*Concluziile şi descifrările propuse de*

finlandezii A. Parpola, S. Koskenniemi, S. Parpola şi P. Aalto, după care scrierea culturii Harappa, datată de ei între 2500 şi 2000 î.e.n., ar fi apărut pe la 3000 î.e.n. sub influenţa scrierii pictografice sumeriene şi că limba în care au fost redactate textele inscripţiilor ar fi un grai dravidian, ale cărui elemente se păstrează în limba tamilă, nu se justifică, după Viorica Enăchiuc, absolut prin nimic.

În primul rând autoarea demonstrează că arheologia şi antropologia nu pot susţine originea dravidiană a culturii Harappa. Mai departe, autoarea dovedeşte că civilizaţia de pe Valea Indusului este originară din sud-vestul Anatoliei, unde elementele antropologice, arhitectonice, arheologice şi anumite semne pictografice ce se întâlnesc pe vasele descoperite la Hacilar şi pot fi puse în legătură cu existenţa unei scrieri pictografice-ideografice, pot confirma ipoteza existenţei înrudirii între cultura Harappa, hitită şi luwiană."

Studiul asupra scrierii din cultura Gârla Mare i-a permis cercetătoarei Viorica Enăchiuc să identifice scrierea de pe piatra de la Corbi, care demonstrează evoluţia scrierii din epoca bronzului la geto-daci, şi să ofere descifrarea ei alături de alte două inscripţii de la Radovanu şi Drobeta-Turnu Severin care demonstrează folosirea scrierii geto-dacice până în secolul al III-lea e.n. Acest fapt a fost autentificat de lucrările „Congresului Internaţional de Tracologie de la Viena", din 2-6 iunie 1980, când profesorii universitari doctori Ciceroni Poghirc şi Gheorghe Aldea, alături de concluziile lucrărilor Vioricăi Mihai şi ale prof.univ.dr. Ariton Vraciu, au demonstrat valabilitatea cercetării profesoarei Viorica Enăchiuc.

•

Cum a dispărut scrierea dacilor

Dr. Mihai Zamfir

În decursul timpului mulţi români, chiar intelectuali (uzând în mod generos de marea elasticitate de utilizare a acestui termen), dorind să pară docţi, impartiali, dar mai ales îndreptăţiţi în a judeca istoria românilor, au admis „cu generozitate" faptul că noi, românii, ar trebui să fim ceva mai reţinuţi atunci când vorbim despre istoria noastră.

Această atitudine trebuia să fie urmarea logică a faptului că noi, românii nu am avut o scriere proprie şi odată cu această situaţie nici o istorie proprie scrisă care să acopere tot timpul fiinţării noastre istorice.

Apariţia sau dispariţia unei limbi constituie un fenomen de o mare importanţă. Uneori, din perspectiva evoluţiei istorice, lucrurile par destul de uşor de înţeles. Astfel, acum, în epoca modernă, noi recunoaştem cu uşurinţă faptul că limba latină a fost şi rămâne un fenomen de importanţă europeană, în timp ce limba greacă se dovedeşte unul de importanţă locală. Nu întotdeauna lucrurile pot fi evidenţiate şi uşor de înţeles şi reconstituit. Practic aceleaşi considerente (menţinând proporţiile) pot fi aplicate şi scrierilor care uneori dublează existenţa unor limbi.

Un asemenea caz este şi cel al limbii şi scrierii dacilor. În lucrarea de faţă se încearcă punerea în lumină din perspectiva unei logici elementare a fenomenului dispariţiei scrierii dacilor.

Sunt enumerate o serie de situaţii care ar trebui să facă obiectul unui studiu serios. Este, desigur, greu într-un moment în care chiar în faţa dovezii materiale absolute a existenţei acestei scrieri, există aşa numiţi specialişti care afirmă că dacii nu au avut scriere.

•

Biblia gotică a lui Ulfila. Dicţionarul etimologic-polisemantic de limbi clasice de Paul Găleşanu

Mircea Coloşenco, Bucureşti

Lucrarea *Biblia gotică. Studiu lingvistic român-got. Dicţionar etimologic-polisemantic* de Paul Găleşanu (29 februarie 1912 – 23 februarie 2001), scos la Editura pentru Literatură Naţională, 2002, 718 pagini, în alcătuirea şi cu prefaţa lui Mircea Coloşenco, cuprinde în prima parte, o introducere în studiul lingvistic român-got, iar în a doua, un *dicţionar etimologic-poilsemantic* de tip special, *indici de cuvinte/ termeni, bibliografie.*

Este o lucrare complexă, rodul a câtorva decenii de osârdie ştiinţifică depusă de autor (doctor în limbi clasice – Bucureşti, 1940; traducător atestat pentru elină, latină, franceză, germană, italiană, spaniolă şi cunoscător al limbilor gotă, daneză, norvegiană, suedeză, portugheză), în studierea interdisciplinară a filosofiei culturii şi a textului *Bibliei gotice* datorată episcopului Ulfila, datând ca traducere din anii 350-352 d. Chr., păstrată în copii târzii (sec. V-VI).

Lucrarea este un pionierat în cultura şi în ştiinţa românească, lansând provocarea: textul traducerii ulfiliene a *Noului Testament* constituie o dovadă a existenţei unei limbi proprii autohtonilor daco-români.

Dicţionarul este structurat alfabetic român-poliglot (peste 120 de limbi şi dialecte), cuvintele-vedetă fiind cele româneşti şi gotice. Cuvintele -articol definite româneşti (cca. 380) sunt dispuse în cuiburi de înrudiri etimologice şi semantice la care sunt atrase în analiză alte cuvinte româneşti (cca. 490) şi, în contra partidă, peste 800 de termeni gotici, dintr-un total de mai bine de 14.500 de cuvinte din limbi/ dialecte indo-europene vechi şi moderne, pentru a fi identificate motivaţiile interne şi externe ale prezenţei lor în limba română şi gotă.

Astfel, autorul demonstrează că *Noul Testament,* în traducerea lui Ulfila, reprezintă nu numai pentru limbile germanice un monument de cultură, ci şi pentru români, hotar lingvistic între vechii şi noii macro-dacici.

•

Rezistența dacilor sub ocupație romană în sec. II-IV d.Hr.

Prof. Neta Matache, Bucureşti

"Tari ca şi copacul care s-a luptat cu furtunile" – sunt cuvintele lui Seneca pentru a-i caracteriza pe strămoşii noştri daci.

Cucerirea unei părți a Daciei de către romani nu a însemnat dispariția acestui popor cu rădăcini străvechi în spațiul străbătut de Carpați și Dunăre și mărginit de Marea Neagră.

Dorința de a fi liberi a rămas la fel de puternică și după înfrangerea dramatică din anul 106, în această dorință aflându-se în bună parte secretul dăinuirii noastre timp de atâtea mii de ani.

O pagină impresionantă a rezistenței împotriva Imperiului Roman a fost înscrisă de triburile carpilor. Locuind la est de Carpați, ei au devenit la sfârșitul sec. al II-lea și în sec. al III-lea cei mai puternici dintre dacii liberi și cei mai aprigi oponenți ai Imperiului Roman, la Dunărea de Jos.

Studiul de față se va opri asupra informațiilor cuprinse în scrierile antice (operele unor istorici, poeți, inscripții), despre atacurile repetate ale acestor triburi aliate de multe ori și cu alte neamuri, în primul rând cu goții, împotriva imperiului. Dar îndârjirea în a rezista și a doborî pe învingătorii efemeri ai lui Decebal s-a manifestat și într-un alt mod. În aproape 30 de ani, între anii 293 și 324, o adevarată dinastie dacică a ajuns la cârma Imperiului Roman. Începutul a aparținut lui Caius Galerius Valerius Maximus, el fiind urmat de alți comandanți de oști de origine dacică, Maximian Daia și Liciniu. Ajunși să poarte purpura imperială prin voința legiunilor, acești daci au fost oponenți neîmpăcați ai aristocrației romane și ai ideii de imperiu roman. Au fost primii "barbari" care au cucerit puterea, nu pentru a servi interesele statului roman, ci pentru a întemeia pe ruinele acestuia un alt imperiu, unul dacic.

Studiul se va opri asupra principalelor aspecte ale acestui fenomen, punând în evidență modalitățile diferite care au putut să contribuie la rezistența și supraviețuirea unui popor și a idealurilor sale.

•

Adevărul asupra originii, firii şi destinului neamului românesc trebuie căutat în Munți

Petre Popescu Gogan

Textul comunicării caută să atragă atenția asupra rolului și locului *munților neocupați și necălcați de Imperiu – "căldările" drept "cuib de vulturi" – depresiunile "făcute" anume pentru a ține și proteja "dacii lipiți de munți"*.

Harta pe care o avem în față (Harta I) arată că Imperiul Roman a stăpânit 165 de ani două treimi din *Carpații Meridionali* și două treimi din *Apuseni*. *Carpații Păduroşi* și *Carpații Orientali*, *Carpații de Curbură* au continuat să fie ai Daciei libere de romani și ai *Transdanuviei*, adică ai tracilor nord-dunăreni, ai Geților (Muntenia și Moldova de azi, spațiu atunci „controlat" de Moesia Inferior, provincie romană).

Harta depresiunilor de pe înălțimile Carpaților (Harta III) ne indică locul comunităților refugiate din "Calea răutăților". Sângeroasa invazie și mai nemiloasa spoliere a bogățiilor Regatului lui Decebal de către Imperiul lui Traian au determinat populația Daciei să se refugieze în munți – adică la a doua ei casă. Dacă nu cumva chiar în "leagănul de început". (Un muntean rătăcitor o vreme, prin lumea albă, trimitea acasă un răvaș: "*Mă întorc – pregătiți munții!*"). Și refugiul a durat o mie două sute de ani.

Necunoscuți populațiilor triburilor migratoare, Carpații au fost, de regulă, ocoliți. O *hartă a migrațiilor* secolelor VI-IX (Harta II) arată că nici o semințe – *avari, gepizi, goți, slavii răsăriteni, bulgari, unguri, turci* etc. – nu a intrat "orbește" în masivele Carpaților. *"Așa se explică – scria pe la 1900, Simion Mehedinți – de ce poporul dacilor a rămas aci, apărat, ca pasărea în cuib, ferită de tot – adăuga el, a trecut prin acest cotlon de munți, o ceată de venetici, sosiți din stepele Asiei – Ungurii"*. Și marele cunoscător al munților și istoriei noastre, continua: *"Fiind culmile bune de păşunat, în timpul verii, iar văile adăpostite în timpul iernii. Românii au putut trăi aici nesupărați de valurile barbarilor, mai ales că la gura Lotrului, între lanțul de Nord și cel de Sud, e ca o căldare uriașă (basinul Titeștilor), unde se poate face plugărie aproape ca în șes. Așa dar, în cetatea aceasta muntoasă, apărată din toate părțile, neamul nostru a putut păstra foarte bine neatârnarea. Aci a fost de bună seamă și cnezatul lui Lytuon, de care regii Ungariei nu îndrăzneau să se atingă, chiar după ce cutropiseră Transilvania."* (Simion Mehedinți, Vintilă Mihăilescu – *România*, Ed. XVI, 1924, p. 49)

Este timpul reconsiderării programelor de cercetare arheologică a *Spațiului-Mumă* al poporului român!

Tema care ne preocupă în această comunicare a rămas în afara cercetării istorice. (Autorul volumului II al *Istoriei Românilor*, 2001, nu face nici o referire la acest fenomen. În paginile care ar trebui să se ocupe de problemă, de exemplu în cele care folosește drept mărturie *Columna*, interpretează străin chestiunea. Acolo sunt clare secvențele refugiului precipitat al populației din fața "focului și a sabiei", fapt istoric evident, pe care D. Protase îl neagă explicit).

Suntem, prin urmare, interesați de „*Țările*" *identificate în depresiunile intramontane* de pe înălțimi și consemnate de istorie pentru secolele II-XII-XIV. Unități teritoriale, întemeiate pe o „unitate naturală", alcătuite din „fundul depresiunii" și din versanții munților, ocupate de comunități sătești, de sate legate între ele, Țările și-au fost suficiente lor însele și au putut trăi secole de-a rândul, fără să le calce picior străin. (Imaginile V-IX sugerează *dota* naturală a înălțimilor carpatice).

„Țările" din depresiunile intra-carpatice de pe înălțimi au fost parcă hărăzite de legități istorice universale să asigure condiția fundamentală a supraviețuirii umane de aici – comunitatea în continuitatea ei geologică și geografică, economică și psihologică, a

mediului lingvistic şi spiritual.

Harta depresiunilor intramontane (Harta IV) are o valoare fundamentală pentru *istoria duratei lungi a istoriei* spaţiului carpato-danubiano-pontic şi pentru istoria *homo carpaticus*. Arheologia românească a confirmat mitologia cu *Zidul căzut, mereu căzut, eventual părăsit o vreme, dar mereu reluat şi reînălţat.* Vatra satului de astăzi este vatra satului din neolitic, iar ca amplasament s-a preferat întotdeauna „ridicătura", „înălţimea".

„Ţările" pentru care strigăm la arheologi sunt cele care s-au format şi au trăit în depresiunile munţilor, în adăposturi numai de ele ştiute: *„Ţara Maramureşului*, *Bihariei*, *Ţara Haţegului*, *Ţara Făgăraşului*, *Ţara Oaşului*, *Ţara Crişurilor*, *Ţara Moţilor*, *Ţara Someşului*, *Ţara Bârsei*, *Ţara Vrancei*, *Ţara Loviştei* etc. Un Muzeu al Muntelui ca act de naştere al originii firii şi destinului neamului românesc ar deveni *Muzeul Istoriei Naţionale Nr. 1* şi ar trebui instalat în palatul anume construit, din ideea şi la cererea istoricilor români, pe Cheiul Dâmboviţei.

•

Contribuţia Cetăţii Ziridava (Zărand) la civilizarea omenirii

Prof. T.I. Ardelean, C.D.Avram

Informaţii despre Cetatea Ziridava (Zărand)

I. Cetatea Ziridava a fost construită în epoca paleolitică în Golful Crişului Alb din hotarul actual al comunei Zărand din judeţul Arad. A deţinut din punct de vedere economic, strategic şi spiritual o poziţie dominantă. Reconstruită de „n" ori, în acest spaţiu, cetatea a existat până în secolul XVII-XVIII d. Chr. (*Pallas Nagz Lexikona*, Budapest, 1897).

II. În vechime, a fost cunoscută sub două denumiri: la Roma, „Ziridava" iar în Europa Centrală şi între autohtoni, „Sarraand". În consecinţă, toate informaţiile despre cele două cetăţi se referă la una şi aceeaşi cetate (vezi Nota II/1). Numele este format din trei substantive (Nota II/2): Zi=lumină, ri=Ri (Re sau Ra, Zeul suprem al Dacilor şi al Egiptenilor, considerat unicul creator al Universului) şi dava=Cetate. Similar: Sar=lumină, ra=Ra şi and=cetate. Traducerea: Cetatea de lumină a Zeului Ri – unicul creator al Universului (Nota III/3-5).

III. Cetatea a fost construită cu circa 12.000 de ani î.Chr. (Vechimea s-a determinat prin comparaţia mai multor izvoare istorice (Nota III/1-7).

IV. Constructorii cetăţii: o civilizaţie superioară. (Informaţiile rezultă din comparaţia condiţiilor de primitivitate a omenirii cu 12.000 de ani î.Chr. şi cerinţele cunoştinţelor realizării acestui obiectiv. (Vezi Nota III/1-7).

•

"Calea neumblată" şi Tradiţia Primordială

Prof. Tudora Patrichi, Bucureşti

Comunicarea de faţă reia o idee avansată în lucrarea "Ţara de sub Ursa Mare", susţinută în anul 2002, la al III-lea Congres Internaţional de Dacologie. Această a patra manifestare, dedicată în principal Tăbliţelor de la Tărtăria, ne permite o nouă deschidere către o zonă a labirintului ce reprezintă cultura străveche a Daciei, ai cărei locuitori s-au hrănit cu Laptele Marii Doici Divine. Ei s-au numit fellaci/flachi/vlahi/blachi/valahi şi se mai numesc încă.

Iniţierea orfică (dionisiacă) - ritual de mântuire precreştină - se regăseşte în imaginea celor doi iezi (ţapi) incizaţi pe una dintre Tăbliţele descoperite pe Valea Mureşului. Cuvântul de trecere al Iniţiaţilor orfici era: "Ied (fiind), am căzut în lapte", explicat succint în lucrarea de anul trecut.

Studiul se va axa, în continuare, pe conţinutul unor creaţii sadoveniene şi ale poetului Nichita Stănescu, "Îngerul blond", care ar fi împlinit 70 de ani de viaţă. În operele celor doi creatori, am descoperit elemente fundamentale ţinând de vechile Misterii. Componente ale Tradiţiei Primordiale, detectabile în fapte de "istorie sacră" sau de "geografie sacră", vor constitui puncte de reper în avansarea unor ipoteze. Vom dezvolta unele dintre teoriile personale, referitoare la simbolurile astral-divine, care acoperă realitatea mitologică despre Ere, idee prezentă, de asemenea, în lucrarea "Ţara de sub Ursa Mare".

Nu în ultimul rand, vom reveni asupra inserţiilor Tradiţiei în textele "populare", din perspectiva temei pe care ne-am propus-o şi care apare sintetizată în titlu.

•

Un omiliar – manuscris şcolar pe pergament din sec. XI – XII

Prof.dr. Vasile Oltean, Director al Muzeului Scheii Braşovului

În ciuda importanței pe care Școala din Scheii Braşovului a avut-o de-a lungul existenței sale, începuturile ei - datorită investigațiilor sporadice făcute, cât şi absenței unor mărturii documentare certe - au rămas încă necunoscute.

Dacă instituția tutelară, Biserica ”Sf. Nicolae”, dat fiind calitatea ei de Catedrală pentru toate bisericile din Țara Bârsei, cu mari posesiuni în Muntenia şi Moldova, nu scapă atenției cronicarilor şi istoricilor, în schimb şcoala de sub egida sa este consemnată doar în măsura în care se implica în activitatea cotidiană a bisericii, prin oamenii şi cărțile comune ambelor instituții, ceea ce a dus după sine interpretări, nu totdeauna în spiritul adevărului istoric.

Semnificativ este faptul că nu s-a ajuns nici astăzi la posibilitatea de a stabili un an, deceniu sau epocă de început a şcolii din Scheii Braşovului.

Cunoscută fiind soarta documentelor noastre vechi, supuse permanent vicisitudinilor şi vitregiilor de tot felul şi uneori distruse intenționat, nu ne surprinde faptul că, pentru perioada de început a şcolii, documentele sunt sporadice, incomplete, necesitând profunde investigații şi deliberări logice pentru elucidarea adevărului istoric.

O nouă descoperire aduce lămuriri însemnate privind această vechime. Una din cărțile slavone ale muzeului (C.V. 89) a fost supracopertată cu file dintr-un manuscris din sec. al XVI-lea, iar ca forzaț se foloseşte o filă dintr-un Omiliar slavon mult mai vechi. Copiat pe pergament, în semiuncială, pe două coloane, având 32 rânduri pe pagină, în dimensiuni 144 x 24 cm, manuscrisul, în baza elementelor de limbă şi grafie, se dovedeşte a fi scris la sfârşitul secolului al XI-lea şi începutul celui următor. Conținutul manuscrisului confirmă folosirea acestuia în cadrul „Şcolii de predică” din Schei, căreia i se împotrivea cu atâta insistență şi Bula papală a lui Bonifaciu al XI-lea.

Ineditul şi importanța textului descoperit ne îndreptățesc să-l facem cunoscut.

•

Noi ipoteze în alcătuirea limbii noastre arhaice: teoria atomilor de cuvânt

Prof.dr.ing. Margareta Adela Simionescu, colonel Viorel Ciobanu

Teoria atomilor de cuvînt este o teorie dezvoltată prin studiul comparativ al elementelor mai multor limbi şi explică mecanismul creării cuvintelor şi limbii, precum şi evoluția acestora, care au fost proprii populațiilor din Spațiul Adriatica – Don - Carpații Păduroşi - Insula Creta (Spațiul ADCPC).

Teoria porneşte de la studiul sistemului de comunicare, aceasta fiind, pe scara evoluției regnului animal, la început, una simplă, dată de instrumentul de transmisie oral, şi de receptarea în restul regnului de tip auditiv. Transmisia se face, în mod natural, pe singurul traseu organic prin care aerul intră şi iese din organism: plămînul, care în contextul acesta, reprezintă cutia de rezonanță, apoi gîtul, respectiv osul hioid, care dă o specificație sonoră, şi - la ieşire - gura deschisă, aceasta fiind şi reflectorul sonor.

Emisia sonoră specifică este dată, deci, de o expirație şi, astfel, este şi cuantificată. La mai multe emisii sonore se intercalează cîte o inspirație. Perioada de repetiție este determinată de starea psihică a animalului, la fel şi intonațiile şi intensitatea semnalului sonor. Dar toate acestea constituie deja un limbaj. Cimpanzeii, apropiați maimuțelor antropogene, au circa 10 emisii sonore: mgua, îmîf, a-a, al-al, ha-he - un fel de rîs, hî-hî - un fel de plîns, umum, u-u, în sfîrşit un plescăit al limbii. Aşadar, avem o comunicare simplă., care rămîne în registrul onomatopeic, cu o principală caracteristică -”este un grupaj sonor la o expirație”.

Hominidul, mai evoluat, a adăugat circa 20 de grupaje sonore la cele zece, prin care a putut descrie uneltele sale primitive, dar noi, apoi modul de a le confecționa, utiliza şi păstra, deci în total 30 de grupaje sonore.

Comunicarea complexă a început cu modificarea adecvată a osului hioid, ca urmare a presiunii acustice întreținute în procesul de comunicare orală. Omul primitiv a putut, astfel, folosi mai multe grupaje sonore la o expirație, ceea ce a dat caracterul articulat al limbajului, comunicarea devenind complexă. Limba sa a adăugat încă vreo 100 de grupaje sonore - cuvinte, de fapt - cu care a putut descrie viața sa, creîndu-se chiar condiții de uniformizare locală, prin folosirea şi nominalizarea meseriilor sau îndeletnicirilor, potrivit celor trei regnuri în care activa: geologic - cioplitor de piatră, zoologic - vînător şi pescar şi fitotehnic - culegător de fructe, ierburi şi rădăcini. Apoi, omul străvechimilor a putut descrie zonele geografice, drumurile, avantajele folosirii focului, cu tot ce presupune introducerea primei tehnologii a confortului uman. Deci, perioada primei umanizări are deja o limbă formată din 130 grupaje sonore.

Omul mezolitic este marcat de două mari “invenții”, aparținînd femeii: zootehnia şi fitotehnia, cea din urmă producînd o “țărănizare” a Spațiului ADCPC, pămîntul fiind de acum delimitat şi apărînd elementele statului pastoral. Noua viață aduce cu sine şi un plus de 800-900 de cuvinte, care constituie cea de a doua etapă de umanizare.

În neolitic se înmulțesc meseriile, se prelucrează metalele, se produc reacții chimice, se dezvoltă farmacia, prin prelucrarea plantelor. Raționalul se îmbogățeşte, putînd funcționa de acum de sine stătător, apărînd matematicile, filosofia, religiile, artele, iar limba se dedublează,

conturîndu-se o formă a ei interioară, sporind numărul cuvintelor cu 10.000, care constituie cea de a treia etapă de umanizare. Epoca prelucrării metalelor a produs mai bine de 5000-6000 de cuvinte.

Astăzi ne aflăm în cea de a patra fază de umanizare, în Spațiul ADCPC limba avînd 200.000 de cuvinte, din care 60.000 sunt intens vehiculate.

În limba actuală, onomatopeele reprezintă cele mai vechi structuri sonore, apoi cuvintele scurte sunt cele mai vechi cuvinte. Limba, ca unealtă a comunicării, este supusă controlului cerebral, operațiilor sale logice, de analiză, de sinteză. S-a pornit astfel de la un număr de cuvinte scurte, care au fost mai întîi inversate, dublîndu-se numărul lor, apoi au fost înmulțite logic și necomutativ, alcătuindu-se nenumărate cuvinte compuse. Nu au existat reguli în creșterea calitativă și în alcătuirea gramaticală. Aceste cuvinte de bază, scurte sunt "Atomii de cuvînt" sau invarianții limbii. Cuvintele de bază au căpătat pentru omul arhaic un sens special, sacru.

•

Semnele Daciei profunde pe Columna lui Traian

Viorel Patrichi, Bucureşti

Acest monument a fost finalizat în anul 113 şi cei mai mulți cercetători afirmă şi azi că este dovada latinității poporului român. În realitate, sculptorii anonimi ai lui Apolodor din Damasc nu aveau asemenea gânduri şi preocupări. Ei au realizat un omagiu involuntar pentru tragedia fără egal a unei strălucite civilizații. Romanii nu au construit un monument similar nicăieri dupa cucerirea galilor, a iudeilor sau a "cimbrilor".

Operă de artă realistă, Columna lui Traian era dedicată lui Traian, fiindcă împăratul a poruncit să se mute un deal şi să se facă apoi forumul din Roma, ce-i poarta numele, iar nu pentru că i-a invins pe daci, de la care au luat cel mai prețios tezaur. Inutil să mai amintim că Roma şi-a permis să organizeze cele mai lungi petreceri din istorie după această invazie.

Fiind realişti, sculptorii apelează rar la simboluri. Fac acest lucru doar pentru a justifica succesiunea celor 124 de episoade. Ei au lucrat după modele vii. În mod sigur, l-au însoțit pe Traian în ambele campanii militare. Ei erau "ziariştii" timpului, dar cred ca erau mai obiectivi. În plus, au avut la dispoziție modele vii chiar la Roma: daci liberi, transformați în sclavi şi folosiți la construirea forumului.

Narațiune în marmură de Paros, Columna prezintă unele figuri geometrice fundamentale. Triunghiul, simbol al perfecțiunii şi al divinității la daci, semnifică aici templul supuşilor lui Deceneu. Triunghiul apare de mai multe ori pe monument.

Romanii distrug clădiri care au semnul triunghiului pe frontispiciu sau acoperişul în formă de triunghi. Probabil că una dintre incintele sacre este cea de la Sarmisegetusa Regia. După primul război (101-102), preotesele unui cult dionisiac din Dacia au prins nişte romani pe care îi schingiuiesc şi-i aruncă în prăpastie de pe zidul templului (Scena 35 de pe Columna). La antipod, romanii oferă capete de daci ca trofee lui Traian şi aşteaptă recompense. Un centurion decapitează un dac şi-i ține țeasta cu dinții de plete, sub privirea lui Jupiter (Scena 24). Acelaşi semn al triunghiului divin apare şi în "Codexul Rohonczi", la peste un mileniu distanță în timp şi tălmăcit recent de Viorica Enăchiuc.

Unii cred că pe Columnă s-ar fi strecurat şi simboluri creştine. Aşa susține şi Vasile Lovinescu. E posibil ca, printre sculptori, să fi existat şi artişti trecuți la creştinism, religie interzisă atunci în imperiu. Folosirea unor asemenea simboluri l-ar fi dus însă sigur la răstignire pe cel care ar fi îndrăznit. Probabil că unii dintre evreii legiunilor romane erau creştinați şi Traian i-a adus aici pe mulți creştini din hecatombele Romei ca să scape de ei. Crucea Sfântului Andrei apare totdeauna sub forma diagonalelor într-un romb, care formează tot triunghiuri.

Voit sau nu, artiştii lui Apolodor din Damasc au realizat primul arbore cosmic al istoriei noastre, înaintea "Coloanei fără sfârşit" a lui Constantin Brâncuşi de la Târgu-Jiu. Însuşi Decebal se sinucide la rădăcina unui stejar: sculptorii preferă acest copac, deşi pe Columnă apar tot felul de arbori.

•

Organizarea militară şi tactici folosite în lupta cu popoarele migratoare din secolele XI-XII consemnate de textele Codexului Rohonczi şi izvoarele istorice contemporane

Prof. Viorica Enăchiuc, Giurgiu

În organizarea militară a blakilor se împletesc tradiţii şi tactici de luptă moştenite de la daci şi altele orânduite în funcţie de abilitatea şi vicleşugurile populaţiilor migratoare cu care s-au confruntat în luptele de apărare a ţării.

Încă din secolul al VII-lea e.n., Mauricius, în *Arta militară*, XI, precizează că populaţiile migratoare nu se folosesc de tactici militare cunocute în zonă ci *„înfruntă duşmanul nu atât cu braţul ci prin înşelăciuni, năvăliri pe neaşteptate sau împresurarea duşmanului pe care-l privează de cele trebuitoare traiului; pregătirea luptei o încep seara iar în luptă nu se orânduiesc ca grecii şi romanii ci în stoluri deosebite, dar asociate într-o singură întocmire. Sunt bucuroşi să lupte din depărtare, să hărţuiască duşmanul sau să-l înconjoare şi, dacă îl biruiesc, îl urmăresc până la întărituri pe care le asediază. Le este potrivnică lupta cu ostaşii pedeştri deoarece sunt obişnuiţi să lupte călare şi le place să-şi înfrunte duşmanul în locuri încurcate, înguste şi stâncoase."*

În confruntarea cu pecenegii, uzii şi cumanii şi alte atacuri din afară, la hotarele ţării, blakii, conduşi de Vlad, şi-au organizat armata şi au întărit hotarele cu limesuri ofensive sau defensive pe măsura pericolului cu care se confruntau.

În organizarea armatei, textele Codexului Rohonczi precizează următoarele: recruţii depuneau jurământul militar la vârsta de 15 ani când erau învestiţi cu mantaua de soldat şi căciula înaltă ce aveau semnificaţia de trecere a lor la activităţile şi datoriile de oameni maturi. Ostaşii blaki erau organizaţi pe corpuri de armată numite lăncii; astfel se aminteşte de lancea Ineului, lancea Sreiului, lancea Rarăului etc. iar ostaşii se numeau şoimi, împărţiţi în cavaleri (clasa conducătoare) şi arcaşi (trupe clientelare cavalerilor), veliţi (grăniceri) şi pedeştri (oameni de rând); la aceştia se adăugau corpuri de armată alcătuită din purtători de praştie şi cunoscători în lupte, în munţi şi la trecători. Alături de ei îşi începeau cariera militară recruţii; gradele se cunoşteau după căciulă.

Mitropolitul îşi avea sediul la Ticina (Vicina = Păcuiul lui Soare) şi avea armata sa, formată din oşteni-călugări ce aveau în atenţie apărarea graniţei dunărene până la Marea Neagră şi Nistru. Erau numiţi „şoimi albi" pentru că purtau, ca şi mitropolitul blak, mantii albe. Aceştia intrau în luptă sub conducerea mitropolitului unde era primejdia mai mare, alături de armata şoimilor condusă de domnul Vlad. În secolele XI-XII în armată erau cuprinşi cel puţin 180.000 de oşteni grupaţi în lăncii care, la rândul lor, erau formate din subunităţi (cavaleri, arcaşi, veliţi, pedeştri, prăştieri) fiecare având, în luptă, steagul ei.

În apărarea teritoriului Daciei faţă de atacatori erau amintiţi, alături de domnul ţării, mitropoliţii – Sova Trasiu (1064-1086), Niles (1086-1095), Timarion (1095-1101) precum şi generali ca Gita (în apărarea Ineului şi Aradului), Cutesc (în apărarea graniţelor fostului regat al lui Menumorut), Copulc (în apărarea Banatului) şi Pudilă (comandantul veliţilor de la Nistru); în întâmpinarea cruciaţilor ce ne-au tranzitat ţara în anul 1096, spre Ţara Sfântă, pe cei din Cruciada săracilor, conduşi de Petre Eremitul, i-au primit generalii şi negustorii; pe participanţii la Cruciada cavalerilor din Occident i-au întâmpinat, în zona Porţilor de Fier, însuşi domnul ţării, Vlad. Pentru a întări puterea militară şi economică a ţării, Vlad era aliatul de bază, în zonă, al Imperiului Bizantin. Primea solii şi încheia alianţe militare cu goţii, cu veneţienii, cu comitatul de Flandra, cu cnezatul de Kiev şi, după caz, cu ungurii.

Textele Codexului Rohoczi sunt, de fapt, o arhivă diplomatică a cancelariei statului blak, care oferă, în premieră naţională şi mondială, rolul militar şi diplomatic al românilor (blakilor) în oprirea sau învingerea popoarelor migratoare păgâne, pornite în mişcare spre Imperiul Bizantin sau spre Occident, pentru păstrarea independenţei şi a integrităţii teritoriale a Daciei, sub conducerea domnului Vlad, vrednic de un rege.

•

Românii vlaho-pelasgici sunt Peleg-ii Vechiului Testament

Vladimir Teleoacă, student Bucureşti

Odată cu dispariţia cenzurii, dar mai ales prin perfecţionarea extraordinară a tehnologiilor de prelucrare şi vehiculare a informaţiilor s-a ajuns să fie cunoscute la nivel de masă tot mai multe documente referitoare la trecutul poporului român. Remarcăm lucrarea „Istoria adevărului istoric" a profesorului Augustin Deac, care ne-a dăruit, în două volume, 1.200 de pagini de documente privind istoria noastră. Între ele şi documentele care dovedesc deplina echivalenţă a sinonimelor etnonimice român-dac-vlah-pelasg, chiar dacă etnonimul pelasg se mai întâlneşte astăzi numai în scrieri de specialitate sau în Biblie sub forma eponimului PELEG.

Inclus în succesiunea neamurilor de la Sem la Avraam, eponimul PELEG, este susţinut toponimc în România de vârful Peleaga şi în Mesopotamia de fostul oraş Peleg, situaţie lingvistică remarcabilă, care a justificat efortul de a căuta şi alte elemente de legătură între universul pelasgilor dacici şi universul ebraic.

S-au identificat, astfel, două grupe de toponime, unul în România şi altul în Mesopotamia, prin a căror joncţiune s-a putut dovedi că evreii sunt într-adevăr mlădiţe pelasgice, aşa cum consemnează Cartea Genezei, 10.21-32 şi 11.10-26. Dintre valorile pelasgice păstrate de evrei, s-a folosit numele tribului Levi pentru a explica semnificaţia leilor din Stema Daciei.

Demersul s-a justificat şi sub aspectul epocii în care a fost creată stema, după ce s-a arătat că basorelieful de deasupra porţii palatului din Micene, construit cu 3500 de ani în urmă, reprezintă stema Daciei realizată cu mijloacele tehnice de atunci.

În concluzie, se arată că Stema Daciei cu cei doi lei afrontaţi, în poziţie rampată, ajunsă până la noi, este o veche emblemă pelasgică concepută cu cel puţin 4000 de ani în urmă pentru a ilustra extraordinara misiune sacerdatal-regală, asumată de pelasgii Daciei, pentru a ridica mulţimile de oameni în numele Marelui şi Unicului Dumnezeu, la rangul de societăţi umane.

•

REGELE SYRMOS ATESTAT EPIGRAFIC

Asist.univ.drd. Mirela Lascoiu, Universitatea de Vest, Timişoara

În localitatea Calienii Vechi, comuna Năneşti, judeţul Vrancea, în toamna anului 2000 s-a descoperit o placuţă de bronz pe care era scris cu litere greceşti următoarea sintagmă: ΣΙΡΜΟΨ ΒΑΣΙΛΕΩΣ – a regelui Sirmos.

SYRMOS este nume de rege identic cu cel al conducătorului *triballilor,* menţionat de izvoarele literare în legătură cu campania lui Alexandru cel Mare în Balcani (335 î.Chr). Singura diferenţă apare în transcrierea primei vocale, care la autorii antici (Strabon,VII,3,8; Plutarh, *Alexandru,*11; Arian,I,2,2;I,4,6) este redată prin Y(u) în timp ce în inscripţie este i(ι).

În alte izvoare scrise referitoare la traci nu se găseşte atestat acest nume conform listelor de nume din lucrările lui I.I.Russu, *Limba traco-dacilor,* Bucureşti,1967;idem, *Etnogeneza românilor,* Bucureşti 1981; Ariton Vraciu, *Limba daco-geţilor,* Timişoara,1980. Se remarcă identitatea radicalului din cuvântul Sirmos cu cea a numelui cunoscutului oraş Sirmium şi cu cea a numelui feminin Sirmia, ambele însă din mediul illiric, usor celtizat prin scordisci (I.I.Russu, *Illirii,* Bucureşti, 1969, p.248). Poate fi avută în vedere şi o eventuală derivare a numelui de la radicalul i. –e. Ser-, cu sensul de a se mişca repede (idem,op.cit.,1967,p.136), explicându-se astfel numele Sirmos printr-un epitet: ”cel iute, cel năvalnic”. Această precizare este necesară deoarece avem în vedere vecinătatea nemijlocită a triballilor – ca trib aproape sigur tracic (Dimitar Detschew, *Die thrakischen Sprachreste,* Wien, 1957, p. 523-526; Hristo Danov, *Tracia antică,* Bucureşti 1976, p.155,n.43; Alexandru Suceveanu, *Tribalii,* Magazin istoric, X, 6(111), 1976, p.46-47) – cu illirii, vecinătate despre care vorbesc mai mulţi autori: Herodot, IV, 49; Arian,I,1,4; Strabon, VII,3,13; 5,11-12; Ptolemaios,III,10,6. Însă există şi teoria (opinia) că tribalii ar fi fost de origine illiră, aşa cum se poate deduce din genealogia strămoşului lor mitic, Triballos, (Appian, *Illiria, IX,2,3).*

În istoriografia modernă s-a afirmat că tribalii s-ar fi deosebit, prin origine, atât faţă de traci, cât şi faţă de illiri (F.Papazoglu, *The Central Balkan Tribes in Pre-Roman Times: Triballi,Autariatae Dardanians, Scordisci and Moesians,* Amsterdam,1978,p.54).

Cea mai veche menţionare a triballilor (Herodot,IV,49) arată că ei locuiau pe râul Angros - probabil unul din afluenţii Moravei - care curgea din părţile illirilor, spre nord ieşind în “câmpia tribalilor”, şi de aici se varsă în Brongos (râul Morava), afluent al Istrului. Astfel, atât în izvoarele scrise, cât şi în cele arheologice (*Illiri şi Daci,* Cluj-Bucureşti, 1972; I.H.Crişan, *Civilizaţia geto-dacilor,* Bucureşti 1993,I, p.45; grupul Vraţa, din NV Bulgariei; Nikola Theodosiev, North-Western Thrace from the Fifth to First Centuries BC, BAR-International Series 859, Oxford, 2000) se atestă existenţa unei zone de interferenţă între cele două popoare vecine (şi chiar înrudite), aici plasându-se şi neamul triballilor, ceea ce explică unele elemente comune în onomastică sau toponimie, aşa cum pare a fi şi în cazul numelui Syrmos.

Se remarcă şi faptul că tocmai această plasare geografică a triballilor (I.I.Russu, op.cit.1969) la limita dintre traci şi ililiri a făcut ca amintirea lor să se menţină până în evul mediu, când izvoarele bizantine le menţionează numele, în binecunoscutul stil arhaizant, pentru a-i desemna pe sârbi (*Fontes Historiae Daco-Romanae,* vol.III,1975; IV, 1982: indici, s.v. triballi).

[1] Vezi şi: Neritan Ceka, *Ilirët*, SHBLU, Tiranë 2000.

[2] Vezi: Kristo Frashëri, *Răspândirea creştinismului în Albania*, Revista Haemus nr. 4-5-6, Bucureşti 2000.

[3] Este vorba de limba predecesorilor şi a contemporanilor lui Skanderbeg - n. n.

•